

**POTANSİYEL GİRİŞİMCİ OLARAK ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞININ
İNCELENMESİ**

HÜLYA ELİK DEMİRCİ

**YÜKSEK LİSANS
GİRİŞİMCİLİK ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. ÖZNUR BOZKURT**

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

POTANSİYEL GİRİŞİMCİ OLARAK ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞININ
İNCELENMESİ

Hülya Elik Demirci tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Girişimcilik Anabilim/Anasanat Girişimcilik Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Öznur BOZKURT
Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Öznur BOZKURT
Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Özkan ŞAHİN
Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İrfan YURT
Karabük Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 18/12/2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

18 Aralık 2024

(İmza)

Hülya Elik Demirci

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli hocam Prof. Dr. Öznur BOZKURT'a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Bu çalışma boyunca yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Dr. Tuna DEMİRCİ' ye, varlığıyla her daim güç bulduğum kızım Derin'e her zaman yanımda olan ve beni teşvik eden arkadaşım Füsun Yaşar' a ve her daim desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Abdi GÜNGÖR'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aralık 2024

Hülya ELİK DEMİRCİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TABLO LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	5
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.5. ARAŞTIRMANIN SAYIL TİLLERİ	5
2. GİRİŞİMCİLİK	7
2.1. GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI VE KAPSAMI	7
2.2. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞMESİ	9
2.3. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ	10
2.3.1. Sosyal Girişimcilik	10
2.3.2. Tekno Girişimcilik	10
2.3.3. Eko-Girişimcilik	11
2.3.4. E-Girişimcilik	11
2.3.5. Kadın Girişimciliği	12
2.3.6. Kurumsal Girişimcilik	12
2.3.7. Akademik Girişimcilik	12
2.3.8. Sosyal Girişimcilik	14
2.3.9. İç Girişimcilik	14
2.3.10. Yenilikçi Girişimcilik	16
2.4. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ	17
2.5. GİRİŞİMCİ OLMA NEDENLERİ	19
2.6. BAŞARILI GİRİŞİMCİNİN NİTELİKLERİ	21
2.7. GİRİŞİMCİLİKTE BAŞARISIZLIK NEDENLERİ	24
2.8. GİRİŞİMCİLERİN BELİRGİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	29
2.9. GİRİŞİMCİLİĞİN FAYDALARI	32
3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	33
3.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TANIMI VE KAPSAMI	33
3.1.1. Kurumsal olarak	37
3.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN ÖZELLİKLERİ	41
3.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN ÖNEMİ	43
3.4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞININ BOYUTLARI	46
3.4.1. Çevresel Farkındalık Boyutu	47
3.4.2. Bilgi Boyutu	49
3.4.3. Davranış Boyutu	51
3.5. SÜRDÜRÜLEBİLİR GİRİŞİMCİLİK VE ÖNEMİ	53
3.6. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	

FARKINDALIĞI.....	54
4. MATERYAL VE YÖNTEM	61
4.1. ARAŞTIRMA TASARIMI.....	61
4.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	61
4.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	61
4.4. VERİ ANALİZİ:.....	62
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	63
Tablo 1. Demografik Özellikler	63
6. SONUÇ	80
7. KAYNAKLAR.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	113

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 5-1. Demografik Özellikler.....	63
Tablo 5-2. Tamamlayıcı Özellikler	64
Tablo 5-3. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Yaş Açısından Farklılığı	65
Tablo 5-4. T testi Sürdürülebilirlik Farkındalığının Cinsiyet Açısından Farklılığı	66
Tablo 5-5. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Sınıf Açısından Farklılığı.....	66
Tablo 5-6. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Anne Eğitimi Açısından Farklılığı	67
Tablo 5-7. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Anne Çalışma Durumu Açısından Farklılığı	68
Tablo 5-8. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Baba Eğitim durumu Açısından Farklılığı	68
Tablo 5-9. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Baba Çalışma Durumu Açısından Farklılığı	69
Tablo 5-10. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Eğitim Alınan Program Türü Açısından Farklılığı.....	70
Tablo 5-11. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Kardeşler Arasındaki Sıra Açısından Farklılığı	71
Tablo 5-12. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Kardeş Sayısı Açısından Farklılığı.....	71
Tablo 5-13. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Boyutları Arasındaki Korelasyon Tablosu	72
Tablo 5-14. Girişimcilik Eğilimine Yönelik Katılımcı Görüşleri	73
Tablo 5-15. Kendi İşini Kurmayı Düşünme Değişkenine Göre Sürdürülebilirlik Farkındalığı Farklılığı Analizi.....	73
Tablo 5-16. Kendini Potansiyel Girişimci Olarak Değerlendirme Değişkenine Göre Sürdürülebilirlik Farkındalığı Farklılığı Analizi	74
Tablo 5-17. Girişimci Özelliklere Sahip Olma Değişkenine Göre Sürdürülebilirlik Farkındalığı Farklılığı Analizi.....	75

ÖZET

POTANSİYEL GİRİŞİMCİ OLARAK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞININ İNCELENMESİ

Hülya ELİK DEMİRCİ

Düzce Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Girişimcilik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Öznur BOZKURT

Ekim 2024, 112 sayfa

Sürdürülebilirlik, günümüzün en önemli konularından biri olarak hem bireylerin hem de toplumların geleceğe dair sorumluluklarını belirleyen bir kavramdır. Sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayalı bir toplum inşa etmek, sadece çevresel değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği de içerir. Bu çalışmada, sürdürülebilirlik farkındalığının önemi göz önünde bulundurularak, üniversite öğrencilerinin bu konudaki bilinç düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalığını incelemektir. Ayrıca sürdürülebilirlik farkındalığının demografik özelliklere ve girişimcilik eğilimi taşıyıp taşıyamaya göre farklılık gösterip göstermediği de bu çalışmada ele alınan bir diğer konudur. Araştırma, geleceğin girişimcileri, çalışanları ve hem topluma hem de ekonomiye yön verecek nesil olmaları nedeniyle üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem yöntemi olarak kolay örnekleme kullanılmış ve çalışma, Düzce üniversitesi öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Toplam 470 kişiden yüzyüze anketlerle veri toplanmıştır. Araştırmada, sürdürülebilirlik farkındalığı bilgi, çevresel farkındalık ve davranış olmak üzere üç boyutta ele alınmıştır. Verilerin analizi, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences, Versiyon 27) programı kullanılarak yapılmıştır. Sonuç olarak, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalığına sahip oldukları, özellikle davranış boyutunda diğer boyutlara göre daha düşük bir eğilim gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca, sürdürülebilirlik farkındalığının yaş, sınıf düzeyi ve ebeveynlerin eğitim durumu gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle, 25 yaş üstü ve son sınıf öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalığının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların kendilerini bir girişimci aday olarak görmeleri ve kendilerinde girişimci özelliklerin olduğuna yönelik bir algıya sahip olmaları açısından ise sürdürülebilirlik farkındalığının en yüksek olduğu grup bu konuda net bir fikri olmayanlarda ortaya çıkmıştır. İşini kurmak ve kendini girişimci potansiyele sahip değerlendirme algısı düşük olanlarda sürdürülebilirlik farkındalığı daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Farkındalığı, Üniversite öğrencileri, girişimcilik, Düzce Üniversitesi

ABSTRACT

EXAMINATION OF SUSTAINABILITY AWARENESS IN UNIVERSITY STUDENTS AS POTENTIAL ENTREPRENEUR

Hülya ELİK DEMİRCİ

Düzce University

Institute of Graduate Education, Department of Entrepreneurship

MS Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Öznur BOZKURT

September 2024, 112 pages

Sustainability, as one of the most important issues of today, is a concept that determines the responsibilities of both individuals and societies for the future. Building a society based on sustainable development principles involves not only environmental but also social and economic sustainability. In this study, considering the importance of sustainability awareness, the level of awareness of university students on this issue was analysed. The aim of the study is to examine the sustainability awareness of university students. In addition, whether sustainability awareness differs according to demographic characteristics and whether they have entrepreneurial tendency is another issue addressed in this study. The research was carried out on university students because they are the entrepreneurs of the future, employees and the generation that will shape both society and the economy. Easy sampling was used as the sampling method and the study was carried out with Düzce university students. Data were collected from a total of 470 through face-to-face questionnaires. In the study, sustainability awareness is considered in three dimensions: knowledge, environmental awareness and behaviour. The data were analysed using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences, Version 27) software. As a result, it was seen that the university students participating in the research have sustainability awareness, but they show a lower tendency especially in the behaviour dimension compared to other dimensions. In addition, it was found that sustainability awareness differed according to variables such as age, class level and educational status of parents. In particular, it was determined that sustainability awareness of students over the age of 25 and senior students was higher. These findings, in terms of the participants seeing themselves as an entrepreneur candidate and having a perception that they have entrepreneurial characteristics, the group with the highest sustainability awareness was found in those who did not have a clear idea about this issue. Sustainability awareness was higher in those who had a low perception of starting their own business and having entrepreneurial potential.

Keywords: Sustainability, sustainability awareness, university students, entrepreneurship, Düzce University

1. GİRİŞ

Girişimcilik kavramının ilk olarak 17. Yüzyılda Fransız ordusunda askeri faaliyetlere öncülük eden kişi anlamında kullanıldığı görölmüş ve zaman içinde taşıdığı anlam genişleyerek günümüze kadar ulaşmıştır (Grebel). Girişimci kavramı, latince “intare” kelimesinden gelmektedir. İngilizce’de “entrepreneur” kelimesinden gelmekte ve ilk başlayan anlamına gelmektedir. Öncelikle araştırmacılar, serüven, seven kişilik özelliklerine sahip kişiler için, tarın ile ilgili işlerde faaliyet gösteren kişiler için kullanıldığı görölmüştür. İlerleyen zamanlarda sanayi alanında; riski göze ala bilen, olası riskleri öngörebilen ve bu doğrultuda faaliyette bulunmayı amaç edinen kişiler için kullanıldığı görölmüştür (Kamaç v.d., 2020).

Günümüzde girişimcilik, sadece kar elde etmekten çok daha fazlasını ifade ediyor. Sürdürülebilirlik kavramı, girişimcilerin iş modellerine entegre ettiği bir yaklaşım haline geldi. Girişimcilik ekosisteminde sürdürülebilirlik, artık bir tercih değil, bir zorunluluk haline gelmiştir. Günümüzde, işletmelerin sadece karlılık hedeflemesi yeterli olmamaktadır (Rebecca, 2003). Çevresel, sosyal ve ekonomik faktörleri dengeleyen sürdürülebilir bir yaklaşım, uzun vadeli başarı için kritik bir öneme sahiptir. Girişimcilik bağlamında sürdürülebilirlik hem iş dünyası hem de toplum için giderek daha önemli hale gelmiştir. Sürdürülebilirlik, girişimcilerin yalnızca kar odaklı değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal sorumluluklarını da göz önünde bulundurarak uzun vadeli stratejiler geliştirmelerini gerektirir. Sürdürülebilir girişimcilik, doğal kaynakların verimli kullanılmasını, atıkların minimize edilmesini ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılmasını teşvik eder (Stefan ve Martin, 2009). Bu yaklaşım, çevreye verilen zararı azaltırken, işletmelerin uzun vadede sürdürülebilir büyüme ve rekabet avantajı elde etmesini sağlar. Ayrıca, sosyal sürdürülebilirlik, girişimcilerin çalışanların haklarını koruma, yerel toplulukları destekleme ve toplumsal eşitsizlikleri azaltma gibi konularda da sorumluluk üstlenmesini gerektirir. Bu, işletmelerin sosyal lisanslarını güçlendirir ve toplumda daha geniş bir kabul görmelerine katkıda bulunur. Sonuç olarak, sürdürülebilirlik, girişimcilerin daha dirençli ve sürdürülebilir işletmeler kurmalarını sağlar (Liu, 2020). Bu da hem çevreye hem de topluma fayda sağlayarak, uzun vadede daha sürdürülebilir bir ekonomik büyüme modeli oluşturur. Sürdürülebilirlik,

girişimcilerin iş dünyasında başarılı olmak ve aynı zamanda topluma ve çevreye olumlu katkı sağlamak için benimsemesi gereken bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir bir iş modeli, sadece karlılığı değil, aynı zamanda uzun vadeli büyümeyi, marka itibarını ve toplumsal faydayı da beraberinde getirir (Anthony v.d., 2023).

Günümüz koşullarında girişimcilik toplumlar için bu kadar önem arz ederken bir taraftan artan nüfustan, bilinçsiz kullanımdan ve birçok sebepten ötürü doğal kaynaklar azalmalar meydana geldiği ve mevcut kaynakların sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Dünya nüfusunun hızla yükselmesi, kişi başına düşen ihtiyaç miktarının buna bağıntılı olarak artması ve insanların kolay yaşam tarzını alışmasıyla, ortaya çıkan çevresel ortamların aşırı ve düzensiz kullanımı, mevcut kaynakların üzerindeki fiziksel ve kimyasal olumsuz etkisinden dolayı temiz kaynak ulaşımını gün geçtikçe zorlaştırmaktadır. Sürdürülebilirlik mevcut kaynakların ileriye dönük sağlıklı ve etkili kullanılması amacıyla doğru kaynak kullanılmasını hedef edinmiş ilkeler bütünü olarak girişimcilik faaliyetleri içerisinde yerini almıştır (Karakurt v.d., 2009).

Bu kapsamda en büyük ve detaylı çalışmalara Birleşmiş Milletler (BM) T RK YE yer vermektedir. Bu  alışmalar kapsamında BM Türkiye ve ortakları 17 farklı amaç için Türkiye ve Dünya'da insanların karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm olmak amacıyla çalışmalarını sürdürmekte ve hedefleri arasında 2030 yılında sorunları ortadan kaldırmayı amaç edinmektedir (Anthony, 2023). BM Türkiye'nin üzerinde çalışmış olduğu konular fakirliğe son vermek, açlığı yok etmek, sağlığı ve kaliteli yaşamı hedeflenen seviye ye ulaştırmak, etkin eğitim olanakları sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliğine olanak sağlamak, temiz su, ulaşılabilir ve temiz enerji, iş ve ekonomik büyüme, sanayi, yenilikçilik ve alt yapı çalışmalarına olanak sağlamak, eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını sağlamak, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar oluşturmak, bilinçli üretim ve tüketime teşvik etmek, iklim koşullarını normale indirgemeyi sağlamak, sudaki yaşama dikkat çekmek, karasal yaşamın önemini ortaya koymak, barış, adalet ve güçlü kuruluşlar için toplumu bilinçlendirmek ve tüm bu amaçlar için ortaklıklar yapmak olduğu görülmektedir (Thomsen v.d., 2021).

Sonuc olarak tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan kaynakların gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak amacıyla birçok kuruluş bu doğrultuda hareket etmekte ve girişimcilik faaliyetleri bu amaç doğrultusunda evrilerek sürdürülebilir farkındalığın artmasına olanak sağlamaktadır. Sürdürülebilir farkındalığın her geçen gün arttığı ve birçok topluluğun bu amaç doğrultusunda hareket etmeye çaba harcadıkları

görülmektedir (Elliott v.d., 2012).

Bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü, giriş, araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıltıları ve araştırmanın sınırlılıkları oluşturmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümde ise araştırma ile ilgili literatürün incelendiği bölümdür. Bu bölümlerde çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan girişimcilik ve sürdürülebilirlik farkındalığı araştırılmış ve tanımlanmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde yöntem başlığı altında araştırmanın amacı, örnekleme, yöntemi, geçerliliği ve güvenilirliği, verilerin toplanması, verilerin analizi gibi aşamalar yer almaktadır.

Küresel pazarda değerlendirildiğinde girişimcilik tüm uluslar için kritik önem arz eden bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinin artışı, sürekli olarak yenilenmesi ülke ekonomilerine olumlu anlamda katkı sağlamaktadır (Ballı, 2022). Pozitif ivme gösteren girişimcilik faaliyetleri doğrultusunda ekonomik düzeyde artışa, istihdamda artışa, girişimcileri yeni faaliyetlerde bulunmaya yeni ürünler üretimine teşvik ettiği görülmektedir. Günümüzde ülkemizde ve gelişmiş toplumlarda girişimciliğe önem verildiği ve devletlerin bu faaliyetlerde girişimcileri teşvik etmek amacıyla birçok şekilde desteklediği görülmektedir (Yalçıntaş v.d., 2014).

Sürdürülebilirlik farkındalığı, bireylerin ve toplulukların çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarda daha bilinçli ve sorumlu davranmalarını sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Bu farkındalık, doğal kaynakların tükenmemesi, çevre kirliliğinin azaltılması ve sosyal eşitsizliklerin giderilmesi gibi sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada temel bir unsur olarak kabul edilmektedir. Sürdürülebilirlik konusunda yapılan araştırmalar, bilinçli bireylerin çevreye olan olumsuz etkilerini azalttığını, daha sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları geliştirdiğini ve bu alışkanlıkları sosyal çevresine de yaydığını ortaya koymaktadır (Lazaric v.d., 2020). Bu nedenle, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları, sürdürülebilirlik farkındalığını artırmaya yönelik projeler geliştirerek toplumsal dönüşümü desteklemektedir (Yu, 2021).

Diğer taraftan, sürdürülebilirlik farkındalığının yaygınlaşması, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda da önemli bir itici güç olmuştur. Kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri, toplumsal beklentilere yanıt vermek ve rekabet avantajı sağlamak amacıyla giderek daha fazla benimsenmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda, yüksek sürdürülebilirlik farkındalığına sahip tüketicilerin, çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getiren markalara daha fazla güven duyduğu ve bu

markaları tercih ettikleri gösterilmiştir (Miller, 2022). Dolayısıyla, sürdürülebilirlik farkındalığını artırmak, sadece çevresel ve sosyal faydalar sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirliği de destekleyen bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

Eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve devletler de sürdürülebilirlik farkındalığını artırmak amacıyla çeşitli programlar ve projeler hayata geçirmektedir. Eğitim sistemine sürdürülebilirlik konularının entegre edilmesi, öğrencilerin bu kavramla erken yaşta tanışmasını ve gelecekteki kararlarında sürdürülebilirliği önceliklendirmelerini sağlamaktadır. Bu tür eğitim programlarının, genç nesillerin çevresel, sosyal ve ekonomik sorumluluklarını daha iyi anlamalarına ve sürdürülebilir bir gelecek için aktif katılımcılar olmalarına yardımcı olduğu gösterilmiştir (Tomomi v.d., 2021). Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği farkındalık kampanyaları ve topluluk etkinlikleri, toplum genelinde sürdürülebilirlik bilincinin yayılmasına katkıda bulunmaktadır.

Sürdürülebilirlik farkındalığının bir diğer önemli boyutu da sosyal sürdürülebilirliktir. Toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, insan haklarının korunması ve herkes için daha adil bir yaşam standartının sağlanması, sürdürülebilirlik kavramının sosyal ayağını oluşturmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik konusunda farkındalığın artması, bireylerin ve toplulukların sosyal adalet konularına daha duyarlı olmalarını ve bu doğrultuda aktif bir şekilde harekete geçmelerini teşvik etmektedir (Nessa, 2021). Özellikle dezavantajlı grupların haklarını savunmak, toplumdaki eşitsizlikleri azaltmak ve sosyal bütünleşmeyi sağlamak, sürdürülebilir bir toplum inşa etmek için kritik öneme sahiptir.

Ekonomik sürdürülebilirlik de sürdürülebilirlik farkındalığının bir diğer önemli bileşenidir. Ekonomik faaliyetlerin uzun vadede sürdürülebilir olması, doğal kaynakların tükenmemesi, çevre kirliliğinin azaltılması ve toplumsal refahın artırılması açısından büyük önem taşımaktadır (Abbasi v.d., 2021). Yüksek sürdürülebilirlik farkındalığına sahip bireyler ve işletmeler, ekonomik faaliyetlerinde daha sorumlu kararlar almakta ve sürdürülebilir iş modelleri geliştirmektedir. Bu da hem yerel hem de küresel düzeyde sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanmasına katkıda bulunur (Slavica, 2020).

Sonuç olarak, sürdürülebilirlik farkındalığı, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada hayati bir role sahiptir. Bireylerin, toplulukların ve kurumların bu konuda bilinçlenmesi, sadece bugünkü nesiller için değil, gelecekteki nesiller için de yaşanabilir bir dünya bırakma amacına hizmet etmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik farkındalığını artırmaya yönelik çalışmaların desteklenmesi ve

yaygınlaştırılması, sürdürülebilir bir geleceğin inşasında önemli bir adım olacaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırma kapsamında, potansiyel birer girişimci adayı olan Düzce Üniversitesi öğrencileri sürdürülebilirlik farkındalığına sahip midir? Sahip ise derecesi nedir? Sorusuna cevap aramaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı, Girişimci Üniversite misyonu üzerine kurulmuş Düzce Üniversitesinde eğitim alan öğrencilerin sürdürülebilirlik farkındalıklarını belirlemektir. Araştırmada öncelikle sürdürülebilirlik farkındalığına sahip olup olmadıkları ve bu farkındalığın demografik özelliklere göre incelemesini yapılmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Girişimcilik potansiyeli olan kişilerde sürdürülebilirlik farkındalığının belirlenmesini sağlayarak geleceğin girişimcilerinin sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmesine olanak sağlamak, bu konuda merak uyandırarak araştırmaya teşvik edecek bir çalışma olmasından dolayı gelecek nesillerin sürdürülebilirlik konusuna dikkatini çekmek, bu konuda literatüre katkı sunmak, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık oluşturmaya katkı sunmak ve mevcut durumu ortaya koyarak bu konuda atılacak adımlar için özgün veriler sunmaktır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI VE SINIRLILIK LARI

Araştırmanın sayılıtları şu şekilde sıralanmaktadır;

- Araştırmaya katılanların anket yöntemi kullanılarak sorulan soruları cevaplayabilecek seviye bilgi ve birikime sahip oldukları kabul edilmiştir.
- Örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
- Araştırmanın kapsamında anket sorularının araştırmaya dahil olanlar tarafından dürüst bir şekilde yanıtladığı varsayılmıştır.
- Araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde sıralanmaktadır.
- Araştırma, Düzce Üniversitesinde eğitim alan öğrencilerin katılımı ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında kullanılan veriler, anket yöntemi ve literatür taraması ile

elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.

2. GİRİŞİMCİLİK

2.1. GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI VE KAPSAMI

Girişimciliğin tanımı Fransızcaya dayanan “entreprendre” sözcüğünden gelmiş olmakta ve Türkçeye çevrildiğinde “girişmek ve üstlenmek” anlamına geldiği görülmektedir. İlk olarak 17. Yüzyılda Fransız ordusunda askeri faaliyetlere öncülük eden kişi anlamında kullanıldığı görülmüştür. İktisadi açıdan ilk olarak; Richard Cantillon’nun yayınlarında görülmüştür. Fransız iktisatçıya göre; girişimci üreticiler ve tüketiciler arasında köprü görevi gören kişilerdir (Gabel v.d., 2003). Babtiste Say girişimciliği üretimin dördüncü elementi olarak değerlendirmiştir (Turan v.d., 2022). Girişimcilik kavramı günümüz koşullarında kullanılan anlama ulaşmıştır. Say girişimcilerin bütün üretim faktörlerinin bir araya gelmesini sağlayarak bir malın üretilmesini ve elde edilebilecek kazancı riskini göz önünde bulunduran kişiler olduğunu savunmaktadır. Say’ın girişimcilik tanımına bakıldığında riski üstlenen ve liderlik özelliklerinin hepsine sahip olmaya dayanmaktadır (Ömer vd, 2007).

Girişimciliğin tanımına bakıldığında birden fazla tanımlamanın olduğu her iktisatçı ve bilim adamının kendi penceresinden değerlendirmeleri sonucu farklı tanımlamaların ortaya çıktığı görülmektedir. Girişim; Planlı, programlı bir şekilde bir işe başlama faaliyetleridir (O’Connor v.d., 2013). Mal veya hizmetin temin edilmesi, geliştirilmesi ortaya bir mal veya hizmetin sunulması olarak da tanımlanabilmektedir (Papazoglou v.d., 2006). Kaynakların bir araya gelmesini sağlayarak riski üstlenen hedefleri doğrultusunda işletmeyi yönetebilen, pazarda ortaya çıkabilecek rekabete karşı gerekli önlemleri alarak işletmesini koruyabilen bir adım ileri atılmasına, gelişmesine olanak sağlayacak faaliyetleri ortaya koyan her daim yeni öngörülere, meydana gelebilecek yeniliklere, yeni yaklaşımlara ayak uydurmayı amaç edinmiş kişilerdir. Diğer bir deyişle; girişimci “sahip olmak” olarak tanımlanmaktadır (Veysel v.d., 2006).

William Bouma göre; girişimci kavramı 2 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada yeni bir işletmeyi faaliyete geçirerek organize eden ve yöneten bilen kişilerdir. İkinci aşamada ise; piyasada olmayan yeni bir ürün veya hizmetin, bir fikir ve öngörü ile beraber ortaya çıkmasını sağlayan ve ekonomik kazanca dönüşmesini hedef edenmiş kişilerdir (Lundström v.d., 2005).

Girişimci; sermaye, emek ve doğa kaynaklarının bir araya gelmesini, üretim aşamasını, üretim faktörü olarak planlayan, faaliyete geçmesine olanak sağlayan ve ortaya çıkabilecek mevcut tüm riskleri üstlenebilen kişi veya kişilerdir. Girişimcilik, yukarda bahsi geçen tüm süreçlerin bir araya gelmesini sağlayan faaliyetler bütünüdür (Özkul v.d., 2007).

Girişimcilik; yeni fikirler, ürünler veya hizmetler aracılığıyla iş kurma aşmasıdır. Girişimci, tüm riskleri göze alarak iş fırsatlarını değerlendirmek, yeni çözümler bulup bulduğu çözümleri ticari bir başarıya dönüştürmeye çalışan kişilerdir. Girişimciler genel olarak yaratıcı ve yenilikçi kişilik özelliklerine sahip bireylerdir (Dyer v.d., 2008). Kendi işini kurup kendi işinin patronu olmak emir altında çalışmamak, ekonomik özgürlük elde etmek ve yenilikçi fikirlerini sergilemek isteyenler için ilgi çekici bir seçenektir. Girişimcilik, ekonomik büyümeye olanak sağlamak, yeni iş yaratmak, yenilikçiliğe teşvik etmek ve rekabet ortamına olanak sağlamasıyla birçok ülke için ekonomik kalkınmanın önemli bir parçası olmaktadır (Nihat v.d., 2015).

Girişimcilik faaliyetlerinin desteklendiği ülkeler incelendiğinde bu ülkelerde ekonomik kalkınma düzeyinde artışın meydana geldiği toplumsal kalkınmaya, istihdamın artmasına olanak sağladıkları ve dolayısıyla bulundukları ülkenin ekonomisinin büyümesinde önemli rol oynadıkları görölmüştür (Kobia and Sikalieh, 2010).

Girişimcilik, görölmeyeni görmek, fark edilmeyeni fark etmek, fırsatları öngörüp bu fırsatları iş fikrine dönüştürmek ve bu fikirler doğrultusunda ürün veya hizmet ortaya koymak üretilen mal veya hizmetlerin pazara girişini sağlamak ve tüm bunları hayata geçirirken tüm riskleri göze alan girişim faaliyetlerini bir araya getiren faaliyetler bütünüdür (Hasan v.d., 2006).

Girişimci, tüm teşkilatını yeni olanaklara, yeni kurum ve kuruluşlara, yeni olanaklara yönlendirirken bir taratanda bu yönlendirmenin sonuçlarından yararlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında girişimcilerin görevleri şu şekilde sıralanmaktadır (Karalar v.d., 2006).

- Yeni ürünler ortaya çıkarmak için faaliyette bulunmak.
- Mevcut ürünlerin gelişmesine katkı sağlayan yeni, farklı özellikteki bir ürüne dönüşmesinde etkili olmak.
- Pazara yeni bir bakış açısı katılmasına ön ayak olmak.
- Endüstride inovasyona yönelmek.
- Yeni pazarlara açılmak amacıyla hep ileri dönük çalışmalarda bulunmak.

- Yönetim ve işletme personelleri arasında diyalog sağlanması için köprü görevi görmek ve bu doğrultuda çalışmak.
- İşletmeye yeni ürün geliştirmek, faaliyetlerine devam edebilmek için kaynak sağlamak.
- İşletme ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki etkileşimin artmasına öncülük etmek (Korkut v.d., 2006).

Girişimcilik tüm toplumlar için oldukça önemli bir unsur olmakta üzerine birçok çalışma ortaya konulmuş bir konu olmaktadır. Girişimcilik tüm kapsamıyla ele alındığında girişimcilik türlerinin ortaya çıktığı görülmüştür (Mason v.d., 2017).

2.2. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞMESİ

Girişimcilik genellikle ulusal ve bölgesel kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilir. Girişimcilik, bir ekonomide istihdam yaratma potansiyeline sahiptir ve genellikle ekonomik büyümeyi destekler. Girişimciler, yeni işletmeler kurarak istihdam oluşturur, yenilikçi fikirlerle pazarları dönüştürür ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur (Gabel v.d., 2003). Girişimciliğin ortaya çıkışı ve gelişimi, insanların tarih boyunca ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlere olan uyum süreçleriyle bağlantılıdır. Girişimciliğin kökeni, insanların yeni fikirlerle ve çözüm odaklı yaklaşımlarıyla sorunları çözmeye yönelik tutumlarına dayanır (Wanzenböck v.d., 2020). Girişimcilik, bu anlamda, farklı dönemlerde ve toplumlarda değişen koşullar altında gelişmiş ve dönüşmüştür (Hyytinen v.d., 2021).

Girişimciliğin ortaya çıkışı ve evrimi şu ana başlıklar altında incelenebilir:

Tarihsel Kökenler: Girişimciliğin tarihsel kökenleri, insanların tarım devrimiyle yerleşik hayata geçiş yapması, ticaret yollarının oluşması, sanayi devrimi gibi dönüşümlerle ilişkilidir. Ticaret, üretim ve teknolojiye değişimler, yeni iş fikirlerinin ve girişimlerin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır (Biggart v.d., 2002; Slavica v.d., 2020).

Sanayi Devrimi ve Endüstriyel Girişimcilik: Sanayi devrimi, büyük ölçüde girişimciliğin gelişimine katkıda bulunmuştur. Makineleşme, fabrikasyon, endüstriyel üretim gibi süreçler, yeni iş alanlarının doğmasına ve girişimcilerin yeni sektörlerde faaliyet göstermelerine olanak sağlamıştır duyan (Park v.d., 2018).

Küreselleşme ve Teknoloji: 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren küreselleşme ve teknolojiye ilerlemeler, girişimciliği önemli ölçüde etkilemiştir. Bilgi ve iletişim

teknolojilerindeki gelişmeler, dijital girişimcilik alanında bir patlamaya neden olmuş ve küresel pazarlara erişimi kolaylaştırmıştır (Dunning v.d., 2014; Etzkowitz vd, 2004).

Yenilikçi ve Sosyal Girişimcilik: Girişimciliğin evrimi, sadece ticari kazanç odaklı olmaktan çıkarak, toplumsal, çevresel ve insani sorunlara yönelik çözümler sunan sosyal girişimciliğe doğru genişlemiştir. Bu yaklaşım, girişimciliği sadece kar elde etmek değil, toplumsal fayda sağlamak olarak da değerlendirir (Fowler v.d., 2000; Phillips v.d., 2015; Seelos and Mair, 2005).

Girişimcilik, toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına uyum sağlamış ve değişen koşullara adapte olmuştur. Tarihsel olarak, girişimciliğin insanların yeni fırsatlar arama, yenilik yapma ve kaynakları verimli bir şekilde kullanma yeteneğiyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu süreç, girişimciliğin dönemsel olarak değişen ve gelişen bir kavram olduğunu göstermektedir (Jack v.d., 2008; Kuratko and Audretsch, 2009).

2.3. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ

Piyasa koşulları ve ekonomik koşullar, rekabetin farklı koşullar altında değişiklik göstermesi ve tüketicilerin anlayışındaki değişimler birden fazla girişimcilik türünün ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır (Başer v.d., 2022; Ercan ve Biçer, 2019). Bu aşamada literatürde kaşıımıza çıkan girişimcilik türlerinden birkaçı ele alınmıştır;

2.3.1. Sosyal Girişimcilik

Ekonomiye hareketlilik getirerek sosyal ve çevresel birçok sorunun çözülmesinde önemli rol oynamaktadır (Dursun and Dağcı, 2021; Ünal v.d., 1980). Gün geçtikçe artan krizler, ekonomik dengesizlik hizmet vermede devlet kurum ve kuruluşlarının zayıf kalması, sosyal girişimcileri, toplumun karşısına çıkan sosyal sorunlara çözüm bulmakta, devletin ulaşmakta güçlük çektiği sosyal alanda yabancılaştırılmış, uzaklaştırılmış, ekonomik yoksunluk yaşayan kişilere yardımcı olma görevini benimsemelerine olanak sağlamıştır (Duyan v.d., 2007). Sosyal girişimciliği kar elde etmek arzusundan ziyade dezavantajlı kişilere fayda sağlama amacıyla sosyal hedefleri gerçekleştiren girişimci hareketi olarak tanımlamak mümkündür (Akalin v.d., 2020).

2.3.2. Tekno Girişimcilik

Teknolojik büyümeden ortaya çıkan gücü girişimcilik fırsatlardan yararlanmaya yönlendirerek farklı ve gelişmiş ürün ya da hizmetlerin ortaya konmasını içermektedir

(Canöz v.d., 2017). Teknolojik girişimciler aldıkları risk açısından diğer girişimcilik türlerinden farklı risk oranlarına sahip, yeni teknolojiler geliştirme özelliğine ve genellikle lede pazar ilk giren olmalarından kaynaklı rakiplerine oranla daha üstün konuma gelmektedirler (Siyanbola v.d., 2011).

2.3.3. Eko-Girişimcilik

Eko-girişimcilik, çevresel sürdürülebilirlik ve işletme faaliyetlerinin birleşimini ifade eder. Bu yaklaşım, sadece ekonomik kazanç elde etmeye odaklanmaktan ziyade çevresel fayda sağlamayı ve topluma katkıda bulunmayı hedefler. Eko-girişimciler, işletmelerini kurarken çevresel etkilerini minimize etmeye ve topluma pozitif katkılar sağlamaya çalışırlar (Fatma, 2011). Bu tür girişimcilik, işletmelerin faaliyetlerinin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik teknolojileri, ürünleri veya iş süreçlerini benimsemeyi içerir. Geri dönüşüm, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kullanımı, atık azaltma gibi çevresel sürdürülebilirlik uygulamaları eko-girişimcilik kavramı altında yer alabilir. Ayrıca, bu tür girişimcilik sosyal sorumluluk projelerini, toplumun refahını artıracak faaliyetleri ve adil iş uygulamalarını da içerebilir (Schaltegger v.d., 2002). Eko-girişimcilik, sadece kâr amacı güden bir işletme modeli yerine, çevresel ve toplumsal etkileri de dikkate alan ve sürdürülebilirliği esas alan bir yaklaşımı benimser. Bu, çevresel sorunların çözümüne katkıda bulunmayı ve işletmelerin uzun vadeli başarısını sürdürülebilirliğe dayandırmayı amaçlar. Bu nedenle, eko-girişimcilik sadece kar elde etmekten öte, çevreye duyarlılık ve toplumsal fayda odaklı bir iş modeli olarak ortaya çıkmıştır (Schaper, 2002).

Eko-girişimcilik kapsamında yer alan faaliyetler arasında yenilenebilir enerji kullanımı, atık yönetimi, geri dönüşüm süreçlerinin uygulanması, çevre dostu ürünlerin üretilmesi, doğal kaynakların korunması, çevresel etkilerin azaltılması ve sürdürülebilirlik esaslı iş uygulamaları gibi unsurlar bulunur (Moon, 2018). Bu faaliyetlerin temel amacı, işletmenin faaliyetlerini çevresel açıdan sürdürülebilir bir şekilde yürütmesini sağlamak ve böylelikle çevreye olumlu katkı sağlamaktır. Eko-girişimcilik, çevre odaklı tüm faaliyetleri kapsadığı gibi, aynı zamanda toplumun refahını artıracak ve çevresel faydalar sağlayacak projeleri de destekler. Bu girişimciler, iş dünyasında sadece kâr amacı gütmek yerine, çevresel ve toplumsal fayda sağlama konusunda da öncü olmayı amaçlar (Ertan, 2017).

2.3.4. E-Girişimcilik

Girişimcilik mal veya hizmet üretmek amacıyla bütün üretim elemanlarının bir araya

gelmesini sağlayan oluşabilecek kar ya da zararı göz önünde bulundurursak emek dahil sahip olduğu varlıklarının yatırıma dönüşmesini sağlayan kişilerdir (Öznur v.d., 2018). Günümüz koşullarında artan teknolojik faaliyetler, girişimcileri dijitalleşme yoluna, daha ulaşılır olmanın cazip hale de gelmesiyle, müşteri istek ve taleplerinin daha kolay algılanmasını sağlaması ve takip edilebilirliğinin kolaylığıyla e-girişimciliğe yönlenmesine olanak sağlamaktadır. İnternet mağazalarının günümüzdeki gelişimiyle girişimcilik fiziksel bir işletme olmaktan ziyade kişisel internet sayfalarıyla da hayata geçirilmesine fırsat vermektedir (Bozkurt v.d., 2016; Güler v.d., 2017).

2.3.5. Kadın Girişimciliği

Yaşam alanı dışında bir ya da birden fazla işyeri sahibi olan, bu iş yerinde tek ya da diğer kişilerle çalışmakta olan işin sahibi olma niteliğiyle ortaklık kurmuş olan, işi dolayısıyla diyalogda olması gereken kişi, kurum ve kuruluşlarla kendi adına iletişim içerisinde olan, tüm süreçlerde kendi adına karar veren, kazancının nereye tayin edileceğine ve nerede kullanılacağı konusunda hak sahibi olan kadınlardır (Schrijer, 2023). Günümüzde birçok kadın, kendini ispatlama, ekonomik olarak aile bireylerine katkıda bulunma, değer yaratma ve değer görme, özgür çalışma koşullarına sahip olma yeni şeyler ortaya koyma ve değişiklik yaratma isteğiyle girişimcilik mesleğine yönelmektedirler (Ateş, v.d., 2020).

2.3.6. Kurumsal Girişimcilik

Girişimcilik yöneliminin bir kısmı ve hayata geçirilmiş şekli olarak bir işletmenin tüm buluş, stratejik yenileme ve yeni bir iş kurma görevlerinin tamamını kapsamaktadır (İlhan v.d., 2023; Özbey v.d., 2022; Seyhan, 2022). Kurumsal girişimcilik mevcut kurumun ileriye dönük gelişmesine olanak sağlamak amacı ile fayda sağlanabilecek girişimlerde bulunmayı sağlayan girişimcilik türüdür. Bu girişimcilik türünde ortaya koyulan yenilikler çalışanların daha özverili, istekli ve artan rekabet koşullarını göz önünde bulundurarak daha fazla randıman alarak çalışmalarına devam ettirmelerine olanak sağlamaktadır (Dişli v.d., 2022; Özbey vd, 2022).

2.3.7. Akademik Girişimcilik

Son yıllarda üniversitelerin girişimcilik alanına yönelik farkındalıklarının artmasının temel nedenlerinden biri, üniversitelerin rollerindeki değişimdir. Geleneksel anlamda sadece eğitim ve araştırma faaliyetlerine odaklanan üniversiteler, günümüzde daha geniş bir perspektifle faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu değişimin en temel nedenlerinden

biri, küresel rekabetin artması ve ekonomik dinamiklerin değişmesidir. Artan rekabet, üniversiteleri sadece eğitim ve araştırma alanlarıyla sınırlı kalmaktan çıkararak, toplumsal katkı, teknoloji transferi ve girişimcilik gibi alanlarda da aktif olmaya teşvik etmiştir (Toklu, 2019; Yılmaz v.d., 2018).

Üniversiteler artık yalnızca bilgi üreten ve aktaran kurumlar olmaktan çıkıp, bu bilgiyi uygulamaya dönüştürebilen, topluma ve endüstriye katma değer sağlayabilen kurumlar haline gelmeye başlamışlardır. Bu kapsamda girişimcilik, üniversitelerin stratejik hedefleri arasında daha fazla yer almaya başlamıştır. Teknoloji Transferi ve Yenilik, Toplumsal Katkı, Öğrenci ve Personel Gelişimi, Endüstri ile İş birliği gibi nitelikler kazanmasını sağlamaktadır (Kerimoğlu v.d., 2018). Bu nedenlerle, üniversitelerin girişimcilik alanındaki faaliyetlerinin artması, sadece kampüs sınırlarının ötesine geçmekle kalmayıp, toplum ve ekonomi üzerinde olumlu etkiler yaratmalarına da olanak tanımaktadır. Bu durum hem üniversitelerin hem de genel olarak toplumun gelişimine katkı sağlayabilir 1980 yılında ABD'de kabul edilen Bayh-Dole Yasası, üniversitelerin araştırma sonuçlarını ticarileştirme sürecini teşvik etmek amacıyla önemli bir dönüm noktası olmuştur (Aksoy v.d., 2022). Bu yasa, üniversitelerin araştırma ve geliştirme sonuçlarının ticari değerini arttırmayı hedeflemiştir. Bayh-Dole Yasası, üniversitelerin federal hükümetle iş birliği içinde yaptıkları araştırma projeleri sonucunda elde ettikleri buluşların patentlenmesine ve bu buluşların ticarileştirilmesine olanak tanımıştır. Bu yasayla üniversiteler, araştırma ve geliştirme faaliyetleri sonucu ortaya çıkan buluşları kendileri için değerlendirme ve ticarileştirme hakkına sahip olmuşlardır (Mine v.d., 2003).

Bu durum, üniversitelerin gelir kaynaklarını çeşitlendirmelerine, araştırma projelerine daha fazla yatırım yapmalarına ve elde ettikleri buluşları endüstriyle iş birliği yaparak ticarileştirmelerine olanak sağlamıştır (Graff v.d., 2002). Teknoloji transfer ofisleri, bu süreçte üniversitelerin araştırma sonuçlarını patentlenme, lisanslama, girişimcilik faaliyetleri ve endüstri ile iş birliği gibi konularda destek sağlamak üzere kurulmuşlardır (Carlsson v.d., 2002). Bu yasa, girişimciliği üniversiteler için önemli bir öncelik haline getirerek, araştırma ve inovasyonun ekonomik değere dönüşmesini teşvik etmiş ve üniversitelerin toplum içindeki konumunu güçlendirmeye yardımcı olmuştur. Başka ülkelerde de benzer düzenlemeler, üniversitelerin araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesini teşvik etmek ve girişimciliği desteklemek için uygulanmaktadır (Şeker, 2018). Akademisyen girişimciler, üniversitelerde veya araştırma kuruluşlarında görevli olan araştırmacılar veya öğretim üyeleridir. Bu kişiler, sahip oldukları akademik

bilgi ve araştırma birikimini kullanarak ticari faaliyetlere dönüştürebilen, yeni işletmeler veya girişimler başlatan kişilerdir. Akademisyen girişimciler, yaptıkları akademik araştırmalar veya buluşlar üzerine çalışarak bu bilgiyi ticari bir değere dönüştürebilirler. Örneğin, bir akademisyen belirli bir alanda yaptığı bilimsel araştırma sonucunda yeni bir buluş veya teknoloji geliştirebilir. Bu buluş, bir ürün veya hizmetin temelini oluşturabilir ve ticari olarak kullanılabilir duruma getirilebilir (Arslan ve Özmodanlı, 2020).

Akademisyen girişimciler genellikle bu buluşlarından veya araştırmalarından türetilen fikirleri, teknolojileri veya ürünleri kullanarak yeni şirketler kurabilirler. Bu şirketler, ticari bir faaliyet yürüterek bu yeni buluşları pazarlayabilir, lisanslayabilir veya bu teknolojileri kullanarak yeni ürünler geliştirebilirler. Akademisyen girişimciler, ticari dünyada başarılı olabilmek için genellikle girişimcilik ve işletme konusunda bilgi sahibi olmanın yanı sıra, teknik bilgi ve araştırma deneyimlerini ticari bir değere dönüştürebilecekleri stratejik planlama ve pazarlama becerilerine de sahip olmalıdırlar. Bu şekilde, akademik çalışmalarını ticari bir başarıya dönüştürme potansiyeline sahip olabilirler (Çağırır v.d., 2019; Dağıstan v.d., 2019).

2.3.8. Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik, gelişmekte olan bir kavram olup, başlangıçta girişimcilik bireylerin kendi sermayeleriyle iş kurmaları olarak tanımlanıyordu. Sosyal girişimcilik, ekonomi politikaları açısından ilk çıkışında fazla itibar görmese de son yıllarda birçok devlet politikasının içinde yer almaya başlamıştır (Ebru, 2015).

Sosyal girişimcilik, modern, bilinçli ve sistemli yaklaşımlarla ortaya çıkmaktadır ancak sosyal girişimcilik örneklerini inceleyen çalışmaların sayısı sınırlıdır. Sosyal sermayeye sahip olan sosyal girişimcilerin günümüz diplomasindeki önemi artmaktadır. Girişimciler, toplumun ihtiyaçlarına odaklanarak çözümler üretirler. Bu çözümler, yaşam kalitesini yükseltir ve toplumsal sorunların ele alınmasına katkı sağlar. Sosyal girişimcilik, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve çevresel açıdan da toplumun gelişimine büyük katkıda bulunur (Yunus v.d., 2021).

2.3.9. İç Girişimcilik

Mevcut bir organizasyon veya kuruluş içindeki bireylerin veya çalışanların, yenilikçi fikirleri öne sürme, yeni projeler geliştirme ve bu projeleri uygulama sürecidir. Bu yaklaşım, organizasyon içindeki çalışanların girişimci davranışlar sergilemesi ve yeni fikirleri hayata geçirme çabası olarak tanımlanır (Amo, 2010).

İç girişimcilik, genellikle büyük şirketlerde, kurumsal yapılar içinde çalışanların geliştirdikleri yenilikçi fikirlerle iş süreçlerini iyileştirmeyi veya yeni ürün ve hizmetler oluşturmayı hedefler. Bireylerin organizasyon içindeki girişimci ruhları ve yaratıcı düşünceleri, organizasyonun genel performansını ve rekabet gücünü artırabilir (Tuğrul ve Veysel, 2008).

Bu tür iç girişimcilik, organizasyonların rekabetçi olabilmesi ve değişen pazar koşullarına uyum sağlayabilmesi için önemli bir faktördür. Çalışanların girişimci davranışlar sergilemesi ve yenilikçi fikirler üretmesi, organizasyonun büyüme ve başarı yolunda önemli bir unsurdur. İç girişimcilik, organizasyon içindeki esneklik, inovasyon ve değişime açık bir kültürün oluşturulmasına da katkı sağlar. Bu yaklaşım, çalışanların potansiyellerini keşfetmelerini, yaratıcı çözümler bulmalarını ve organizasyonun genel performansına katkıda bulunmalarını teşvik eder. Bu da hem organizasyonun iç dinamiklerini geliştirir hem de genel ekonomik gelişmeye katkı sağlayabilir (Naktiyok v.d., 2004). Gifford Pinchot'un tanımına göre iç girişimci, kurum veya organizasyon içinde mevcut iş yapış şekillerini veya iş süreçlerini geliştirmek, yeni fikirleri hayata geçirmek veya yenilikçi projeleri başlatmak gibi sorumlulukları üstlenen kişidir. Pinchot'un tanımı, iç girişimciyi sadece yeni bir iş kurma amacı gütmeyen, mevcut organizasyon içinde farklı bir bakış açısıyla hareket eden ve yenilikçi fikirleriyle organizasyonun gelişimine katkıda bulunan bir figür olarak tanımlar (Buekens v.d., 2014). Bu kişiler, işletme içindeki geleneksel yapıyı sarsmadan veya radikal değişiklikler getirmeden, mevcut sistemlerin veya iş modellerinin iyileştirilmesi ve organizasyonun sürdürülebilirliğinin artırılması için çaba gösterirler. Bu şekilde, çalışanlar daha yaratıcı ve inovatif olmaya teşvik edilir, böylece organizasyonun genel başarısına katkı sağlanır (Kesen, 2016).

Bu yaklaşım, iç girişimciliği sadece yeni bir iş girişimciliği olarak değil, mevcut işletmelerde veya kurumlarda inovasyonu teşvik eden, yaratıcı fikirleri hayata geçiren ve iş yapış şekillerini iyileştirmek için çaba gösteren bir yapı olarak ele alır. Bu durum, organizasyonların rekabet gücünü artırarak sürekli gelişimi hedefler (Gifford Pinchot III, 1987). İç girişimcilik kavramı, bir örgütün veya şirketin karlılık, kendini yenileme, bilgi edinme ve uluslararası başarı gibi hedeflere ulaşmak için içindeki çalışanları yenilikçi düşünmeye ve harekete geçmeye teşvik etme anlayışını ifade eder (Sarkar, 2006). İç girişimcilik, kurum içinde girişimci bir kültür oluşturma, inovasyonu teşvik etme ve çalışanların yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarma fikrine dayanır (Park v.d., 2014).

2.3.10. Yenilikçi Girişimcilik

Girişimcilik ve inovasyon, ekonomik kalkınmaya önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Ampirik çalışmalar, inovasyon ve girişimciliğin ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, bu etkinin ülke kalkınma aşamalarına göre değişebileceği belirtilmektedir (Wong v.d., 2005). Gelişmiş ülkelerde, inovasyon ve girişimcilik genellikle ekonomik büyümeyi destekler ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eder. Bu ülkelerde, yeni teknolojilerin keşfi, üretim süreçlerindeki iyileştirmeler, yeni pazarların oluşturulması ve rekabetçilik artışı gibi faktörler ekonomik büyümeyi tetikleyebilir (Wennekers v.d., 1999).

Ancak, gelişmekte olan veya düşük gelirli ülkelerde bu etki farklılık gösterebilir. Bu ülkelerde, girişimcilik ve inovasyon genellikle sınırlı kaynaklar, altyapı eksikliği, finansal engeller ve eğitim düzeyindeki zayıflıklar gibi faktörlerden etkilenebilir (Rashid, 2019). Bu nedenle, bu tür ülkelerde inovasyon ve girişimcilik desteklenmeli ve bu alanlarda kapasite geliştirmeye yönelik politikalar uygulanmalıdır (Altenburg, 2009).

Kısacası, girişimcilik ve inovasyonun ekonomik kalkınmaya olan etkisi, bir ülkenin ekonomik ve sosyal yapısına, kaynaklarına, teknoloji seviyesine ve kurumsal yapılarına bağlı olarak değişebilir. Bu nedenle, her ülke kendi koşullarını dikkate alarak bu alanlara odaklanmalı ve kalkınma stratejilerini buna göre belirlemelidir (Acs v.d., 2008). Bu stratejiler, ekonomilerin kalkınma süreçlerindeki farklı evreleri ve odaklandıkları alanları temsil etmektedir. Ülkeler genellikle bu aşamalardan birinde yer alırken, bazıları bir aşamadan diğerine geçerken bazıları ise belirli bir aşamada takılı kalabilir.

Üretkenlik düzeyinin üretim düzeyini belirlediği hipotezi, ekonomik teori içinde önemli bir yer tutmaktadır. Üretkenlik, bir ekonominin kaynakları kullanma ve üretim sürecinde etkinliğidir. Yani, birim zamanda ne kadar çok üretim yapılabilirse, üretkenlik o kadar yüksek olur. Üretkenlik arttıkça, ekonomi daha fazla mal ve hizmet üretebilir, bu da genellikle refahın artması ve ekonominin büyümesiyle sonuçlanabilir (Abramovitz, 1979). Dolayısıyla, üretkenlik düzeyi, ekonominin büyüklüğü, gelir seviyeleri ve refahın belirlenmesinde önemli bir faktördür. Ayrıca literatürde değişen koşullara bağlı olarak göçmen girişimciliği, azınlık girişimciliği, etnik girişimcilik ve diaspora girişimciliği gibi kavramlar, günümüzde giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Spash v.d., 2021). Bu kavramlar, belirli bir etnik, kültürel veya sosyal gruba mensup olan bireylerin girişimcilik

faaliyetlerini tanımlar. Örneğin, göçmen girişimciliği, bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmiş bireylerin, yeni yerleştikleri toplumlarda işletmeler kurma veya girişimcilik faaliyetlerinde bulunma sürecini ifade eder. Azınlık girişimciliği ise belirli bir ülkede nüfusun azınlıkta olan bir kesimi tarafından yürütülen girişimcilik faaliyetlerini tanımlar. Bu girişimcilik türleri, kültürel çeşitliliğin ve farklılıkların ekonomiye olan etkisini yansıtır (Raimi v.d., 2023). Etnik, kültürel veya sosyal gruplara mensup girişimciler, genellikle kendi toplumlarına özgü ihtiyaçları ve talepleri karşılayacak işletmeler kurarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunurlar. Bu girişimciler, farklı bakış açıları ve deneyimleriyle yenilikçi çözümler sunabilir ve ekonomik büyümeye katkı sağlayabilirler. Bu nedenle, bu tür girişimciliklerin artışı, ekonomik çeşitlilik ve inovasyon potansiyeli açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Murat v.d., 2017).

2.4. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, girişimcilik kavramını, tarih boyunca pek çok teorisyenin çabasıyla tanımlanmış ve işletme ile iktisat literatüründe en önde gelen konulardan biri haline getirmiştir (Semra, 2004). Girişimciliği önemli kılan faktörler arasında rekabet gücü, istihdam yaratma, sürdürülebilir istihdam, kaliteli üretim ve ekonomik gelişime katkı yer alır. Rekabetin ve verimliliğin artması birbirini etkileyen unsurlardır ve bu süreç, tüketicilere daha nitelikli, ekonomik ve çeşitli ürünler sunma gerekliliğini vurgular. Girişimcilik, kaliteli, uygun fiyatlı ve geniş bir ürün yelpazesiyle tüketicilere fayda sağlamanın kilit bir unsuru haline gelmiştir (Zhakupov v.d., 2023). Girişimciliğin yükselişi, daha büyük rekabet ve üretkenlik artışıyla birlikte gelerek ekonomik gelişime büyük katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, girişimcilik; tüketiciye fayda sağlamanın, daha geniş, daha ekonomik ve daha nitelikli ürünlerin üretimiyle doğrudan bağlantılıdır ve günümüz ekonomisinin temel bir dinamiği olarak öne çıkmaktadır (Hasan ve Hasan, 2011).

Girişimcilik, bireylerin risk alma, fırsatları takip etme, gerçekleştirme ve yenilik yapma sürecine verilen bir sıfattır. Girişimci, başlattığı faaliyetlerin olası sonuçlarını öngören ve bu sonuçlardan doğacak riski üstlenmekten çekinmeyen kişidir. Bu özellikteki bireyler sadece ekonomik alanda değil, sanat, bilim veya herhangi bir mesleki faaliyette kendi rutinlerinin dışına çıkarak risk taşıyan işlere girebilirler. İnsanlığı ileriye taşıyan gelişmeler genellikle bu tür riskleri göze alan girişimciler tarafından ortaya çıkar. Bu bağlamda, girişimci; üretim faktörlerini bir araya getirerek ekonomik ve hizmet üretimi

için gereken girişimi başlatan, bu süreçte üretim için gerekli finansman kaynaklarını bulan ve üretimin değerlendirileceği pazarları keşfeden kişi olarak tanımlanır (Dilek, 2007). Bu, girişimciliğin yalnızca ekonomik alanda değil, farklı alanlarda da önemli bir rol oynadığını ve toplumsal ilerlemeye katkı sağladığını göstermektedir. Girişimcilik, birçok açıdan önemli bir rol oynamaktadır. Girişimciliğin önemini açıklayan bazı noktalar; Girişimcilik ve inovasyon, sürdürülebilir bir yaşam için birbirleriyle iç içe geçmiş kritik faaliyetlerdir. Temelde yeni bir şeyler yaratıp başarıyla pazara sunmaktır. İnovasyon, rekabet avantajı sağlayan girişimsel faaliyetlerin özüdür ve girişimcilik ise inovasyonu pazara taşımanın bir yoludur (Dabbous v.d., 2023). İnovatif girişimcilikte, girişimcilik inovasyonu Pazar fırsatlarına dönüştürme veya rekabet avantajı oluşturma sürecini içerir. Girişimciler, yeni fikirler, ürünler ve hizmetler geliştirerek yenilik ve inovasyonu teşvik ederler. Bu yenilikler, ekonomik büyümeyi ve ilerlemeyi destekler. Girişimciler, mevcut çözümleri geliştirme veya tamamen yeni çözümler bulma konusunda öncü bir rol oynarlar. Bu süreç, akademik açıdan akıcı ve yaratıcı bir dil ile açıklanabilir (Sevtap, 2018).

Girişimciler, yeni işletmeler kurarak istihdam oluşturur. İstihdam, ekonomik kalkınmanın temel unsurlarından biridir ve işsizlik sorununu azaltmada önemli bir rol oynar. Girişimciler, iş fırsatları yaratarak insanlara istihdam imkanları sunarlar (Hasan and Nisa, 2024). Girişimciliğin istihdam oluşturma ve ekonomik büyümeye katkı sağlama rolü genel olarak bilinen bir gerçektir. Bu durum, iktisadi literatürde girişimciliğe verilen önemi artırmıştır (Ahmetaj v.d., 2023). Günümüzde girişimcilik teorisi, girişimciliği yeni işletme kurma süreci olarak ele alırken, istihdam oluşturma ve ekonomik büyümeyi sağlamada ekonomilerin temel itici gücü olarak vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, girişimcilerin ekonomik canlılık ve istihdam artışı konularında önemli bir rol üstlendiğini ve bu yolla topluma katkı sağladığını göstermektedir (Slavica v.d., 2020).

Girişimcilik, ekonomik büyüme ve işsizlikle mücadelede temel bir çözüm yolu olarak kabul edilir. Girişimciler, ekonomik büyümenin ve işsizliğin itici gücü olarak öne çıkar. Özellikle az gelişmiş ülkelerdeki en büyük sorunlardan biri işsizliktir ve bu genellikle yeni yatırımların yapılmamasından kaynaklanır. İşsizliği azaltmanın en etkili yolu, bireylerin kendi işlerini kurmalarını teşvik etmektir. Bu nedenle, girişimci sayısının artması, istihdam oranının yükselmesine katkıda bulunur. Ayrıca, girişimcilerin artması toplumsal refah düzeyini ve yaşam kalitesini iyileştirir (İlter v.d., 2006).

Girişimciler, bilim ve teknolojiyi kullanarak bu alanlara kaynak aktararak gelişmelerine öncülük etmenin yanı sıra uluslararası alanda kendi ülkelerini tanıtarak reklamını

yaparlar. Ayrıca, atıl durumda olan potansiyelleri harekete geçirerek, bunların boşa harcanmasını önlerler. Girişimcilerin bu şekilde faaliyet göstermesi hem ekonomik açıdan hem de toplumsal olarak fayda sağlayarak genel olarak bir ilerleme ve dönüşüm sağlar (Çöğür, 2016).

Türkiye, 1980'lerden itibaren köklü bir politika değişikliği gerçekleştirmiştir. Bu dönemde ekonomi liberalleştirilerek dış ticaret ve rekabete kapılar açılmış, devletin ekonomik üretimdeki rolü özelleştirme yoluyla azaltılmıştır. Bu değişikliklerin ekonomik yaşamdaki bir diğer etkisi, özel yatırım ve girişimlerin önündeki engellerin kaldırılması ve yatırım fırsatlarının çeşitliliğinin artması olmuştur. Sonraki yıllarda hükümetler, ekonomik büyümeyi desteklemek, özellikle istihdamı artırmak ve yoksulluğu azaltmak amacıyla yatırım ve girişimciliği teşvik eden politikalar izlemişlerdir. Bu doğrultuda, girişimcilik ve yatırım ortamını iyileştirecek hukuki, ekonomik ve bürokratik adımlar atılmış; ayrıca hem yerli hem de yabancı girişimcilere çeşitli teşvikler ve kolaylıklar sağlanmıştır (Kuşat, 2015). Girişimcilik, ekonomik büyümenin önemli itici güçlerinden biridir. Yeni işletmelerin kurulması, yeni pazarların oluşturulması ve üretim süreçlerinin geliştirilmesi ekonomik büyümeyi destekler. Girişimciler, ekonomik aktiviteyi artırır, gelir düzeyini yükseltir ve ekonomik refahı artırır. Bu bağlamda, girişimciliğin teşvik edilmesi ve desteklenmesi, Türkiye'nin ekonomik büyümesi ve gelişmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır (Demirdag v.d., 2023).

2.5. GİRİŞİMCİ OLMA NEDENLERİ

Girişimcilik, pazardaki fırsatların iş fikrine dönüştürülerek yeni iş ve işletmelerin oluşturduğu hareketli bir süreçtir. Bu sürecin en önemli unsuru olan girişimcinin, çeşitli nedenlerle girişimcilik yaptığı görülmektedir (Favour v.d., 2024). Kariyer seçiminde etkili olan faktörler oldukça çeşitlidir ve her biri bireyin tercihlerini şekillendirmede önemli rol oynar. Üretime katılma ve istihdam çağındaki gençler için etkileyen unsurlar şunlar olabilir (Temel, 2006):

- Toplumsal çevrenin etkisi: Kişinin yetiştiği toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik özellikleri, çevresel etkiler kariyer seçiminde belirleyici olabilir.
- Ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler: Ekonomik koşullar ve teknolojik ilerlemeler, belirli mesleklerin talebini ve istihdam olanaklarını etkileyebilir.

- Mesleğin toplumdaki yeri, getirisi ve talebi: Bir mesleğin toplum içindeki statüsü, maddi getirisi ve talep durumu, kariyer seçiminde önemli bir faktör olabilir.
- Ailenin sosyal ve ekonomik durumu, beklentileri ve düşünceleri: Aile, bireyin kariyer tercihlerinde önemli bir etkidir. Ailenin ekonomik durumu, beklentileri ve önerileri kariyer seçimini etkileyebilir.
- Eğitim ve okul türü, başarı düzeyi ve öğretmen etkileri: Eğitim seviyesi, öğrenme başarısı, öğretmenlerin yönlendirmeleri, kariyer seçiminde belirleyici olabilir.
- Yaşıtların/akranların etkileri: Arkadaş çevresi ve yaşıtların tercihleri, bireyin kariyer seçiminde etkili olabilir.
- Meslek hakkındaki bilgi düzeyi: Bir meslek hakkında sahip olunan bilgi düzeyi bireyin o mesleği seçme olasılığını etkileyebilir.
- Çalışma alışkanlığı ve mesleki olgunluk düzeyi: Çalışma disiplini, yetişkinlik düzeyi ve sorumluluk alma kapasitesi, kariyer tercihlerini şekillendirebilir.
- Yaş, cinsiyet, fiziksel ve zihinsel özellikler: Yaş, cinsiyet ve bireyin fiziksel zihinsel özellikleri, bazı meslekleri tercih etme eğilimini etkileyebilir.
- Kişinin hayal ve istekleri, benlik kavramı, ilgileri, özel yetenek ve zekası bireyin kişisel hedefleri, özellikleri, ilgi alanları, özel yetenekleri ve zekası, kariyer tercihlerini etkileyebilir.

Girişimcilik kariyeri tercihinde de belirleyici olan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar, girişimcilik yolunda adım atan bireylerin motivasyonlarını şekillendiren temel unsurlardan bazılarıdır (Batoool v.d., 2023). Girişimcilik genellikle kar elde etme arzusu ve finansal bağımsızlık hedefleriyle doğar. Girişimciler, kendi işlerini kurarak daha özgür bir çalışma ortamı ve çalışma saatleri oluşturma arzusunu taşırlar. Aynı zamanda, bir statü elde etme veya toplum içinde belirli bir konuma ulaşma hedefiyle de ilişkilendirilebilirler. İşlerini kendilerinin kontrol etme ve bağımsız kararlar alma özgürlüğüne sahip olma isteği, girişimcilerin önemli motivasyon kaynaklarından biridir (Gómez v.d., 2024). Daha yüksek gelir elde etme hedefiyle yakından ilişkili olan girişimcilik, kendi işlerinin sahibi olma arzusuyla da güçlenir. Girişimciler, hedeflerine ulaşma, yenilik yapma ve başarılı olma arzusu taşıırken, bazı durumlarda girişimcilik bir zorunluluk haline gelebilir; iş bulma zorluğu gibi belirli koşullar altında girişimcilik için bir motivasyon kaynağı olabilir. Ayrıca, girişimciler, işleri aracılığıyla topluma fayda sağlama amacı taşıyabilirler ve kişisel deneyimler ile geçmiş, girişimcilik serüvenine yön verebilir. Bu unsurlar, girişimciliğin önemli motivasyonlarını oluşturur ve girişimcilerin yola çıkarken ve

işlerini büyütürken üzerinde durdukları temel faktörler arasındadır (Cemal, 2013).

Daha kapsamlı bakacak olursak; Kendi işini kurmak, kendi işletmenin sahibi olmak, herhangi bir işverenin yanında çalışmadan özgürce yetenekleri ortaya koyabilmek. İsteddiği bir işte, istekleri doğrultusunda çalışma olanağına sahip olmak. Beklentileri doğrultusunda para kazanmak ve belirli gelir seviyesinde yaşamak (Mahmut, 2016). Başka insanların görmediğini görmek, yeni fırsatlar yakalamak ve bu fırsatlardan yararlanabilmek için işyeri, mağaza, dükkân vs. açmak. Girişimci kişilik özelliklerine sahip kişilerin özellikleri diğer bireylerden farklı kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmektedir. Genellemeye bakıldığında başarılı ve başarısız girişimcilik faaliyetlerinde girişimcilerinin niteliklerinin son derece önem arz ettiği görülmektedir (Yunus v.d., 2021).

2.6. BAŞARILI GİRİŞİMCİNİN NİTELİKLERİ

Başarılı bir girişimci olmak ve işletmeyi başarılı bir şekilde yönetmek için üzerinde durulması gereken bir dizi önemli husus vardır. İlk olarak, işini sıfırdan kurarken temel unsurları özenle oluşturmak ve başlangıç adımlarına dikkatlice odaklanmak önemlidir. Müşteri ihtiyaçlarını dikkatlice analiz ederek, bu taleplere uygun ürün veya hizmetler geliştirmek başarılı bir işletme için kritik bir unsurdur (Grimsgaard v.d., 2022). Girişimci, işiyle ilgili kararları kendinden emin bir şekilde almalı ve kararlı olmalıdır. Satışın yanı sıra müşteri memnuniyeti ve müşteri ilişkilerine de büyük önem vermelidir. Doğru personel seçimi ve etkili yönetim, işletmenin performansı için kritik öneme sahiptir. İşlerin zamanında ve doğru şekilde yapılmasına özen göstermek, başarı için hayati önem taşır (Zhao v.d., 2023). Önceki deneyimleri analiz ederek, bu deneyimlerden ders çıkarmak ve gelecekteki kararlarını bu deneyimlere dayandırmak gerekir. Kendini sürekli geliştirmek için araştırma yapmak, gözlemlemek ve diğer insanların deneyimlerinden faydalanmak, başarılı bir girişimcinin olmazsa olmazıdır. Zorluklarla başa çıkma yeteneği ve pes etmemek, girişimciliğin temel taşlarındandır. Son olarak, kendini gerçekleştirme arzusuyla hareket etmek, girişimciyi hedeflerine ulaştıracak önemli bir motivasyon kaynağıdır (Özlem, 2013).

Girişimciliğin temel unsurları ve başarılı bir girişimci olmanın önemli özellikleri arasında değerlendirilen bir dizi nitelik ve yetenekler vardır:

- Sorumluluk duygusu: Girişimciler genellikle işlerinde sorumluluk sahibi olurlar ve işletmelerinin başarısı için gereken adımları atmaktan kaçınmazlar.
- Karar verme yetisi ve kararlılık: Girişimciler genellikle hızlı ve etkili kararlar alırken, bu kararları uygulama konusunda kararlılık gösterirler (Michael A. Hitt v.d., 2005).
- Yenilikçilik ve özgünlük: Girişimciler, sıra dışı fikirler üretebilme ve yenilikçi özömler bulabilme yeteneğine sahiptirler (Özkul v.d., 2007).
- İletişim becerileri: İyi iletişim yetenekleri, girişimcilerin işlerini etkili bir şekilde yönetmelerine ve iş birliğı yapmalarına yardımcı olur (Esen, 2009).
- Sürekli eğitime açıklık: Girişimciler, sürekli olarak öğrenmeye ve gelişmeye açık olup, yeni bilgileri ve fikirleri benimserler (Hitt v.d., 2005).
- Özgüven: Özgüven, girişimcilerin hedeflerine ulaşma konusunda motive olmalarını sağlar (Özkul v.d., 2007).
- Amaç belirleme ve çaba harcama: Amaçları doğırtusunda çaba sarf etme ve hedeflerini büyütme isteğı, girişimcilerin başarısında önemli bir etkindir.
- Çalışkanlık ve üretkenlik: Girişimciler genellikle alışkan ve üretken olup, işlerine odaklanma ve onları büyütme konusunda kararlıdırlar (Esen, 2009).
- Güvenilirlik: Güvenilirlik, girişimcilerin müşterileri ve iş ortakları tarafından takdir edilmesini sağlar.
- Fırsatları görme ve yönetme: Girişimciler, farklı açılardan bakarak ve yenilikçi düşünerek, başkalarının göremediğı fırsatları değerlendirme konusunda başarılı olabilirler.

Bu nitelikler, girişimcilik literatüründe ve araştırmalarında genellikle vurgulanan önemli özelliklerdir ve başarılı bir girişimcinin sahip olması gereken temel özellikler arasında yer alır. Bozkurt ve Alpaslan (Özlem, 2013) tarafından yapılan araştırma, girişimcilerin sahip olması gereken temel kişilik özelliklerini ve başarılı girişimcilerin özelliklerini vurgulamaktadır. Girişimcilerin işlerinde dürüstlük ve etik değere bağlı kalma özelliğı önemlidir. İş etiğı ve ticari ahlaka önem veren bir yaklaşım, girişimcilerin uzun vadeli başarıya ulaşmasına yardımcı olabilir. Kendine güvenme, girişimcilerin kararlarını rahatlıkla alabilmelerine ve işlerinde daha etkili olmalarına yardımcı olur. Risk alma yeteneğı, girişimcilikte karşılaşılan belirsizliklerle başa çıkma ve fırsatları değerlendirme açısından önemlidir (Ahmed v.d., 2021). Yenilikçi düşünme becerisi, girişimcilerin rekabetçi ve yenilik odaklı olmalarına yardımcı olabilir. Kendi başına karar verebilme

yeteneği, girişimcilerin hızlı ve etkili bir şekilde hareket etmelerine olanak tanır. İyi iletişim ve ilişki kurma yeteneği, girişimcilerin iş dünyasında etkili olmalarına katkıda bulunabilir (Zabelina v.d., 2021). İlkelerine ve değerlerine bağlılık, girişimcilerin uzun vadeli başarıya ulaşmalarına yardımcı olabilir. Piyasa fırsatlarını değerlendirme ve bunları avantaja dönüştürme yeteneği, girişimcilerin rekabet avantajı elde etmelerine yardımcı olur. Başarılı girişimcilerin kişilik özellikleri açısından ise araştırmalar aşağıdaki nitelikleri vurgulamaktadır: Yeniliklere açık olmak ve değişimleri takip etmek, başarılı girişimcilerin özelliklerindendir (Salmony v.d., 2022). Problemleri Kolayca Çözebilme: Sorunlara çözüm bulma ve esneklik, başarılı girişimcilerin işleyişlerinde önemli bir yere sahiptir. Fırsatları değerlendirme ve bunları işletme için avantaja dönüştürme yeteneği, başarılı girişimcilerin güçlü yanlarındanır (Boldureanu v.d., 2020). Gelişmiş İletişim Becerileri: İyi bir iletişim, iş dünyasında etkili olma ve iş birliği yapma yeteneğini artırabilir. Proaktif Hareket Edebilme: Önleyici ve girişken olma, başarılı girişimcilerin özelliklerindendir. Duygusal Zekâ: Empati kurma, insan ilişkilerini yönetme ve duyguları anlama yeteneği, başarılı girişimcilerin özellikleri arasındadır. Kararlarında Israrlı Olabilme: İyi girişimciler, kararlarında tutarlılık ve kararlılık gösterebilme yeteneğine sahiptir. Bu nitelikler, girişimcilikte başarı için önemli kabul edilen ve girişimcilerin sahip olması gereken temel özelliklerdir. Hisrich ve Peters (2001) tarafından yapılan belirlemelere göre, başarılı girişimcilerin sahip olmaları gereken temel beceriler üç kategoride değerlendirilmiştir (Hisrich v.d., 2001). Teknik Beceriler, Girişimcilerin belirli bir alandaki uzmanlığı ve bilgi birikimi olan teknik becerilere sahip olmaları önemlidir. Bu beceriler, girişimcinin işletme alanındaki uzmanlığını, ürün veya hizmete ilişkin teknik bilgiyi, pazarlama stratejilerini, finansal yönetimi ve operasyonel süreçleri içerebilir (Sampene v.d., 2012). Yönetimsel Beceriler, Yönetim becerileri, girişimcinin işletmeyi etkili bir şekilde yönetebilme kabiliyetini içerir. Bunlar, zaman yönetimi, iş planlama, organizasyonel beceriler, stratejik düşünme yeteneği, problem çözme ve karar alma yetkinliklerini kapsar (Jardim, 2021). Bireysel Beceriler, Bireysel beceriler, girişimcinin kişisel niteliklerini ve etkili iş yapma kapasitesini ifade eder. Bu beceriler arasında liderlik, iletişim, takım çalışması, motive etme, risk alma yetisi, esneklik, adaptasyon ve duygusal zeka yer alabilir. Bu üç beceri kategorisi, başarılı bir girişimcinin sahip olması gereken ve girişimcilik sürecinde önemli olan temel yetkinlikleri temsil etmektedir. Bu becerilerin birleşimi, girişimcinin işletmesini yönetme, geliştirme ve sürdürülebilir başarı elde etme konusundaki yetkinliğini belirler (Sönmez v.d., 2014).

Robinson'un (2014) yaptığı çalışmalar ve derlemeler doğrultusunda, başarılı girişimcilerin kişilik özellikleri ve karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır. Başarılı bir girişimci olmak için üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri tutkulu olmaktır (Chakraborty v.d., 2021). Girişimciler, işlerine ve projelerine karşı büyük bir tutku ve bağlılık gösterirler; bu tutku, onların işlerine olan inançlarını ve kararlılıklarını artırır. Belirsizliklere karşı hoşgörülü bir yaklaşım sergilemek de önemlidir; girişimciler, belirsizlik ve risk içeren durumlara esnek olabilir ve bu durumları fırsat olarak görebilirler. Vizyon sahibi olma, başarılı girişimcilerin uzun vadeli hedeflere ve büyük bir vizyona sahip olmasını sağlar; bu vizyon, işlerini yönlendiren temel bir faktördür. Kendine inanma ve güvenme, girişimcilerin özgüvenle hareket etmelerini, risk almayı ve kararlılıkla hedeflere ulaşmayı sağlar (Reid v.d., 2022). Azimli olma, engellerle karşılaşıldığında pes etmemek ve kararlılıkla hedeflere ulaşmak için gösterilen çabayı ifade eder; başarılı girişimciler zorluklar karşısında dirençlidirler. Esnek davranabilme, değişen durumlara ve yeni koşullara kolayca adapte olmayı sağlar ve girişimcilerin hızla değişen iş dünyasında başarılı olmalarına yardımcı olur (O'Connor v.d., 2001). Son olarak, yeniliklere açık olma, başarılı girişimcilerin sürekli olarak yeni fikirlere ve inovasyona açık olmalarını gerektirir. Bu özellikleri, işlerini geliştirmek ve yenilikçi çözümler üretmek için kullanabilirler girişimcilerin başarılarına katkıda bulunan ve girişimcilik süreçlerinde önemli bir rol oynayan karakteristik özelliklerdir. Bu nitelikler, girişimcilerin işlerini yönlendirmeleri, büyütmeleri ve sürdürülebilir başarı elde etmeleri için önemli bir temel oluşturabilir (Elia v.d., 2020; Shahzad v.d., 2021).

2.7. GİRİŞİMCİLİKTE BAŞARISIZLIK NEDENLERİ

Girişimcilik faaliyetlerinde başarısızlıkla karşılaşılmasına sebep olacak ve girişimcilik faaliyetinde başarısızlıkla karşı karşıya kalmış girişimcilerin girişimcilikten soğumasına, bir daha girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaması, yeni bir faaliyet içerisinde bulunulacak ise daha ön yargılı ve mesafeli davranmasına yol açacaktır (Yakupoğlu, 2018). Girişimcilik faaliyetlerinin sonucunda oluşan işletmelerin başarısızlığı, çeşitli paydaşlar ve çıkar grupları için önemli sorunlara neden olabilir. Başarısızlık durumunda, bu durumdan etkilenen farklı paydaş grupları şunlar olabilir (Dmytriiev v.d., 2021; Mitchell v.d., 2021):

Hissedarlar, yatırımlarının kaybına uğrayabilirler. Başarısızlık durumunda, yatırımlarının değer kaybetmesi veya tamamen kaybolması, mali açıdan önemli kayıplara neden olabilir

(Kahupi v.d., 2021). İşletmenin kapanması veya başarısız olması durumunda, çalışanlar işlerini kaybedebilirler. Bu durum, onların maddi güvencelerini kaybetmelerine ve işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmalarına neden olabilir. İşletmenin kapanması, tedarikçiler için beklenmedik bir gelir kaybına yol açabilir (Liu, 2020). Tedarikçiler, alacaklarını tahsil etme konusunda zorluklar yaşayabilirler. Müşteriler: Müşteriler, tercih ettikleri ürün veya hizmete erişimlerini kaybedebilirler. Bu durum, müşteri memnuniyetini olumsuz etkileyebilir ve güven kaybına yol açabilir (Mitchell v.d., 2022). Devlet ve Toplum: Başarısız girişimlerin kapanması, vergi gelirlerinde azalmaya veya ekonomik istikrarsızlığa yol açabilir. Ayrıca, işsizlik artışı ve ekonomik durgunluk gibi toplumsal sorunlara katkıda bulunabilir. Bu nedenle, girişimcilerin işletmelerini sürdürülebilir bir şekilde yönetmeleri ve başarısızlık riskini en aza indirmek için stratejiler geliştirmeleri önemlidir. Sosyal sorumluluk anlayışı, işletmelerin kar elde etmenin ötesinde, toplumsal ve çevresel etkilerini de göz önünde bulundurarak faaliyet göstermelerini teşvik eder. Başarısızlık durumunda bile, paydaşların zararını en aza indirecek ve etkileri hafifletecek adımların atılması önemlidir (Sacchetti v.d., 2021). Bu nedenle, işletmelerin sadece finansal başarıya odaklanmak yerine, sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk ilkelerini de dikkate almaları gerekmektedir. Girişimcilerin başarısızlık riskiyle karşılaşmalarının önemli nedenlerinden biri belirsizliklerin ve risklerin yoğun olduğu ekonomik çevrelerde faaliyet göstermeleridir. Bu belirsizlikler ve riskler, girişimcilerin işlerini başarısız kılacak çeşitli faktörler içerebilir (DesJardine v.d., 2023):

- Değişken İç ve Dış Çevresel Etkiler: Piyasa talebi, tedarik zinciri, rekabet, teknolojik gelişmeler ve müşteri tercihleri gibi iç ve dış faktörlerdeki ani değişiklikler, girişimcilerin iş stratejilerini olumsuz yönde etkileyebilir.
- Siyasi ve Ekonomik İstikrarsızlık: Siyasi belirsizlikler, değişen politikalar, ekonomik krizler veya dalgalanmalar, işletme faaliyetlerini olumsuz etkileyebilir ve risk oluşturabilir.
- Toplumsal ve Sosyal Değişimler: Toplumun beklentilerindeki değişimler, tüketici tercihlerindeki dönüşümler, trendlerin değişmesi gibi faktörler, girişimlerin rekabet edebilirliğini etkileyebilir.
- Teknolojik Değişimler: Hızlı teknolojik ilerlemeler, sektörlerde ve pazarlarda hızla değişen dinamikler yaratarak girişimlerin adaptasyon süreçlerini zorlaştırabilir.

- Finansal Belirsizlik: Faiz oranlarındaki değişimler, kredi koşullarındaki değişiklikler veya likidite sorunları, girişimcilerin işletmelerini finanse etmelerini zorlaştırabilir.

Bu belirsizlikler ve riskler, girişimcilerin planlarını ve stratejilerini uygulamalarını zorlaştırabilir ve başarısızlık riskini artırabilir (Bridoux v.d., 2022; Marcon Nora v.d., 2023; Sapapthai v.d., 2020). Bu nedenle, girişimcilerin işletmelerini yönetirken, bu tür belirsizlikleri öngörebilmek, uyum sağlayabilmek ve risk yönetimi stratejileri geliştirebilmek önemlidir. Çevresel belirsizliklerle başa çıkmak için esneklik, hızlı adaptasyon yeteneği ve alternatif planlar oluşturma becerisi girişimciler için kritik önem taşır. Bu sayede, belirsizliklerle başa çıkarak işletmelerini daha sürdürülebilir ve başarılı kılabilirler (Ülgen v.d., 2007).

Girişimler genellikle büyük umutlar ve olumlu beklentilerle başlatılır, ancak birçok faktör nedeniyle başarısız olabilirler. Özellikle hızla değişen ve belirsizlik içeren bir ortamda, girişimler kısa sürede başarısızlıkla karşılaşabilir. Girişimcilerin belirsizliklere ve değişen koşullara hızlı ve etkili bir şekilde adapte olmaları gerekir (Saringsih v.d., 2023). Değişen pazar dinamikleri veya yeni rekabetçi zorluklarla başa çıkamama durumu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olabilir. İşletmelerin başlangıç aşamasında finansal sıkıntılarla karşılaşması yaygındır. Beklenen gelirlerin gecikmesi, maliyetlerin artması veya beklenmeyen harcamalar, girişimleri zor durumda bırakabilir. Piyasa taleplerini anlamak, müşteri ihtiyaçlarını belirlemek ve rakip analizi yapmak için yeterli pazar araştırması yapılmamış olabilir (Bridoux v.d., 2022). Bu durum, ürün veya hizmetin gerçek ihtiyaçları karşılamamasına ve talep görmemesine neden olabilir. Girişimlerdeki yönetim eksiklikleri, etkin bir organizasyon oluşturmama, doğru insanları doğru pozisyonlara yerleştirememesi veya liderlik zafiyeti gibi sorunlara yol açabilir. Sektördeki yoğun rekabet, girişimlerin pazar payı kazanmasını zorlaştırabilir. Yetersiz farklılaşma veya rekabetçi bir avantaj sağlayamama durumu başarısızlığa neden olabilir (Upson v.d., 2020). Hızlı teknolojik değişimler, belirli endüstrilerde köklü değişimlere neden olabilir ve bazı girişimler bu değişimlere ayak uyduramayabilir. Girişimcilerin uzun vadeli bir strateji ve hedefler belirleme, riskleri değerlendirme ve farklı senaryolara hazırlıklı olma konusunda eksiklikleri olabilir (Baron, 2021).

Bu nedenlerle, girişimcilerin başarıya ulaşmak için esneklik, sürekli öğrenme, değişime uyum sağlama ve etkili bir planlama ve yönetim stratejisi geliştirme konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir (Miceli vd, 2021). Ayrıca literatürde başarısız olma sebepleri

olarak, Girişimcinin girişimcilik dışında başka bir seçeneğinin olmaması, girişimcinin eğitimlerinin girişim faaliyeti bulunmasına yetebilecek kadar yeterli olmaması, girişimcilerin girişimcilik yeteneklerine dışuk oranda sahip olması, girişimcilik için ideal görülen yaş aralığında olunmaması, iş sahibi olmanın gerektirdiği yeteneğe ve girişimciliğin gerektirdiği sorumluluklara sahip olmaması, girişimcilik faaliyetinde bulunacak kişilerin deneyimlerinin az olması, yeteri kadar sermaye sahibi olunmaması, faaliyette bulunulacak girişimcilik faaliyeti için herhangi bir araştırma, bilgi toplama, raporlama ve ön hazırlık işlemlerinin yapılmamış olması, girişimcilik faaliyetinde bulunacak kişilerin herhangi bir amacının olmaması ve kendine hedef belirlememiş olması, Profesyonel davranacak özelliklere, yeteneklere sahip olunmaması, Girişimcinin içine ilgi duymaması ve işini sevmeden yapıyor olması, Girişimcinin danışmanlık hizmetlerinden yararlanmıyor olması ve bu hizmetlere n yargı ile yaklaşıyor olması, Girişimcinin bir işletme faaliyetine yönetebilecek yöneticilik özelliklerine sahip olmaması Girişimcileri başarısızlığa götürecek etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Frakes, 2021). Başarılı bir girişimci olmak ve işletmeyi sürdürülebilir bir şekilde yönetmek için dikkate alınması gereken önemli unsurlar vardır. Girişimciler genellikle risk almayı severler ve riskleri göze alırlar, ancak aşırı risk alma eğilimi kontrolsüz riskler olarak başarısızlık riskini artırabilir. Bu nedenle, dengeli bir risk yönetimi önemlidir. İş planlaması ve yönetimi de kritik öneme sahiptir; eksik ya da yetersiz iş planlaması ve kötü yönetim, girişimcinin başarısızlığa uğramasına yol açabilir (Amankwah-Anthony v.d., 2022). Hızla değişen pazar koşulları ve rekabet ortamında esnek olabilmek ve hızlı bir şekilde değişimlere uyum sağlamak, girişimcilerin başarılı olması için gereklidir; adaptasyon yeteneği olmayan girişimciler başarısızlık riskiyle karşılaşabilir (Etemad, 2020).

Finansal yeterlilik, işletme finansmanı, nakit akışı yönetimi ve mali planlama becerileri, bir işletmenin başarılı olması için kritik öneme sahiptir. Yetersiz finansal yönetim, işletmenin başarısız olmasına yol açabilir (Julius v.d., 2022). İyi bir iletişim becerisi ve etkili liderlik, girişimcilerin takım yönetimi, müşteri ilişkileri ve iş ortaklıklarında başarılı olmalarını sağlar. Bu becerilerin yetersizliği, işletme performansını olumsuz etkileyebilir. Son olarak, girişimcilerin sürekli olarak öğrenme, gelişme ve yenilik yapma yetenekleri, rekabetçi bir ortamda başarının anahtarlarından biridir. Girişimcilerin değişen koşullara uyum sağlamak için öğrenmeye ve kendilerini sürekli iyileştirmeye açık olmaları gerekir (Rachapaettyakom v.d., 2020). Bu unsurlar, başarılı bir girişimci olmanın ve işletmeyi sürdürülebilir bir şekilde yönetmenin temel bileşenleridir. Bu, genel olarak başarısızlığa

neden olabilecek bazı kişisel özelliklerdir ve farklı çalışmaların sonuçları, bu listeyi çeşitlendirebilir veya farklı sonuçlar ortaya koyabilir. Kısıtlı bilgilere dayalı iş yetkinliklerini abartarak göstermeye ve her durumda kullanmaya çalışmak, bu durum “dengesiz tecrübe” olarak tanımlanmaktadır (Bridoux v.d., 2022).

"Dengesiz tecrübe" terimi, kişinin veya bir işletmenin sahip olduğu deneyimlerin belirli bir alanda veya konuda dengesiz veya yetersiz olduğunu ifade eder (Çiftçi v.d., 2024). Genellikle bir kişi veya işletme, belirli bir alanda sahip oldukları deneyim ve yetkinliklerle övünmeye veya bu deneyimlerini aşırı abartmaya çalışabilirken, diğer yönlerde yetersiz olabilir (Frakes v.d., 2021). Örneğin, bir kişi veya işletme, belirli bir alanda geniş ve derin deneyime sahip olabilirken, diğer alanlarda deneyimsiz veya yetersiz olabilir. Bu durum, işletmenin veya kişinin başarılı olabileceği bir alanda gereksiz risk almaya veya bilgi eksikliğinden dolayı hatalı kararlar almaya yol açabilir. Dengesiz tecrübe, genellikle aşırı özgüven veya belirli bir konuda gösteriş yapma isteği ile ilişkilendirilebilir. Bu durum, gerçeklikten uzak bir algı oluşturabilir ve sonuçta işletme veya kişi için olumsuz sonuçlar doğurabilir (Ikpesu v.d., 2020).

Bir kişi veya işletme için daha sağlıklı bir yaklaşım, deneyimlerini dengeli bir şekilde gözden geçirmek ve eksiklikleri fark edip geliştirmek, yetersizlikleri kapatarak daha dengeli bir deneyim yelpazesi oluşturmaktır. Bu şekilde, işletme veya kişi, farklı alanlarda dengeli bir şekilde başarılı olma şansını artırabilir ve aşırıya kaçmadan yetkinliklerini gösterebilir (Hodgetts, 1998). Başarılı bir girişimci olmanın ve işletmeyi sürdürülebilir bir şekilde yönetmenin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Sektörel değişimlere uyum göstermemek ve yenilikçi olmamak, girişimcilerin değişen pazar koşullarına ve sektör trendlerine uyum sağlayamamaları nedeniyle şirketlerini rekabetçi kılmakta zorlanmalarına neden olabilir (Etemad, 2020). Girişimcilerin sadece kendi fikirlerine odaklanarak dışarıdan gelen fikir ve geri bildirimlere kapalı olmaları, gelişime açık olmamalarını sağlar. Kararları sadece duygusal veya içgüdüsel nedenlerle vermek, verimlilik ve uzun vadeli başarıyı olumsuz etkileyebilir. Sadece geçmiş deneyimler ve bakış açılarıyla işletmeyi yönlendirmek, değişen şartlara uyum sağlamakta zorlanmalarına ve geleceği planlama konusunda eksikliklere yol açabilir (Indrawati v.d., 2020).

İşletme yönetimi konusundaki gelişmeleri takip etmemek veya bu alandaki eğitim eksikliği, rekabet avantajı sağlayacak stratejilerin gözden kaçmasına neden olabilir. Yüzeysel ve kısa vadeli çözümlerle yetinmek, şirketin uzun vadeli büyümesini

engelleyebilir ve sürdürülebilir bir değer yaratma fırsatlarını kaçırabilir. Girişimcilerin kalıcı değer yaratmaya odaklanmaları ve uzun vadeli bir vizyon geliştirmeleri, işlerini sürdürülebilir bir şekilde büyütmeleri için kritik öneme sahiptir. Bu unsurlar, başarılı bir girişimci olmanın ve işletmeyi sürdürülebilir bir şekilde yönetmenin temel bileşenleridir. Bu durumlar, girişimcilerin başarısız olma riskini artıracı davranış veya özellikleri ifade etmektedir. Başarılı bir girişimci, değişime açık olmalı, yenilikçi düşünmeli, dışarıdan gelen geri bildirimlere değer vermelidir. Ayrıca, sektörel gelişmeleri ve işletme yönetimi konularını takip etmeli ve uzun vadeli vizyonu ile işletmesini yönlendirmelidir (Weerasekara v.d., 201822).

2.8. GİRİŞİMCİLERİN BELİRGİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Girişimcilik gerçekleştirdiği faaliyetler ve sahip olmaları gereken özellikler hakkında birçok farklı görüş bulunmaktadır. Girişimcilik, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir olgudur. Toplumların sosyo-kültürel özellikleri, girişimcilerin sahip olduğu nitelikleri etkileyebilir ve farklı girişimcilik tarzlarını ortaya çıkarabilir (Jardim v.d., 2021; Leitão v.d., 2021).

Girişimcilerin özelliklerini belirleme çabası, genellikle birçok farklı özellik, beceri ve davranış içerebilir. Ancak, bu özelliklerin kesin bir listesini oluşturmak zor olabilir çünkü girişimcilik, zaman, yer ve toplum tarafından belirlenen değişken bir kavramdır. Araştırmacılar, girişimcilerin farklı bağlamlarda farklı özelliklere sahip olduğunu ve belirli bir girişimcinin başarılı olabilmesi için belirli bir özellik setine ihtiyaç duyabileceğini vurgulamışlardır (Salmony v.d., 2022).

Girişimcilik konusundaki araştırmalar ve çalışmalar, genellikle girişimcilerin şu özelliklere sahip olabileceğini işaret etmektedir: yaratıcılık, yenilikçilik, risk alma eğilimi, kararlılık, liderlik vasıfları, problem çözme becerisi, vizyon sahibi olma, adaptasyon ve değişime açık olma gibi özellikler girişimcilik için önemli kabul edilmektedir. Bununla birlikte, her girişimcinin özellikleri ve becerileri farklılık gösterebilir ve başarılı bir girişimci olmak için tek bir standart özellik seti olmadığı kabul edilmektedir (Özlem, 2013). Başarılı girişimcilerin sahip olduğu tipik nitelikler, onların işlerini sürdürülebilir kılmak ve başarıya ulaşmak için gerekli becerileri ve motivasyonu sağlar. Yenilikçilik, girişimcilerin mevcut durumu sorgulayıp yeni çözümler üretebilmeleri için yaratıcı düşünme ve yenilik yapma konusundaki motivasyonlarını ifade eder (Soleas, 2021). Risk alma, girişimciliğin belirsizlik ve risk içeren bir faaliyet

olması nedeniyle önemlidir; girişimciler, risk almaya istekli olmalı ve fırsatlarla beraber riskleri dengeleyebilmelidir. Değişime odaklanma, girişimcilerin değişen koşullara hızla adapte olabilme ve değişim fırsatlarını görebilme yeteneklerini ifade eder. Fırsatları görme, girişimcilerin ortaya çıkan fırsatları değerlendirme becerisidir; herhangi bir durumu fırsat olarak görebilirler ve buna yönelik harekete geçebilirler (Upadhyay v.d., 2023). Yaratıcılık, yeni fikirler geliştirme, mevcut sorunlara yaratıcı çözümler bulma ve yenilikçi olma yeteneğidir; girişimciler genellikle yaratıcı düşünme kapasitesine sahiptir (Fleck v.d., 2021). İletişim becerisi, girişimcilerin işletmelerini tanıtmak ve diğer insanlarla iş birliği yapmak için önemlidir; iyi bir iletişim, iş birliği ve ortaklıkları geliştirebilir. Proaktiflik, girişimcilerin etkinlikleri organize etme ve proaktif bir şekilde hareket etme becerisidir; bekleme yerine, eyleme geçme eğilimindedirler (Juliana v.d., 2021). Yüksek başarı güdüsü, girişimcilerin hedeflerine ulaşmak için yüksek motivasyona sahip olmalarını ve başarıya ulaşma konusunda kararlılık göstermelerini ifade eder (Mazla v.d., 2020). Duygusal zeka, duyguları anlama, yönetme ve başkalarıyla etkileşimde bulunma yeteneğini ifade eder; girişimciler, duygusal zekalarını kullanarak iş ilişkilerini geliştirebilirler (Boohene v.d., 2019). Bu özellikler girişimcilerin tipik nitelikleridir, ancak her girişimci farklı bir kombinasyona ve dereceye sahip olabilir. Girişimcilik, genellikle bu özelliklerin bir kombinasyonu ve farklı durumlarda bu özelliklerin belirli bir ölçüde vurgulanmasıyla başarıya ulaşabilir (Bay, 2017).

Kontrol odağı ve başarı gereksinimi, girişimcilikte kritik rol oynayan psikolojik unsurlardır. Kontrol odağı, bireylerin yaşadıkları olayları kontrol edebilme inançlarına odaklanır ve iki temel kontrol odağı türü vardır (Uysal v.d., 2022). Dış kontrol odağına sahip bireyler, yaşadıkları olayların kontrolünün kendi ellerinde olmadığını ve dış etkenler (şans, diğer insanlar, kader vb.) tarafından belirlendiğini düşünürler. Bu inanç, bireylerin olaylara daha pasif yaklaşımlarına ve dış etkenlere daha fazla bağımlı olmalarına yol açabilir (Hamzah v.d., 2023). Öte yandan, iç kontrol odağına sahip bireyler, yaşadıkları olayları kendi çaba ve davranışlarıyla kontrol edebileceklerine inanırlar. Bu bireyler, daha fazla içsel özelliklerine, becerilerine ve çabalarına odaklanırlar ve çevrelerindeki olayları kontrol etme konusunda daha etkin olabilirler. Stresli durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilir ve problem çözme becerileri gelişmiş olabilir. Girişimcilikte, iç kontrol odağına sahip olmak genellikle daha faydalıdır. Girişimciler, yeni fırsatları keşfetmek, risk almak ve bu risklerle başa çıkmak gibi durumlarla sıkça karşılaşır (Alshebami, 2022). İç kontrol odağına sahip

girişimciler, bu zorluklarla daha etkin bir şekilde baş edebilirler ve kendi yaşamlarındaki olayları daha fazla kontrol etme kabiliyetine sahip olabilirler. Bu da onların yenilikçi fırsatlar arama ve işletme sũreçlerinde daha aktif olmalarına yardımcı olabilir (Cater v.d., 2022).

Başarı gereksinimi, girişimcilerin motivasyon kaynaklarından biridir ve dũřũncelerini eyleme dũnũřtũrme arzusuyla baēlantılıdır. Girişimciler genellikle yũksek bir başarı gereksinimine sahiptirler ve bu ihtiyaç, onları yeni fikirler geliştirmeye, risk almaya ve bu risklerle mũcadele etmeye teşvik edebilir. MC Clelland'ın belirttiēēi ũç temel ihtiyaç, insanları belirli yũnlere yũnlendiren unsurlardan bazılarıdır. İlişki kurma ihtiyaçı, insanların sosyal etkileşim içinde olma, baēlantı kurma ve bir topluluēun bir parçası olma ihtiyaçıdır. Bu ihtiyaç, kişilerin ilişkisel ve iş birliēi odaklı girişimcilikte de rol oynayabilir (McClelland, 2020). Girişimciler, sosyal aēlarını genişletmek ve iş birliēi fırsatlarını deēerlendirmek için bu ihtiyaçı kullanabilirler. Gũç elde etme ihtiyaçı, bazı insanların başkaları ũzerinde etki sahibi olmak, kontrol ve liderlik pozisyonlarına ulaşmak istemesi ile ilgilidir. Bu, girişimcilerin bir işletme veya proje ũzerinde kontrol sahibi olma arzusunu yansıtabilir (Pandey v.d., 2022). Gũç ihtiyaçı, girişimcilerin liderlik becerilerini geliştirmelerine ve işlerinde daha etkin olmalarına yardımcı olabilir. Başarma ihtiyaçı ise, insanların belirli hedeflere ulaşma ve başarılı olma isteklerini ifade eder. Girişimciler için, bu ihtiyaç yeni bir iş kurma, bũyũme ve işletmelerinin başarılı olmasına odaklanma gereksinimini temsil edebilir (Agustin v.d., 2021). Başarıya ulaşma arzusu, girişimcilerin motivasyonunu yũksek tutar ve onları sũrekli olarak ilerlemeye teşvik eder. Bu psikolojik unsurlar, girişimcilerin iş sũreçlerinde nasıl davrandıklarını ve karar aldıklarını bũyũk ũlçũde etkiler. İç kontrol odaēına sahip olmak ve yũksek başarı gereksinimine sahip olmak, girişimcilerin başarıya ulaşma şansını artırabilir. Başarı kavramı, bireyden bireye deēiřebilen bir kavramdır ve herkesin başarayı farklı şekillerde tanımlayabileceēēi ve algılayabileceēēi bir gerçektir. Kimi kişiler için başarı maddi kazançlarla ũlçũlũrken, kimileri için toplumsal etki veya kişisel tatmin gibi unsurlar başarayı tanımlamak için daha ũnemlidir. Girişimciler, bu başarı ihtiyaçı ve tanımına gũre, kendi hedeflerine ve deēerlerine uygun olarak başarayı farklı şekillerde ũlçebilir ve hedefleyebilirler (Benson v.d., 2020; Wach v.d., 2020). Bu ũzellikler, girişimcilikle ilişkilendirilen ũnemli niteliklerdir: Bu ũzellikler, girişimcilerin hem risk alabilme eēilimlerini hem de belirsizlikle başa çıkma kabiliyetlerini yansıtır. Kendine gũven ve yenilikçilik, girişimcilerin yeni fikirleri geliştirme ve işletmeye dũnũřtũrme yeteneklerinde kritik ũneme sahiptir. Bu nitelikler, girişimcilik sũrecinde karşılaşılan

zorluklarla başa çıkma ve başarıya ulaşma konusunda yardımcı olabilir (Bay, 2017).

2.9. GİRİŞİMCİLİĞİN FAYDALARI

Girişimcilik, toplumlar için önemli faydalar sağlayan ancak aynı zamanda çeşitli zorluklar ve engellerle de karşılaşabilen bir süreçtir. Girişimciler, genellikle yenilikçi düşünce ve yaratıcılıklarıyla sektörlere ve topluma katma değeri artırır (Ben Amara v.d., 2020). Yeni fikirler geliştirme yetenekleri, mevcut sorunlara alternatif çözümler sunarak ekonomik büyümeyi tetikler ve iş gücü piyasasında yeni istihdam alanları açar. Bunun yanı sıra, girişimciler işlerini kendi kontrol ve kararlarıyla yönetme özgürlüğüne sahip olurlar, bu da kişisel gelişimlerini ve profesyonel yetkinliklerini sürekli olarak artırmalarına olanak tanır (Souto, 2022). Deneyimlerinden öğrenerek yeni beceriler kazanırlar ve bu süreçte hem kendilerini hem de işletmelerini sürekli olarak iyileştirirler. Ancak girişimcilik yolunda başarıya ulaşmak için karşılaşılan zorluklar da vardır; finansal riskler, piyasa değişkenlikleri ve rekabet gibi faktörler, girişimcilerin güçlü bir motivasyon ve dayanıklılık göstermelerini gerektirir. Dolayısıyla, girişimcilik hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir etki yaratırken, kararlılık ve öğrenme isteği girişimcilerin başarıya ulaşmasında kritik rol oynar (Özdemir, 2018).

Girişimcilik, beraberinde getirdiği birçok faydanın yanı sıra çeşitli zorlukları da barındıran bir süreçtir. İlk olarak, girişimciler genellikle belirsizlikle ve riskle karşı karşıya kalırlar (Mendoza v.d., 2021). Yeni bir iş kurmak, finansal belirsizlik ve olası başarısızlık risklerini içermektedir. Bu durum, girişimcilerin kararlılık ve risk yönetimi becerilerini sık sık test etmelerini gerektirir. Ayrıca, girişimciler işletmenin her yönünden sorumlu oldukları için yoğun çalışma yükü altında kalabilirler. Yüksek çalışma saatleri ve sürekli stresli zamanlar, girişimciliğin getirdiği zorluklardan bazılarıdır. Finansal açıdan, başlangıç aşamasında yeterli finansman bulmak ve işletmeyi ayakta tutmak büyük bir zorluk olabilir (Tunio v.d., 2021). Gelir düzensizliği ve sermaye eksikliği, girişimcilerin karşılaşılabileceği önemli sorunlardan biridir. Piyasadaki yoğun rekabet de yeni girişimler için ciddi bir engel teşkil edebilir. Rekabet baskısı altında başarılı olmak için girişimcilerin esneklik, dayanıklılık ve yenilikçi düşünme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu zorlukları aşabilmek, girişimciliğin potansiyel faydalarından en iyi şekilde yararlanabilmek için önemli bir adımdır (Yavuz, 2021).

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik, bireysel ve kurumsal olarak tüm tarafların sorumluluk alması gereken bir konudur. Basit bir hedef olarak değil, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları içeren bütüncül bir bakış açısı ve sürekli gelişmeyi gerektiren bir yolculuktur (Aguilera v.d., 2021). Bu kavram, doğanın korunmasıyla başlayarak, insanların yaşam kalitesini artırmaya ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanır. Sürdürülebilirlik, her sektörde ve her düzeydeki bireylerin ve kurumların üzerinde durması gereken bir sorumluluktur (Lu v.d., 2021). Bugünün ihtiyaçlarını karşılamak için doğru adımlar atılırken, gelecek nesillerin yaşam kalitesini ve yaşam şartlarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik kavramı her geçen gün daha fazla önem kazanmakta ve daha fazla çalışma ve çaba gerektirmektedir (Liang v.d., 2021).

3.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TANIMI VE KAPSAMI

Doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, enerji verimliliği, atık yönetimi, su kaynaklarının korunması ve biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliği gibi alanları içerir. Bu boyut, doğal kaynakların ve ekosistemlerin gelecekteki kuşaklar için korunmasını hedefler (Abramovich v.d., 2009; Menteşe, 2017). Toplumda adalet, eşitlik, insan hakları, sağlık hizmetlerine erişim gibi konuların desteklenmesi bu boyutun temelini oluşturur. Sosyal sürdürülebilirlik, toplumun refahını ve dayanışmasını artırmayı hedefler (Tseng ve Chiu, 2013).

Ekonomik faaliyetlerin, kaynak kullanımının, gelirin dağılımının ve şirketlerin faaliyetlerinin uzun vadede sürdürülebilirliğini sağlama amacını taşır. Bu boyut, ekonomik büyümenin kaynakları tüketmeden devam etmesini amaçlar. Sürdürülebilirlik, dengeli bir şekilde tüm bu alanların bir arada ele alınmasını gerektirir. Doğal kaynakları tüketirken, doğanın korunması, sosyal eşitlik ve ekonomik kalkınma arasında bir denge kurulması önemlidir. Bu denge, gelecek kuşakların da ihtiyaçlarını karşılamak üzere kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını sağlar. Bu kavram, bireylerin, kurumların ve toplumların geleceğe yönelik sorumluluklarını ve bu doğrultuda hareket etme gerekliliğini vurgular (Ana v.d., 2013).

Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutunu açıklamak için dört temel nitelikten yola çıkabiliriz (Stefan v.d., 2009). Ekonomik faaliyetler ve kalkınma, insanların doğayla olan etkileşimini dikkate almalıdır. Doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, çevresel etkilerin minimize edilmesi ve ekonomik faaliyetlerin doğal kaynaklarla olan ilişkisini dengelemesi önemlidir (Erdoğan v.d., 2021). Sürdürülebilir kalkınma, uzun vadeli düşünceyi ve belirsizlikleri göz önünde bulundurur. Bugün alınan kararların, gelecek nesillerin ihtiyaçları ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği üzerindeki etkileri düşünülerek yapılması gerektiğini vurgular. Sürdürülebilir kalkınma, insanlar arasında adaleti sağlamanın yanı sıra doğa ile insanlar arasında da adil bir ilişki kurmayı amaçlar (Arslan v.d., 2022). Bu, doğal kaynakların adil ve dengeli bir şekilde kullanılması ve gelecek nesillere eşit haklar tanınması gerektiği anlamına gelir. Sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynakların yanı sıra insan yapımı kaynakların (örneğin, sermaye, teknoloji) tahsisindeki ekonomik etkinlik anlayışının, doğal kaynakları tüketim açısından zaman kaybı olarak değerlendirilmesini savunur (Ulucak v.d., 2020). Bu, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasının önemini vurgular. Bu dört temel nitelik, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutunun insanlar, doğa, adalet ve kaynak tahsisindeki etkinlik üzerinde yoğunlaşan bir perspektifini yansıtır. Bu nitelikler, sürdürülebilir bir ekonomik gelişme için temel değerleri ve hedefleri şekillendirir (Stefan v.d., 2009).

Sürdürülebilirlik, günümüzde temel bir kavram haline gelmiştir ve çevresel, sosyal ve ekonomik unsurları içinde barındırır. Bu kavram, mevcut neslin ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmaya hedefler. Çevresel sürdürülebilirlik, doğal kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını, atıkların azaltılmasını, biyoçeşitliliğin korunmasını ve doğal ekosistemlerin dengesinin sağlanmasını içerir (Akgül, 2010). Sürdürülebilirlik, yukarıda bahsi geçmekte olan üç unsurun dengeli bir biçimde ele alınması ve birbirleriyle uyumlu şekilde hareket edilmesi ile sağlanabilir. Bu yaklaşım, doğal kaynakları korumanın yanı sıra insan refahını artırmayı ve gelecekteki kuşakların ihtiyaçlarını da gözetmeyi amaçlar. Sosyal sürdürülebilirlik, insanların yaşam kalitesinin artırılması, eşitlik, adalet, sağlık, eğitim gibi konuları kapsar. Toplumsal ihtiyaçların karşılanması, sosyal adaletin sağlanması bu kapsamda önemlidir. Ekonomik sürdürülebilirlik ise, ekonomik büyümenin yanı sıra kaynakların etkin kullanımı, gelir adaleti, istihdamın korunması ve ekonomik faaliyetlerin doğal kaynakları aşırı tüketmeden sürdürülebilir bir şekilde yapılmasıyla ilgilidir (Keser, 2014). Bu şekilde, bugünkü ihtiyaçların karşılanmasıyla birlikte gelecek

nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir dünya yaratmayı amaçlar. Sürdürülebilirlik kavramı, geniş bir kapsama sahiptir ve çeşitli alanları içine alır. Bu alanlar literatürde karşımıza çevresel kapsam, sosyal kapsam, ekonomik kapsam, kültürel kapsam ve politik kapsam olarak karşımıza çıkmaktadır (Yazici v.d., 2021).

Doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, biyoçeşitliliğin korunması, atık ve kirliliğin azaltılması gibi çevresel faktörleri içerir. Çevresel Sürdürülebilirlik: Doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, enerji verimliliği, atık yönetimi, su kaynaklarının korunması ve biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliği gibi alanları içerir. Bu boyut, doğal kaynakların ve ekosistemlerin gelecekteki kuşaklar için korunmasını hedefler (Solomon v.d., 2016).

Sürdürülebilir bir çevreye ulaşmak için bireysel ve kurumsal olarak birçok adım atılabilir. Bireysel olarak yapılabilirler şunlardır:

- Enerji ve su tasarrufu yapmak (Belit v.d., 2017).
- Geri dönüşüm ve geri kazanım uygulamak (Ergülen v.d., 2008).
- Toplu taşıma kullanmak.
- Bilinçli tüketmek.
- Yerel ve organik ürünler satın almak.
- Sürdürülebilirlik ilkelerini savunan ve uygulayan kuruluşları desteklemek (şen, 2022).

Kurumsal olarak ise:

- Sürdürülebilirlik politikası oluşturmak ve uygulamak.
- Çevreye duyarlı üretim ve tüketim modelleri geliştirmek.
- Çalışanlar arasında sürdürülebilirlik bilincini artırmak.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmak.
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm sistemlerini geliştirmek.
- Tehlikeli maddelerin kullanımını kontrol etmek (Sogut v.d., 2020).

Sürdürülebilirlik, küresel bir sorundur ve uluslararası iş birliği ile çözülebilir. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler) gibi uluslararası platformlar, bu konuda önemli bir rol oynamaktadır (Gehring, 2020).

Sosyal Kapsam: İnsanların yaşam kalitesinin artırılması, eşitlik, adalet, sağlık, eğitim gibi sosyal konuları kapsar. Toplumsal ihtiyaçların karşılanması, fırsat eşitliğinin sağlanması bu kapsamda yer alır. Sürdürülebilirlik, sadece çevreyi korumakla sınırlı bir kavram

değildir. Aynı zamanda sosyal adaleti ve toplumda refahı da kapsar. Sürdürülebilir bir toplum, tüm üyelerinin ihtiyaçlarının karşılandığı, eşit haklara sahip olduğu ve refah içinde yaşadığı bir toplumdur (Hajian v.d., 2021).

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu şunları içerir (Dempsey v.d., 2011; Hutchins v.d., 2019; Mies v.d., 2021):

Sosyal adalet, bir toplumun her bireyin insanca yaşamını sürdürebilmesi için eşit fırsatlara ve adil koşullara sahip olmasını sağlayan bir ilkedir. Bu ilke, yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması hedefini içerir. Yoksulluğun azaltılması ve temel ihtiyaçların karşılanması, herkesin yaşam kalitesini artırır ve toplumsal refahı destekler. Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde adalet sağlanması, herkesin potansiyelini gerçekleştirmesine olanak tanır ve toplumun genel gelişimine katkıda bulunur (Dempsey v.d., 2011). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması da sosyal adaletin önemli bir bileşenidir. Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma süreçlerinde eşit haklara sahip olmaları, toplumun daha adil ve dengeli bir yapıya kavuşmasını sağlar. Engelli bireylerin haklarının korunması ise herkesin yaşamın her alanına eşit katılımını ve toplumsal entegrasyonunu destekler. Son olarak, sosyal adalet insan haklarına saygı duyulmasını gerektirir. Bu, her bireyin onurunun ve temel haklarının korunmasını sağlar ve adil bir toplumun oluşumunu destekler (Akalın, 2015).

Toplumsal refah, bir toplumun genel olarak bireylerin yaşam kalitesini ve refahını artırmak için çaba gösterdiği bir süreci ifade eder. Bu bağlamda, güvenli ve sağlıklı bir yaşam ortamının sağlanması toplumsal refahın temel unsurlarından biridir (Kharazishvili v.d., 2020). İnsanların güvenliğinin ve sağlığının korunması, toplumun genel refahını ve mutluluğunu etkileyen önemli bir faktördür. Yeterli konut imkanlarının sağlanması da toplumsal refahın önemli bir bileşenidir. Her bireyin uygun ve sağlıklı bir konuta erişimi, yaşam standartlarını yükseltir ve sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunur. Kültürel ve sosyal faaliyetlere erişim sağlanması, toplumun kültürel zenginliğini korur ve bireylerin sosyal etkileşimini artırarak toplumsal refahı destekler (Aman v.d., 2022). Bu, insanların kendilerini ifade etmelerini ve topluma katkıda bulunmalarını sağlar. Toplumda dayanışmanın ve hoşgörünün artırılması da sosyal refahın önemli unsurlarındandır. İnsanların birbirlerine destek olması, güçlü sosyal bağların oluşmasını ve toplumsal birlikte yaşamın güçlenmesini sağlar (Liang v.d., 2021). Son olarak, sürdürülebilir bir sosyal boyut için çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlikle birlikte sosyal adaletin ve refahın sağlanması gereklidir. Bu, gelecek nesiller için sağlıklı ve adil

bir yaşam ortamı bırakılmasını sağlar ve toplumun uzun vadeli refahını güvence altına alır (Cerisola v.d., 2021).

Bireysel olarak sosyal adaleti ve toplumsal refahı desteklemek için çeşitli faaliyetlere katılabiliriz. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek, toplumun daha dengeli ve adil bir yapıya sahip olmasına katkıda bulunur (Heimburg v.d., 2021). Bu yardımlar, eğitim, sağlık hizmetleri veya temel yaşam ihtiyaçları gibi alanlarda gerçekleştirilebilir. Hoşgörü ve saygı çerçevesinde davranmak, farklılıklara karşı anlayışlı olmayı ve empati göstermeyi gerektirir. Farklı kültürel, etnik veya dini arka planlardan gelen insanlara karşı ön yargısız olmak ve onların haklarına saygı göstermek, toplum içinde uyum ve barışın korunmasına yardımcı olur. Farklılıklara saygı göstermek, her bireyin benzersiz kimliğini ve deneyimlerini kabul etmeyi içerir (Aderibigbe v.d., 2023). Bu, toplumun çeşitliliğini zenginleştirir ve herkesin eşit haklara sahip olduğu bir ortamın oluşturulmasına katkıda bulunur. Ayrımcılığa karşı mücadele etmek ise adaletsizliklere karşı durmayı ve eşitlik için ses çıkarmayı içerir. Cinsiyet, ırk, cinsel yönelim veya ekonomik durum gibi alanlarda ayrımcılığa karşı bilinçlenmek ve bu konuda adım atmaktır. Böylece daha adil bir toplum oluşturulması ve herkesin potansiyelini gerçekleştirebileceği bir ortam sağlanması hedeflenir (Şen, 2022).

3.1.1. Kurumsal olarak

Sosyal sorumluluk projelerine destek olmak, toplumsal ihtiyaçları karşılayan ve çevresel etkileri azaltan projelere katkıda bulunmayı içerir. Eğitim, sağlık, çevre koruma gibi alanlarda yapılan projelerle topluma değer katılabilir (Ali v.d., 2021). Çalışanlar arasında eşitlik ve adaleti sağlamak, iş yerinde herkesin fırsat eşitliğine sahip olduğunu ve adil bir çalışma ortamının olduğunu sağlamak demektir (Fallah v.d., 2022). Çeşitliliği teşvik etmek ve herkesin potansiyelini gerçekleştirebileceği bir ortam yaratmak önemlidir. İşyerinde güvenli ve sağlıklı bir ortam oluşturmak, çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumak için gerekli tedbirleri almayı içerir. İş sağlığı ve güvenliği standartlarını uygulamak, çalışma verimliliğini artırır ve iş kazalarını önler. Engelli bireylerin istihdamını teşvik etmek, iş gücü piyasasında engelli bireylerin yer almasını sağlayarak toplumsal dahilimi artırır (Meseguer-Sánchez v.d., 2020). Engelliler için uygun çalışma koşulları ve destekleyici politikaların oluşturulması önemlidir. Toplumsal kalkınmaya katkıda bulunacak çalışmalar yapmak, eğitim, sağlık, altyapı gibi alanlarda yapılan yatırımlarla toplumun gelişimine katkı sağlamayı amaçlar. Sosyal sorumluluk projeleri

ve yatırımlarıyla toplumsal refahı artırmak mümkündür. Uluslararası iş birliği yapmak, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için küresel ölçekte ortak çalışmaları teşvik eder (Fraser, 2021). Gelişmekte olan ülkelerle dayanışma içinde çalışarak küresel eşitsizlikleri azaltmak ve herkesin yaşam kalitesini iyileştirmek hedeflenir.

Ekonomik büyüme, kaynakların verimli kullanımı, gelir adaleti, istihdamın sürdürülmesi gibi ekonomik konuları içerir. Ekonomik faaliyetlerin doğal kaynakları aşırı tüketmeden devam etmesi önemlidir (Akgül, 2010)

Bu boyut, çevresel ve sosyal unsurlarla birlikte değerlendirilir ve genellikle üç ana kriter üzerinde odaklanır:

Ekonomik sürdürülebilirlik, doğal kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını gerektirir. Bu, kaynakların aşırı tüketilmemesi, atıkların azaltılması ve yenilenebilir kaynaklara yönelme gibi stratejileri içerir. Örneğin, enerji verimliliği projeleri, su tasarrufu önlemleri ve atık geri dönüşüm sistemleri ekonomik sürdürülebilirliği destekler (Hysa v.d., 2020). Ekonomik sürdürülebilirlik, gelir dağılımının adil olmasını ve toplumun geniş kesimlerinin ekonomik olarak kalkınmasını hedefler. Bu, yoksulluğun azaltılması, işsizliğin önlenmesi ve işgücü piyasasında eşit fırsatlar sağlanmasıyla ilgilidir. Gelir adaleti politikaları, sosyal güvenlik sistemleri ve eğitim alanındaki yatırımlar bu kriterleri destekler (Sharma v.d., 2021).

Ekonomik büyümeyle birlikte doğal kaynakların aşırı tüketilmesi ve çevresel zararların artması riski bulunur. Bu nedenle, ekonomik sürdürülebilirlik doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve çevresel etkilerin minimize edilmesini gerektirir. Bu, çevresel etki değerlendirmeleri, çevresel vergilendirme politikaları ve sürdürülebilir üretim yöntemleri gibi önlemleri içerir (Hysa v.d., 2020).

Ekonomik sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme ile çevresel ve sosyal hedefler arasında denge kurulmasını sağlamak amacıyla çeşitli politika ve stratejileri gerektirir. Bu politikalar hem bugünkü hem de gelecek nesillerin refahını ve yaşam kalitesini korumayı hedefler.

Politik düzenlemelerin, yasaların ve politikaların sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olması ve bu yönde yönetişimin sağlanması gereklidir. Sürdürülebilirlik kavramı, bu farklı alanlardaki unsurları birbirine entegre ederek, dengeli ve uzun vadeli bir yaklaşım gerektirir. Çevresel, sosyal, ekonomik, kültürel ve politik faktörlerin bir arada ele alınması, dengeli bir gelecek için önemlidir. Bu alanlar arasındaki denge ve etkileşim, sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynar (Akgül, 2010).

Kültürel mirasın korunması, kültürel çeşitliliğin desteklenmesi ve toplumların kendi kimliklerini sürdürebilmesi bu kapsam altında değerlendirilir (Özdemir v.d., 2018). Ekonomik faaliyetler ve kalkınma, insanların doğayla olan etkileşimini dikkate almalıdır. Doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, çevresel etkilerin minimize edilmesi ve ekonomik faaliyetlerin doğal kaynaklarla olan ilişkisini dengelemesi önemlidir (Ruggerio, 2021). Sürdürülebilir kalkınma, uzun vadeli düşünceyi ve belirsizlikleri göz önünde bulundurur. Bugün alınan kararların, gelecek nesillerin ihtiyaçları ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği üzerindeki etkileri düşünülerek yapılması gerektiğini vurgular (Abbasi v.d., 2021). Sürdürülebilir kalkınma, insanlar arasında adaleti sağlamanın yanı sıra doğa ile insanlar arasında da adil bir ilişki kurmayı amaçlar. Bu, doğal kaynakların adil ve dengeli bir şekilde kullanılması ve gelecek nesillere eşit haklar tanınması gerektiği anlamına gelir (Zia v.d., 2021). Sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynakların yanı sıra insan yapımı kaynakların (örneğin, sermaye, teknoloji) tahsisindeki ekonomik etkinlik anlayışının, doğal kaynakları tüketim açısından zaman kaybı olarak değerlendirilmesini savunur. Bu, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasının önemini vurgular. Bu dört temel nitelik, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutunun insanlar, doğa, adalet ve kaynak tahsisindeki etkinlik üzerinde yoğunlaşan bir perspektifini yansıtır. Bu nitelikler, sürdürülebilir bir ekonomik gelişme için temel değerleri ve hedefleri şekillendirir (Stefan v.d., 2009).

Sürdürülebilirlik olgusu ilk olarak 1972 yılında STOCKHOLM ‘de düzenlenmiş olan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansında gündeme gelmiştir. Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı tamamlanmasının akabinde Çevre ve Geliştirme Dünya Komisyonu bir araya gelmiş ve bu komisyonda 5 Haziran ‘çevre Günü’ olarak Kabul görmüştür (Sancar, 2013).

Modern ekolojik yöntemler, dünya üzerindeki yaşamın etkisiyle birlikte yaşam dengesinin değişiklikleri temel yüksek sayıda belirsizlik olgusuna sahiptir. Bu olgular Dünya üzerindeki yaşamın başlangıcından itibaren dışsal veya içsel süreçler doğrultusunda değişimlere maruz kalmıştır. Bu değişimler bir kısmı bilinirken, çok eski dönemler ait değişimler ise kesin olarak bilinmemektedir. Sonuç olarak ise, içsel veya dışsal olguların sonucunda tespit edilen veya geçmiş dönemde bilinmeyen durumların toplamına bir dengeyi temsil etmektedir (Holling, 1973). Bu denge kimi zaman hızlı geçişlere gösterirken kimi zaman ise yüksek /düşük kararlılık gösterebilen dinamik sistemler üzerinden çalışmaktadır (Haberl v.d., 2004). Yani, sonraki kuşakların ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntı yaşanmaması adına, aşağıdaki ilkeleri sekteye

uğratmadan karşılayabilmeyi hedef edinmiş bir süreçtir (Mevlüt v.d.,2015).

- Ekonomik gelişim gösterme.
- Çevreyi koruma.
- Sosyal farkındalık sağlayıp gelişim gösterme.

Yukarıdaki parametreleri amaç olarak 2015'te sürdürülebilir kalkınma amaçları ismiyle birleşmiş milletler genel kurulu tarafından Dünya'yı korumak, insanlar arasında eşitliği ve adaleti sağlamak, fakirleşmenin önüne geçmek amacıyla kabul görmüştür. Bir diğer amaç ise mevcut kaynakları tüketmeden yapısını bozmadan devam ettirebilmektir (Cullet v.d., 2022). Dünyada 'da 1990 yıllarında tüketicilerin çevre bilinçlerinin artmasıyla ekoloji kavramı girişimcilik alanında daha fazla önemsenmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda yeşil girişimcilik kavramı günümüze ulaşmıştır. Yeşil girişimciler sosyal ve çevresel sorunları görüp sorunları ortadan kaldırmak için girişimlerde bulunmak amacıyla girişimcilik ilkeleriyle girişim oluşturan ve yöneten kişilerdir. Yeşil girişimcilik, çevreyi önemseyen faaliyetlerde bulunan, sosyal farkındalık yaratmayı amaçlayan ve büyüme faaliyetlerinde çevresel zararların meydana gelmesini engellemeye duyarlı girişimlerde bulunan çevre dostu yaklaşım ortaya koyan girişimcilik modelidir (Demiryürek v.d., 2021). Çevresel dönüşümün önemli bir bileşeni olarak ortaya çıkan eko-stratejik girişimcilik, işletmelerin stratejik olarak çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemesini ve uygulamalarını içerir. Bu yaklaşım, iş modellerini çevresel etkileri en aza indirecek şekilde tasarlayarak, doğal kaynakların korunmasına ve gelecek nesiller için sürdürülebilir bir çevre sağlamaya odaklanır (Makhloufi v.d., 2023).

Eko-sosyal girişimcilik ise çevresel sürdürülebilirlikle birlikte sosyal adaleti de gözetken bir perspektifi temsil eder. Bu girişimcilik türü, çevresel sorunlara çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirerek, toplumsal fayda sağlama ve insanların yaşam kalitesini artırma amacı güder (Mies v.d., 2021).

Öte yandan, eko-kurumsal girişimcilik büyük şirketlerin ve kurumların çevresel sorumluluklarını üstlenerek, iş süreçlerinde çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini entegre etmelerini teşvik eder. Bu yaklaşım, kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesinde hareket ederek, sürdürülebilirlik hedeflerini kurumsal stratejilere dahil etmeyi amaçlar (Souto v.d., 2022). Bu kavramlar, iş dünyasında çevresel etkileri azaltma ve toplumsal fayda sağlama çabalarını destekleyerek, sürdürülebilir bir geleceğe yönelik önemli adımları temsil eder. Her biri kendi alanında önemli katkılar sağlayarak, küresel düzeyde çevresel

ve sosyal sürdürülebilirliğin artırılmasına yardımcı olur (Elia v.d., 2020).

3.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN ÖZELLİKLERİ

Günümüzde yaşam, ekonomik belirsizliklerin, finansal krizlerin, sosyal hareketlerin ve iklim değişikliğinin etkilerinin yanı sıra doğal kaynakların tükenmesi, yoksulluk, gelir dağılımı eşitsizliği ve nüfus artışı gibi bir dizi zorlukla karşı karşıyadır. Bu koşullarda faaliyet gösteren şirketler için başarılı olmanın anahtarı, uzun vadeli bakış açısına sahip olmak ve sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemektir. Bu durum, King & Roberts (2013/2017) tarafından da vurgulanmıştır (Alptekin v.d., 2021). Bireyler ve şirketler, kısa vadeli kazanç hedeflerinin ötesine geçerek uzun vadeli stratejilere odaklanmalıdır. Bu, sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyerek gelecek nesillerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmayı gerektirir. İyi kurumsal yönetim uygulamaları, şeffaflık, hesap verebilirlik ve etik değerlere dayalı karar alma süreçleri üzerine odaklanarak şirketlerin güvenilirliğini artırır. Girişim sahibi yapılar paydaşlarını belirleyip onlarla etkili iletişim ve iş birliği içinde olmalıdır. Bu, tedarikçiler, müşteriler, çalışanlar, toplum ve çevre gibi paydaşların ihtiyaçlarını anlama ve karşılamaya dayalıdır (Journeault v.d., 2021).

Girişimciler, sadece kâr odaklı değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkileri de göz önünde bulunduran iş modelleri geliştirmelidir. Bu, döngüsel ekonomiye geçiş, yenilenebilir enerji kullanımı ve atık yönetimi gibi uygulamaları içerir. Girişimci, yarattıkları değeri finansal olmayan faktörlerle birlikte paydaşlarına iletmek için entegre raporlama uygulamalıdır. Bu, finansal performansın yanı sıra çevresel, sosyal ve yönetim boyutları da içeren kapsamlı bir raporlama sürecini ifade eder. Bu faktörler, şirketlerin sürdürülebilirliklerini güçlendirmek ve uzun vadeli başarılarını sağlamak için temel önem taşır (Emine, 2019).

Girişimciler, doğal kaynakların korunması, çevrenin temiz tutulması ve ekosistemlerin dengesinin sağlanması gibi unsurları kapsar. Sürdürülebilirlik doğal kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını teşvik eder ve yenilenebilir kaynakların kullanımını önerir. Bu, kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini, aşırı tüketimden kaçınılmasını ve atıkların azaltılmasını içerir. Doğal kaynaklar, su, hava, toprak, enerji kaynakları gibi kaynaklar içerir ve bu kaynaklar insanların yaşamını sürdürebilmesi için gereklidir (Mondal v.d., 2022). Ancak, bu kaynaklar sınırlıdır ve bazıları yenilenebilir değildir, yani doğal süreçlerle yenilenemezler. Sürdürülebilirlik ilkesi, bu kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılmasını ve israf edilmemesini savunur. Bunun yanı sıra, yenilenebilir

kaynakların kullanımı önerilir. Yenilenebilir kaynaklar, güneş, rüzgâr, hidroelektrik gibi doğal süreçlerle sürekli olarak yenilenebilen ve tükenmez olan kaynaklardır (Saleh v.d., 2022). Sürdürülebilirlik ilkesi, kaynakların aşırı tüketiminden kaçınılmasını vurgular. Bu, enerji tasarrufu yapmak, atık miktarını azaltmak, geri dönüşümü teşvik etmek, su ve doğal kaynakların korunmasına yönelik politikaların oluşturulmasını içerir. Aynı zamanda, üretim süreçlerinin daha verimli hale getirilmesi ve çevreye daha az zarar veren teknolojilerin kullanılması gibi önlemleri de kapsar (Haessler, 2020). Bu yaklaşım, doğal kaynakların uzun vadede sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını ve gelecek nesillere de yaşanabilir bir çevre bırakılmasını hedefler. Kaynakların bilinçli ve verimli bir şekilde kullanılması, sürdürülebilirlik anlayışının temel prensiplerinden biridir ve gelecekteki kuşakların ihtiyaçlarını gözeterek kaynakların korunmasını sağlar (Evli v.d., 2018).

Bu üç faktör arasında denge kurmak, sürdürülebilir bir geleceğin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Çünkü bir faktörün aşırı vurgulanması veya diğerlerine göre önceliğinin yüksek olması, uzun vadede dengesizliklere ve sürdürülemez durumlara yol açabilir. Örneğin, sadece ekonomik büyümeye odaklanmak doğal kaynakların tükenmesine veya çevresel sorunlara yol açabilir. Benzer şekilde, sadece çevresel faktörlere odaklanmak, ekonomik veya sosyal adalet açısından sorunlara neden olabilir (Martinv.d., 2020). Bu dengeyi sağlamak, çevresel, ekonomik ve sosyal faktörleri birlikte ele alarak politika oluşturmayı, iş stratejileri geliştirmeyi ve toplumda bilinç oluşturmayı gerektirir. Sürdürülebilir bir gelecek için bu faktörler arasında uyumlu bir denge kurulması önemlidir ve uzun vadeli planlamayı gerektirir. Bu dengeyi sağlamak, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını gözeterek yaşanabilir bir dünya oluşturmaya amaçlar (Erkal Şükran v.d., 2014). Bu bağlamda, toplumsal adalet, fırsat eşitliği ve insan haklarına saygı gibi sosyal unsurlar sürdürülebilirlik için kritik öneme sahiptir. Toplumsal adalet, gelir eşitsizliği, cinsiyet eşitliği, etnik köken, yaş, cinsel yönelim veya engellilik gibi faktörler temelinde herkesin eşit şartlarda fırsatlara sahip olmasını sağlama amacını taşır (Do v.d., 2020). Sürdürülebilirlik, toplumun tüm kesimlerinin katılımını ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasını savunur. Bu, gıda, su, barınma, sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlara erişimi içerir. Aynı zamanda, eğitim, istihdam olanakları ve adil çalışma koşulları gibi faktörlere erişimi de destekler. Sonuç olarak, sürdürülebilirlik, çevresel dengeyi korumanın yanı sıra, toplumsal adalet, insan haklarına saygı ve fırsat eşitliği gibi sosyal unsurları da içeren bütünsel bir yaklaşımı temsil eder (Pfeffer, 2010). Bu unsurların bir araya gelmesi hem bugünkü hem de gelecek nesillerin yaşamlarını iyileştirmek için önemlidir.

3.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN ÖNEMİ

Enerji, su, toprak gibi doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, gelecek nesiller için kaynakların korunması açısından önemlidir. Sürdürülebilirlik, mevcut doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılabilir durumda olmasını sağlamayı amaçlar (Vizyon ve Öngörü Raporu, 2003). Bu, kaynakların aşırı kullanımının ve israfının önlenmesini, ekosistemlerin dengesinin korunmasını ve biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliğini içerir. Sürdürülebilir kaynak yönetimi, enerji tasarrufu, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelme, suyun verimli kullanımı, tarım alanlarının korunması ve toprak erozyonunun önlenmesi gibi politikaları içerir (Şafak Kaypak, 2011). Bunlar, mevcut doğal kaynakların gelecekteki kuşaklar için korunmasını sağlayarak sürdürülebilirliği destekler. Bu yaklaşım, insan faaliyetlerinin doğaya olan etkilerini minimize etmeyi ve çevresel dengeyi korumayı hedefler. Sürdürülebilirlik, günümüzde ve gelecekte yaşam kalitesini ve refahı sürdürebilme yeteneğini sağlama amacını taşır (Sipahi v.d., 2010). Önemi, bir dizi faktörden kaynaklanmaktadır. Pierce tarafından sürdürülebilirliğin ilkeleri aşağıdaki gibi özetlenmiştir (Pierce v.d.,1999).

Gelecek Nesiller İçin Kaynakların Korunması: Sürdürülebilirlik, mevcut doğal kaynakların gelecek nesiller için korunmasını ve kullanımının dengelenmesini hedefler. Enerji, su, toprak gibi kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması önemlidir (Kuhlman v.d., 2010).

Çevrenin Korunması: Doğal kaynakların korunması, atık ve kirliliğin azaltılmasıyla çevrenin ve ekosistemlerin dengesinin sağlanması hedeflenir. Bu, biyoçeşitliliğin korunması, iklim değişikliğiyle mücadele ve doğal yaşamın sürdürülmesi anlamına gelir (Rawat v.d., 2015).

Sosyal Adalet ve İnsan Refahı: Sürdürülebilirlik, sosyal adaletin sağlanması, eşitlik, sağlık hizmetlerine erişim, eğitim imkanlarının artırılması gibi konuları içerir. Toplumun genel refahı ve yaşam kalitesinin artırılması amaçlanır (Cusack, 2019).

Ekonomik İstikrar: Ekonomik olarak sürdürülebilir bir yapı, ekonomik büyümeyi, istihdamı ve gelir dağılımını destekler. Kaynakların verimli kullanımı ve ekonomik faaliyetlerin çevreye zarar vermeden sürdürülebilir olması, uzun vadeli ekonomik istikrarı sağlar (Jänicke, 2012).

Küresel Bağlantılar ve Toplumsal Sorumluluk: Sürdürülebilirlik, küresel düzeyde bir sorumluluk gerektirir. Ülkeler, şirketler ve bireyler, küresel düzeyde sürdürülebilirlik ilkelerine uygun davranmalı ve çözümler üretmelidir (Kolk, 2016).

Risklerin Azaltılması ve Dayanıklılık: Sürdürülebilirlik, afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturarak, çeşitli risklere karşı dayanıklılığı artırır (Eche Samuel Okem v.d., 2024). Doğal afetler, ekonomik krizler gibi risklerle başa çıkma yeteneğini güçlendirir. Bu nedenlerle sürdürülebilirlik, hem mevcut nesillerin yaşam kalitesini yükseltmeyi hem de gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini sağlamayı amaçlar. Çevresel, sosyal ve ekonomik dengeyi koruyarak uzun vadeli ve sağlıklı bir dünya oluşturmak için büyük önem taşır şeklinde ele aldıkları görülmektedir (Akgül v.d., 2010).

Sürdürülebilir farkındalığı, bugünün ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğini tehlikeye atmadan gerçekleşen kalkınma sürecidir. Bu tanım, sürdürülebilir kalkınmanın temel amacını ve yaklaşımını belirtir. Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme, sosyal refah ve çevresel koruma arasında denge sağlamayı hedefler (Adamowicz v.d., 2022). Bu tanımda iki anahtar kavram vurgulanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın öncelikli hedefi, dünyanın en fakir kesimlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu, gıda, su, barınma, sağlık ve eğitim gibi insanların hayati öneme sahip ihtiyaçlarını içerir. Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde, adalet ve eşitlik ilkesiyle bu ihtiyaçlara öncelik verme düşüncesi yatar (Guerra v.d., 2022). Sürdürülebilir kalkınma, çevresel kaynakların sınırlı olduğu ve bu kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi gerektiği fikrine dayanır. Kısıtlılık düşüncesi, mevcut ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çevresel kaynakların akıllıca kullanılması gerektiğini vurgular. Bu yaklaşım, gelişmiş teknoloji ve sosyal organizasyonun, çevresel kaynakların sürdürülebilirliği üzerindeki etkilerini de dikkate alır (Li v.d., 2020). Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyümenin yanı sıra sosyal refahın artırılması ve çevresel korumanın sağlanmasıyla birlikte, uzun vadeli ve kapsayıcı bir perspektife sahiptir. Bu kavram, insanların mevcut ihtiyaçlarını karşılarken gelecek kuşakların da ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma gerekliliğini vurgular (Dalgıç v.d., 2018).

Sürdürülebilirlik farkındalığı, gelecekte daha yaşanabilir bir dünya için gereken değişiklikleri destekler ve bu yönde atılacak adımları teşvik eder. Bu bilinçli yaklaşım, uzun vadede daha dengeli ve sürdürülebilir bir yaşam tarzı için önemli bir adımdır. Sürdürülebilirlik farkındalığı geniş bir kapsama sahiptir ve çeşitli boyutları içerir (Wheeler, 2013).

Ekonomik boyut, sürdürülebilirlik farkındalığının önemli bir parçasıdır ve ekonomik sürdürülebilirlikle ilgili konuları kapsar. Bu boyut, kaynakların etkin bir şekilde kullanılması, adil ticaret, gelir eşitsizliği gibi konuları içerir. Ekonomik sürdürülebilirlik,

kaynakların dengeli bir şekilde kullanılması ve gelecek nesiller için ekonomik fırsatların korunması anlamına gelir (Wheeler, 2013).

Bu çerçevede, sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları ve ekonomik faaliyetlerin çevresel ve sosyal etkileri konusunda farkındalık yaratılması ekonomik boyutun önemli bir parçasıdır. Bireylerin ve kurumların, kaynakları verimli kullanmaya teşvik edilmesi, sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıkları edinmeleri bu boyutun birer örneğidir (Hinton v.d., 2010).

Ekonomik sürdürülebilirlik farkındalığı, adil ticaretin ve gelir eşitsizliğinin önemini vurgular. Bu kapsamda, gelir dağılımı adaleti, kaynakların adil kullanımı ve ticarete sosyal sorumluluk gibi konular da ekonomik farkındalığın içinde değerlendirilir. Bu sayede, ekonomik kalkınma ile çevresel ve sosyal etkiler arasında denge sağlanması hedeflenir (Arnould v.d., 2009).

Sürdürülebilirlik, işletmelerin ve girişimcilerin yeni ve yenilikçi iş modelleri geliştirmelerine olanak tanır. Yeşil ekonomiye yönelik iş modelleri, sürdürülebilirlik ilkesini benimseyen ve çevre dostu ürün ve hizmetler sunan şirketlerin artmasına katkıda bulunur (Schaltegger v.d., 2016). Sürdürülebilirlik, yeşil teknolojilerin geliştirilmesini teşvik eder. Bu teknolojiler, çevre dostu enerji üretimi, atık yönetimi, yenilenebilir kaynak kullanımı gibi alanlarda yenilikçi çözümler sunar. Bu da hem çevresel etkileri azaltır hem de ekonomik fayda sağlar. Sürdürülebilirlik, üretim süreçlerinde çevresel etkileri azaltacak ve doğal kaynakları daha az tüketen yöntemlerin benimsenmesini teşvik eder. Daha az atık üretme, geri dönüşüm uygulamaları, yenilenebilir enerji kullanımı gibi önlemler, sürdürülebilir üretim süreçlerinin bir parçasıdır (Tseng v.d., 2013).

Sürdürülebilirlik, ekonomik verimlilikle uyumlu bir şekilde çalışarak, daha sürdürülebilir bir gelecek için ekonomik büyüme ile çevresel ve sosyal fayda arasında denge sağlar. Bu, işletmelerin, ekonomik karlılık hedeflerini sürdürülebilirlik ilkesiyle birleştirerek hem kendi rekabet avantajlarını artırmasına hem de çevreye ve topluma katkıda bulunmasına olanak tanır (Epstein, 2008).

Sürdürülebilirlik farkındalığı, bireylerin, toplulukların ve kurumların bu konularda bilinçlenmesini ve eğitim almasını içerir. Bu, sürdürülebilirlikle ilgili konularda eğitim programlarının ve bilgilendirme faaliyetlerinin önemini vurgular. Toplumun bu konularda bilinçlenmesi ve sürece katılımı, sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesine önemli katkılarda bulunur. Eğitim, sürdürülebilirlik farkındalığını artırmada kilit bir rol oynar. Okullar, üniversiteler ve eğitim kurumları, sürdürülebilirlik ilkelerini içeren dersler ve programlar aracılığıyla bireylerin bu konularda

bilinçlenmesine katkıda bulunabilir. Ayrıca, yetişkin eğitimi ve kamusal bilinçlendirme etkinlikleri de sürdürülebilirlik farkındalığını artırmak için önemlidir (Vargas, v.d., 2019).

İletişim, bilgi paylaşımı ve bilinçlendirme kampanyaları da sürdürülebilirlik farkındalığının artırılmasında etkili araçlardır. Sosyal medya, topluluk etkinlikleri, seminerler, paneller ve bilinçlendirme kampanyaları gibi çeşitli iletişim stratejileri, geniş kitlelere ulaşarak sürdürülebilirlikle ilgili bilinci artırabilir (Kim v.d., 2018).

Sürdürülebilirlik farkındalığı, insanların günlük yaşantılarında sürdürülebilirlik ilke ve uygulamalarını benimsemelerini teşvik eder. Bireylerin, toplumların ve kurumların günlük karar alma süreçlerinde sürdürülebilirlik ilkelerini göz önünde bulundurması, kaynakları daha verimli kullanması ve çevresel, sosyal ve ekonomik fayda sağlamaya odaklanması önemlidir (Liu v.d., 2008). Sürdürülebilirlik farkındalığı, bugünün kaynaklarını gelecek nesiller için koruma amacını taşır. Doğal kaynakların dengeli kullanımı, çevre koruması ve sosyal adaletin sağlanmasıyla, gelecek kuşaklar için daha yaşanabilir bir dünya oluşturulmasına katkıda bulunur. Bu sebeplerle, sürdürülebilirlik farkındalığı, toplumların genel refahını artırmak, doğal kaynakları korumak ve daha adil bir dünya için önemli bir araçtır. Sürdürülebilirlik bilinci, bireylerin ve toplumların daha iyi bir gelecek için harekete geçmelerine yardımcı olur (Haessler v.d., 2020).

3.4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞININ BOYUTLARI

Bireylerin ve toplumların sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmesini ve harekete geçmesini sağlar. Sürdürülebilirlik farkındalığı, daha iyi bir gelecek için bilinçli kararlar alınmasını ve toplumsal değişimlerin gerçekleştirilmesini teşvik eder (Kollmuss v.d., 2002).

Sürdürülebilirlik farkındalığının temel nitelikleri şunlardır:

Bilinçlilik: Sürdürülebilirlik farkındalığı, çevresel, sosyal ve ekonomik konular hakkında bilinçli olmayı gerektirir. Bireylerin ve toplumların bu konularda bilgi sahibi olması, etkileri anlaması ve harekete geçmesi önemlidir (Kollmuss v.d., 2002).

Eğitim ve Bilgilendirme: Çevre eğitimi bireylerde çevreye karşı davranış değişikliği oluşturma ve insanları geleceğe hazırlama işlevidir Sürdürülebilirlik farkındalığı için eğitim ve bilgilendirme önemlidir. Bu, okullarda, medyada, topluluk etkinliklerinde veya kurumsal eğitimler aracılığıyla sağlanabilir (Tàbara v.d., 2013).

Toplumsal Katılım: Sürdürülebilirlik farkındalığı, bireylerin ve toplumların katılımını gerektirir. İnsanların sürdürülebilirlikle ilgili konularda fikir alışverişi yapması, projelere katkıda bulunması ve çözümler üretmesi önemlidir.

Değişen Davranışlar: Farkındalık, insanların davranışlarını değiştirmesini sağlar. Daha sürdürülebilir alışkanlıklar benimsemek, çevre dostu ürünleri tercih etmek ve kaynakları daha verimli kullanmak gibi değişimleri içerir (Phipps v.d., 2013).

Sosyal Sorumluluk: Sürdürülebilirlik farkındalığı, sosyal sorumluluğun anlaşılmasını ve benimsenmesini gerektirir. Toplumun genel refahını ve çevresel dengeyi koruma sorumluluğunu içerir (Hawkins, 2006).

Uluslararası Boyut: Sürdürülebilirlik farkındalığı, küresel düzeyde bir sorumluluk ve iş birliği gerektirir. Ülkeler arası iş birliği ve küresel çözümlere katılım önemlidir.

Sürdürülebilirlik İlkesiyle Uyum: Sürdürülebilirlik farkındalığı, doğal kaynakların sınırlı olduğu gerçeğine dayanır. Bu nedenle, kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran stratejilerin benimsenmesini teşvik eder (Tripathi, v.d., 2019).

3.4.1. Çevresel Farkındalık Boyutu

Çevresel farkındalık, bireylerin çevresel sorunlara karşı duyarlı olmasını ve her eylemde çevreyi ön planda tutmasını ifade eder. Bu, çevrenin korunmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak için çevresel endişelerin önceliğe alınmasını içerir (Moldan v.d., 2012). Bireylerin sadece kendi eylemleriyle değil, çevresel sorunlara dikkat çekerek diğer insanların da harekete geçmesini sağlamasıdır. Toplumun genelinde çevre konularıyla ilgili bilinç ve sorumluluk oluşturmaya amaçlar. Çevresel farkındalık, kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılması ve israfın önlenmesi konusunda bilinç seviyesinin artırılmasını içerir. Bu, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi ve gelecek nesiller için korunması anlamına gelir. Sorunların farkında olmakla kalmayıp, çözümü için aktif olarak çaba göstermeyi içerir (Lélé & Norgaard, 1996). Bu süreçte olumsuz çevresel sonuçları önlemek ve sürdürülebilirlik için adımlar atmak önemlidir. Bu tanım, çevresel farkındalığın, bireylerin çevreye karşı duyarlılık göstermesini, kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılmasını, sorunların farkında olunmasını ve bu sorunların çözümü için eyleme geçilmesini içeren kapsamlı bir yaklaşım olduğunu göstermektedir (Kollmuss v.d., 2002).

Çevresel sürdürülebilirlik farkındalığı, bireylerin ve toplumların doğal çevrenin

korunmasına yönelik anlayışlarını ve eylemlerini kapsayan çeşitli boyutları içerir. Bu boyutlar, gelecekteki nesiller için doğayı koruma, çevresel felaketlerin önlenmesi ve küresel krizlerin çözülmesi için proaktif bir tutum geliştirilmesinde kritik bir rol oynar. Eğitim kurumlarında önemli bir yere sahip olan bu boyutlar, sorumlu davranışların şekillenmesi, sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesi ve çevrenin korunması için gerekli adımların atılmasını sağlar (Ovais, 2023).

Çevresel Konularda Tüketim ve Mobilizasyon boyutu, bireylerin ve toplumların çevresel sorunlara yönelik tüketim alışkanlıkları ve çevresel hareketler ya da girişimlere katılımları ile ilgilidir. Çevre dostu ürünlerin tercih edilmesi, geri dönüşüm uygulamalarına katılım ve çevre bilincini artırmak amacıyla düzenlenen etkinliklere katılım gibi davranışlar, bu boyutun önemli unsurlarıdır.

Katı atıkların oluşumu ve bu atıkların çevre üzerindeki etkilerine yönelik farkındalık, çevresel sürdürülebilirlik için kritik bir boyut olarak öne çıkar. Bu farkındalık, atık yönetimi ve azaltma stratejilerinin gerekliliğini anlamayı içerir. Aynı zamanda, bireylerin atık üretimini en aza indirmeye yönelik sorumlu davranışları benimsemeleri de bu boyut kapsamında değerlendirilmektedir (Villa-Rios, 2022).

Farklılaştırılmış Strateji Geliştirme, Çeşitli çevresel sorunlar arasında fark gözeterek bu sorunlara yönelik stratejiler geliştirme ve uygulama yeteneği, çevresel farkındalığın bir diğer önemli boyutudur. Bu boyut, her bir çevresel sorunun kendine özgü dinamiklerine uygun çözümler geliştirilmesini gerektirir ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada stratejik bir yaklaşımı ifade eder (Head,2022).

İş Dünyasında Çevresel Sürdürülebilirlik, işletmelerin çevresel sürdürülebilirlik konusundaki rolleri, çevre üzerindeki etkileri ve sürdürülebilir uygulamalara yönelik sorumlulukları bu boyutun merkezindedir. İş dünyasının çevresel etkilerini minimize etmek ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlamak için stratejik girişimlerde bulunması bu farkındalık düzeyinin temel unsurlarını oluşturur.

Bireysel Bilinç ve Toplumsal Farkındalık boyutlar, çevresel sorunlara yönelik kişisel farkındalık ve toplumsal anlayışın önemini vurgular. Eğitim ve kamu kampanyalarının, çevresel farkındalığı artırmada ve daha sürdürülebilir uygulamalara yönlendirmede oynadığı rol bu boyutların kapsamına girer. Ayrıca, bireylerin çevresel sorunlara karşı daha duyarlı hale gelmesi ve bu farkındalığı günlük yaşamlarına yansıtması da bu boyutlarla yakından ilişkilidir (Elegbede v.d., 2022).

Çevresel sürdürülebilirlik farkındalığı, çeşitli nedenlerle son derece önemlidir. Farkındalık, temiz hava, su ve yaban hayatı gibi kaynakların korunmasına yönelik eylemleri teşvik eder ve bu kaynakların gelecek nesiller için muhafaza edilmesine katkı sağlar. Bu bilinç, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını garanti altına almak için gereklidir. Sanayi faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini anlamak, bireylerin ve toplumların çevreye zarar veren uygulamalara karşı çıkmalarını ve çevreye daha az zarar veren alternatifleri benimsemelerini sağlar. Bu tür bir farkındalık, endüstriyel faaliyetlerin sürdürülebilirliğe uygun hale getirilmesinde ve çevresel zararların en aza indirilmesinde kritik bir rol oynar. Farkındalık, sürdürülebilir tüketim ve üretim alışkanlıklarına yönelik davranış değişikliklerini teşvik eder, bu da genel sürdürülebilirlik hedefine katkıda bulunur (Haque v.d., 2022). Bireylerin ve toplumların sürdürülebilirlik bilinciyle hareket etmeleri, çevresel sorunların çözümüne yönelik somut adımlar atılmasını sağlar. Çevresel tehditler, örneğin kirlilik ve atık yönetimi gibi konular ele alınarak, farkındalık sayesinde halk sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratılabilir. Çevre bilincinin artması, kirlilikle mücadele ve sağlıklı bir çevre oluşturma yoluyla halk sağlığının korunmasına önemli katkılar sunar (Elleuch v.d., 2018).

3.4.2. Bilgi Boyutu

İnsanların çevresel konular hakkında bilgi sahibi olması, iklim değişikliği gibi çevresel tehditlerle başa çıkmak için önemlidir. Bu konularda artan bilgi, insanların tutumlarını ve davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir. Çevresel sorunlara dair bilgi sahibi olmak, çözüm geliştirme ve sürdürme süreçlerinde etkili olabilir. Çevre konularında bilgi sahibi olan bireyler, çevresel sorunlara karşı sorumluluk alabilirler. Bu, kişisel çabaları ve toplumsal katılımı artırabilir (Bamberg, 2003). Bilginin edinilmesi ve paylaşılması, çevresel farkındalığı ve bu doğrultuda sorumluluk almayı artırabilir. İnsanların sahip oldukları bilgi, çevresel konularda eyleme geçmeleri için güçlü bir itici faktör olabilir. Bilgi, olumlu davranışları teşvik edebilir ve olumsuz çevresel eylemleri engelleyebilir. Çevresel konulardaki eylemlerin sonuçlarını anlamak, bilgi sahibi olmanın önemli bir yönüdür. Sonuç olarak, bilgi sahibi olmak çevresel farkındalığı artırabilir ve bu da çevre konularında sorumlu davranışları teşvik edebilir. Bilgi, insanların çevresel konulara karşı duyarlılık geliştirmesine, doğru bilgiyle eyleme geçmesine ve olumlu değişiklikler yapmasına olanak tanır (Bozkurt, 2023).

Sürdürülebilirlik sorunlarına yönelik anlayış ve katılımı artırmak için atölye çalışmaları,

seminerler ve çevrimiçi forumlar gibi etkileşimli öğrenme deneyimlerinin teşvik edilmesi büyük önem taşır. Bu tür öğrenme ortamları, bireylerin sadece bilgi almasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda aktif katılımı teşvik ederek öğrenmeyi daha etkili ve anlamlı hale getirir. Bu bağlamda, öğrencilerin ve yetişkinlerin sürdürülebilirlik konularına dair bilgi ve becerilerini artırmaları, çevresel sorunlarla başa çıkma kapasitelerini geliştirebilir ve bu sayede toplum genelinde sürdürülebilir uygulamaların yaygınlaşmasına katkı sağlar (Msengi v.d., 2019).

Toplum Katılımı: Toplamların sürdürülebilirlik konularında tartışmalara ve karar alma süreçlerine dahil edilmesi, sürdürülebilir uygulamalara yönelik sahiplenme ve sorumluluk duygusunu pekiştirir. Bu katılım, sürdürülebilirlik çabalarının tabandan tavana doğru etkili ve kapsayıcı olmasını sağlar (Vafa v.d., 2023). Özellikle yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve bireylerin aktif olarak dahil olduğu süreçlerde, çevresel farkındalık ve sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesi daha güçlü bir şekilde teşvik edilir.

Sürdürülebilirlik ilkelerinin eğitim programlarına dahil edilmesi, erken yaşlardan itibaren farkındalığın artırılmasına ve sürdürülebilir davranışların teşvik edilmesine yardımcı olabilir. Bu tür programlar, bireylere çevresel zorluklarla başa çıkma ve bilinçli kararlar alma konusunda gereken bilgi ve becerileri kazandırır. Özellikle okullarda ve üniversitelerde sürdürülebilirlik konularına yer verilmesi, genç nesillerin çevreye duyarlı bireyler olarak yetişmesine katkı sağlar (Seghezzo, 2009). Sürdürülebilirliğin önemi ve sürdürülebilir olmayan uygulamaların etkileri konusunda kamuoyunu bilgilendiren kampanyaların başlatılması, toplumsal farkındalığı artırabilir ve harekete geçme motivasyonu sağlayabilir. Bu kampanyalar, bireylerin ve toplumların çevreye yönelik sorumluluklarını daha iyi anlamalarına ve sürdürülebilirlik için somut adımlar atmalarına olanak tanır. Hükümetlerin ve kuruluşların sürdürülebilirlik çabaları konusunda şeffaf olmaları ve eylemlerinden hesap verebilir olmaları, güven inşa eder ve sürdürülebilirlik girişimlerine katılımı teşvik eder (Vafa v.d., 2023). Şeffaf bir yönetim anlayışı, halkın ve işletmelerin sürdürülebilirlik hedeflerine olan bağlılığını artırır ve çevresel sürdürülebilirlik çabalarının daha etkili bir şekilde uygulanmasını sağlar. Sürdürülebilirliği teşvik eden düzenleyici çerçevelerin oluşturulması, bireyleri ve işletmeleri daha sürdürülebilir uygulamalara yönlendirebilir (Msengi v.d., 2019). Bu tür düzenlemeler, çevre dostu davranışların yaygınlaşmasını sağlar ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına yardımcı olur.

Dijital platformların ve teknolojilerin kullanılması, bilgi yayılımını kolaylaştırabilir ve insanların sürdürülebilirlik konularında bilgi edinmelerini ve bu konularla ilgilenmelerini sağlayabilir. Teknoloji, sürdürülebilirlik mesajlarının geniş kitlelere ulaşmasını ve bireylerin bu konularda daha bilinçli hale gelmesini sağlar (Huang v.d., 2019). Özellikle sosyal medya, çevrimiçi eğitim platformları ve mobil uygulamalar gibi dijital araçlar, sürdürülebilirlik konularının yaygınlaşmasında etkili bir rol oynar. Veri analizi ve görselleştirme araçlarının kullanılması, karmaşık sürdürülebilirlik kavramlarının anlaşılabilir ve ilgi çekici bir şekilde sunulmasına yardımcı olabilir. Bu tür teknolojiler, çevresel sorunların ve sürdürülebilirlik çözümlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlarken, karar vericilere ve kamuoyuna yönelik etkili iletişim stratejilerinin geliştirilmesine de olanak tanır (Montiel v.d., 2020).

3.4.3. Davranış Boyutu

Sürdürülebilirlikle ilişkilendirilen davranış, insanların bugün aldıkları eylemlerin gelecekteki etkilerini göz önünde bulundurmasını ifade eder. Bu, mevcut refah düzeyini korumanın yanı sıra gelecek nesillerin de refahını düşünmeyi içerir (Baena-Morales v.d., 2021). Sürdürülebilirlik, adalet ve eşitlik arayışını içerir. Yoksulluğun azaltılması, iklim değişikliği gibi tehditlerle mücadele etmek için toplumsal eşitliği sağlamak, sürdürülebilir bir dünya için önemli unsurlardır. Sürdürülebilirlik için olumlu ve destekleyici eylemler gereklidir. Bu, çevre dostu davranışlar sergilemekten, kaynakların bilinçli kullanımına kadar geniş bir yelpazedeki eylemleri içerir. Çevreyi korumaya yönelik davranışlar, sürdürülebilirlik farkındalığının temelini oluşturur. Bu davranışlar, bireylerin ve toplumun çevre üzerindeki etkisini azaltmayı amaçlar. Bu açıklama, sürdürülebilirliğin sadece bugün değil, gelecekteki sonuçları da düşünmeyi, toplumsal adaleti sağlamayı, pozitif ve çevre dostu davranışları teşvik etmeyi içerdiğini vurgulamaktadır (Baena-Morales v.d., 2021).

Sürdürülebilirlik farkındalığının davranışsal boyutları, bireylerin sürdürülebilirlik sorunlarına dair anlayışlarına karşılık verdikleri eylemleri ifade eder. Bu boyutlar, farkındalığın çevresel koruma ve sürdürülebilir uygulamalara katkı sağlayan somut eylemlere dönüştürülmesi açısından büyük önem taşır. Bireylerin sürdürülebilir bir şekilde hareket edebilmesi için öncelikle sürdürülebilirliğin ne anlama geldiğini ve neden önemli olduğunu anlamaları gerekir. Bu, çevresel zorluklar ve sürdürülebilir davranışların önemi hakkında bilgi edinmeyi içerir (Do Paço, 2019). Bireylerin bu

anlayışı geliştirmeleri, sürdürülebilirliğe yönelik bilinçli ve sorumlu davranışların temelini oluşturur (Buerke, 2017).

Bireyler, sürdürülebilirliğe yönelik olumlu tutumlar sergilediklerinde ve çevre dostu eylemleri değerli bulduklarında, sürdürülebilir davranışlara daha yatkın hale gelirler. Kişisel kimlik, kültürel yetiştirilme tarzı ve toplumsal normlar bu tutum ve değerleri önemli ölçüde etkiler (Yvonne, 2024). Tutumlar ve değerler, bireylerin çevresel sorunlara nasıl yaklaştıklarını ve bu sorunlarla nasıl başa çıktıklarını şekillendiren kritik unsurlardır (Jennings, 1995). Farkındalık ve olumlu tutumlar tek başına önemli bir davranış değişikliği yaratmayabilir. Bireylerin anlayışlarını ve değerlerini eyleme dönüřtärebilmeleri için motive olmaları gerekir. Bu motivasyon, kişisel faydalar, toplumsal normlar ve eylemlerin algılanan etkinliği gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir (Anthony v.d., 2023). Motivasyon, sürdürülebilirlik ile ilgili eylemleri teşvik eden ve bireylerin çevreye yönelik sorumlu davranışlarda bulunmasını sağlayan kilit bir faktördür. Sürdürülebilir davranışlar, genellikle pratik engellerle karşı karşıya kalır; bu engeller arasında zorluk, zaman eksikliği, unutkanlık ve dış koşullar (örneğin, toplu taşıma araçlarına uzak bir yerde yaşama) yer alır. Bu engellerin belirlenmesi ve ele alınması, sürdürülebilir davranışların kolaylaştırılması açısından kritik öneme sahiptir. Sürdürülebilir davranışların yaygınlaşması için bu tür engellerin azaltılması veya ortadan kaldırılması gerekmektedir (Parrish v.d., 2006).

Sürdürülebilir davranışların daha kolay ve uygun hale gelmesini sağlayan altyapı ve destek sistemlerinin sağlanması, bu davranışların benimsenme olasılığını önemli ölçüde artırabilir. Bu durum, geri dönüşüm tesislerinin erişilebilir hale getirilmesi, aktif ulaşım seçeneklerinin teşvik edilmesi ve sürdürülebilirlik etrafında toplumsal normların oluşturulmasını içerir (Anthony v.d., 2023). Sürdürülebilirlik ile ilgili etkinliklere ve faaliyetlere katılım, bireylerin sürdürülebilir davranışlarını pekiştirerek somut deneyimler ve sosyal pekiştirme sağlar. Katılım fırsatları, geri dönüşüm yarışmalarına katılmaktan çevre kulüplerine veya girişimlerine katılmaya kadar çeşitlilik gösterebilir (Jennings, 1995). Bu tür katılımlar, bireylerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığını artırarak daha sorumlu ve bilinçli eylemlerde bulunmalarını teşvik eder. Bireylerin sürdürülebilirlik ile ilgili nasıl karar verdiklerini anlamak, sürdürülebilir davranışları teşvik edecek stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Kararlar, geçmiş deneyimler, alışkanlıklar, toplumsal normlar, kişisel kimlik ve mevcut önyargı gibi faktörlerin karmaşık bir etkileşiminden etkilenir. Bu etkilerin farkında olmak, daha sürdürülebilir

seçimlerini teşvik etmeye y6nelik m6dahalelerin uyarlanmasına yardımcı olabilir (Yvonne, 2024).

S6rd6r6lebilirlik farkındalığının davranışsal boyutları, farkındalıktan eyleme geçişin çok y6nl6 doğasını vurgulamaktadır. Bu boyutlar bilgi ve farkındalık, tutumlar ve değerler, motivasyon ve niyetler, engeller ve kolaylaştırıcılar, katılım ve etkileşim ve karar verme s6releriyle alınarak s6rd6r6lebilir davranışların teşvik edilmesine y6nelik çabalar daha etkili hale getirilebilir. Bu boyutların anlaşılması ve etkin bir şekilde kullanılması, sadece s6rd6r6lebilirlik sorunlarına dair farkındalık oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda bireyleri s6rd6r6lebilir uygulamaları benimsemeye ve s6rd6rmeye motive edebilir (Graves, 2021).

3.5. S6RD6R6LEBİLİR GİRİşİMCİLİK VE 6NEMİ

S6rd6r6lebilir girişimcilik, iş d6nyasında s6rd6r6lebilirlik ilkelerini benimseyen, çevresel, sosyal ve ekonomik etkileri g6z 6n6nde bulunduran iş modellerini ve uygulamalarını geliştiren girişimcilerin faaliyetlerini ifade eder. S6rd6r6lebilir girişimcilik, kar elde etmenin yanı sıra çevreye duyarlı, toplumsal etkisi olan ve uzun vadeli s6rd6r6lebilirlik ilkesine uygun olan iş modelleri 6zerine odaklanır (Ballı, 2019). S6rd6r6lebilir girişimcilik aşağıdaki prensipleri içerir:

Çevresel Duyarlılık: S6rd6r6lebilir girişimciler, iş modellerini doğal kaynakların korunması, enerji verimliliği, atık azaltımı gibi çevresel etkileri en aza indirecek şekilde tasarlarlar (Keskin, 2016).

Toplumsal Etki: S6rd6r6lebilir girişimcilik, toplumda olumlu bir etki yaratmayı hedefler. Sosyal sorunları 6zmeye y6nelik iş modelleri geliştirir ve toplumsal fayda sağlar (Bocken, 2021).

Ekonomik S6rd6r6lebilirlik: S6rd6r6lebilir girişimciler, uzun vadeli ekonomik s6rd6r6lebilirlik için iş modellerini oluşturur. Bu, gelir elde etmenin yanı sıra şirketin finansal dayanıklılığını ve istikrarını s6rd6rme yeteneğini içerir (Carayannis v.d., 2014).

Yenilikçilik: S6rd6r6lebilir girişimciler, yenilikçi 6z6mler geliştirir. Yenilikçi teknolojiler, prosesler veya iş modelleri kullanarak s6rd6r6lebilirlikle ilgili sorunlara 6z6mler 6retirler (Todeschini v.d., 2017).

İş Modeli ve Değer Zinciri: S6rd6r6lebilir girişimciler, iş modeli ve değer zincirini s6rd6r6lebilirlik ilkesine uygun şekilde tasarlar. Tedarik zinciri, 6r6n tasarımı ve dağıtım gibi s6releri çevresel ve sosyal etkileri g6z 6n6nde bulundurarak optimize ederler (Bals

v.d., 2018). Sürdürülebilir girişimcilik, iş dünyasında çevresel, sosyal ve ekonomik değerler arasında denge kurmayı amaçlar. Bu tür girişimler, yenilikçi ve sürdürülebilir çözümlerle hem iş dünyasına hem de topluma katkıda bulunarak uzun vadeli başarıyı hedefler.

Uzun Vadeli Başarı ve Karlılık: Sürdürülebilir iş modelleri, uzun vadeli karlılık ve istikrarlı büyümeyi hedefler. Doğal kaynakların dengeli kullanımı ve maliyet verimliliği, girişimlerin uzun vadeli başarısını destekler (Rosca v.d., 2017).

Tüketici ve İtibar: İşletmenin sürdürülebilirlik mesajlarını etkili bir şekilde iletememesi, pazarda rekabet avantajını kaybetmesine ve tüketiciler üzerinde olumsuz bir etki yaratmasına neden olabilir. İşletmelerin sürdürülebilirlik konusundaki performansı ve taahhütleri, artık tüketicilerin satın alma kararlarını etkileyen önemli bir faktör haline gelmiştir. İşletme, sürdürülebilirlikle ilgili gerçek ve tutarlı mesajlarını ileterek, tüketicilerin güvenini kazanabilir ve tercih edilme şansını artırabilir (Smith & Brower, 2012). Bununla birlikte, sadece sürdürülebilirlik hakkında güçlü mesajlar vermek yeterli değildir. İşletmenin sürdürülebilirlik taahhütlerini uygulamaya koyması ve bu taahhütlerin somut sonuçlarını göstermesi de önemlidir. Eğer işletme sürdürülebilirlik iddialarını destekleyecek somut eylemler gerçekleştirmezse, tüketicilerin güvenini kaybedebilir ve itibarı zedelenebilir. Dolayısıyla, işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili mesajlarını etkin bir şekilde iletmeleri ve bu mesajları somut eylemlerle desteklemeleri önemlidir. Bu hem tüketicilerin hem de pazardaki paydaşların işletmeye olan güvenini artırabilir ve uzun vadede rekabet avantajı sağlayabilir (Baghi v.d., 2009). Artan çevre ve sosyal sorumluluk bilinci, sürdürülebilir girişimcilerin tercih edilmesine yol açmaktadır.

Yatırım ve Finansman: Topluma fayda sağlayan girişimler, yatırımcıları ve finansman kaynaklarını çeker. Bu da sürdürülebilir girişimlerin büyümesine ve etkilerinin artmasına olanak tanır. Sürdürülebilir girişimcilik, çevresel ve toplumsal etkiyi ön planda tutarak hem karlılık hem de toplumsal fayda sağlayan bir model sunar. Bu girişimler, gelecekte daha sürdürülebilir bir dünya için önemli bir rol oynarlar (Arslan, 2023).

3.6. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FARKINDALIĞI

Üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik algısı, günümüzde giderek artan bir öneme sahip olan bir konudur. Bu alanda yapılan araştırmalar, üniversite öğrencilerinin çevre, ekonomi ve toplum gibi sürdürülebilirlik boyutlarına nasıl baktıklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır (Yılmaz v.d., 2023). Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin

sürdürülebilirlik konusundaki bilgi düzeyleri, farkındalıkları ve tutumları incelenmektedir. Sürdürülebilirlik algısı, genellikle bireylerin çevresel sorunlara duyarlılık düzeyini yansıtır (Nurdan v.d., 2020). Üniversite eğitimi, bu algıyı şekillendirmede önemli bir rol oynar. Sürdürülebilirlik dersleri, etkinlikler ve kampüs içi uygulamalar, öğrencilerin bu konuda daha bilinçli ve duyarlı olmalarını sağlar. 21. yüzyıl, iklim değişikliği, kaynak kıtlığı ve çevre kirliliği gibi küresel sorunların gölgesinde geçmektedir (PCC, 2021; Richardson v.d., 2023). Bu sorunlara çözüm bulmak için sürdürülebilirlik kavramı kritik öneme sahiptir. Sürdürülebilirlik, bugünkü ihtiyaçlarımızı karşılayarak gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılayabilecek şekilde yaşama yeteneğimiz olarak tanımlanabilir (Imperatives, 1987).

Bu bağlamda, üniversite öğrencileri sürdürülebilir bir gelecek inşa etmede hayati bir rol oynamaktadır. Bu grubun, bilgi ve becerileriyle yeni çözümler üretme ve mevcut problemleri çözme potansiyeli yüksektir (Genovese, 2022). Ayrıca, gelecekteki liderler ve karar vericiler olarak sürdürülebilirlik ilkelerini savunma ve uygulamaları için kritik bir konumdadırlar (Vargas, v.d., 2019). Bu nedenle, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik algısını incelemek büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirlik algısı, bir bireyin sürdürülebilirlik kavramına ilişkin bilgi, tutum ve inançlarını kapsar. Bu algı, bireyin sürdürülebilir davranışlarını ve kararlarını doğrudan etkileyebilmektedir (Kollmuss v.d., 2002).

Son yıllarda, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik algısını inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar, öğrencilerin sürdürülebilirlik kavramına aşina olduğunu ve bu konuda endişeli olduğunu göstermiştir (Barr v.d., 2007; Örmeci Güney v.d., 2023). Ancak, bu bilincin her zaman somut davranışlara dönüşmediği de gözlemlenmiştir (Gatersleben v.d., 2014; Rhodes v.d., 2023). Bazı çalışmalar, öğrencilerin sürdürülebilirlik ilkelerine katılmalarına rağmen, günlük yaşamlarında bu ilkeleri uygulamada zorlandıklarını göstermiştir (Rhodes v.d., 2023). Bu durumun çeşitli nedenleri olabilir. Örneğin, öğrencilerin sürdürülebilir davranışları için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmamaları, sürdürülebilir ürünlere ve hizmetlere erişimde zorlanmaları veya sürdürülebilir davranışların maliyetli olması gibi nedenler sıralanabilir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik algısının nasıl şekillendiği, hangi faktörlerin etkili olduğu ve bu algının gelecekteki sürdürülebilirlik çabalarına nasıl katkı sağlayabileceği ele alınmıştır. Araştırmalar, bu konuda daha fazla bilgi edinmek ve

sürdürülebilir bir geleceğe doğru adımlar atmamızı desteklemek için önemlidir (Kagawa v.d., 2007).

Üniversiteler öğretim ve araştırmada sürdürülebilirliğe giderek daha fazla öncelik verdikçe, sürdürülebilirliğe doğru geçişlerini anlamak çok önemli hale geliyor. Sürdürülebilir üniversiteler, yeni uygulamalar yoluyla değişim yaratma ve değişimi etkileme ve gelecek nesilleri eğitme konusunda benzersiz bir rol oynamaktadır (Ferrer-Balas v.d., 2008). Sürdürülebilirlik politikalarının etkili bir şekilde uygulanması hem yönetimin hem de öğrencilerin sürdürülebilir faaliyetlerde bulunma taahhüdüne bağlıdır. Bu kapsamlı derleme, üniversite öğrencileri arasında sürdürülebilir davranışla ilgili on akademik makaleden elde edilen bulguları sentezlemektedir. İnceleme üç ana boyutu kapsamaktadır: öğrencilerin sürdürülebilirlik bilgisi, tutumları ve davranışları. Üniversite kültürü, liderlik, sürdürülebilirlik eğitimi, bilgi, tutum ve sürdürülebilirliğe bağlılık dahil olmak üzere sürdürülebilir davranışı etkileyen temel faktörler belirlenmiştir (Lozano v.d., 2013). İnceleme aynı zamanda disiplinler arası yaklaşımların ve eğitmen destekli derslerin sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesindeki rolünü de vurgulamaktadır. Genel olarak bu sentez, öğrenci nüfusları arasında sürdürülebilir davranışları geliştirmeyi amaçlayan üniversiteler için değerli bilgiler sağlamaktadır (Lange, 2019).

Üniversite öğrencilerinin sürdürülebilir davranışları, günümüzde giderek artan bir öneme sahip olan bir konudur. Bu alanda yapılan araştırmalar, üniversite öğrencilerinin çevre, ekonomi ve toplum gibi sürdürülebilirlik boyutlarına nasıl baktıklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır (Küçükçankurtaran, 2024). Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilir davranışları, beslenme alışkanlıkları, enerji tüketimi, atık yönetimi gibi konular ele alınmıştır. Sürdürülebilir davranışlar, genellikle bireylerin günlük yaşamlarında çevre dostu ve bilinçli tercihler yapma şeklini yansıtır (Engin v.d., 2022). Üniversite eğitimi, bu davranışları şekillendirmede önemli bir rol oynar. Sürdürülebilirlik dersleri, etkinlikler ve kampüs içi uygulamalar, öğrencilerin bu konuda daha bilinçli ve duyarlı olmalarını sağlar. Üniversite öğrencileri, sürdürülebilirlik konusunda önemli bir role sahiptir (Sidiropoulos, 2022). Genç ve dinamik yapılarıyla, değişim ve yenilik için büyük bir potansiyel taşırlar. Ancak, bu potansiyeli gerçekleştirmek ve sürdürülebilir davranışları teşvik etmek için eğitim, farkındalık ve etkinlikler gereklidir. Üniversiteler, sürdürülebilirlik eğitimi müfredatlarına entegre ederek ve öğrencilere sürdürülebilirlikle ilgili fırsatlar sunarak bu sürece katkıda bulunabilirler (Evans, 2019).

Dünyamız, iklim değışikliğı, kaynak kıtlığı ve çevre kirliliğı gibi küresel sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlara çözüm bulmak için sürdürülebilirlik kavramı kritik öneme sahiptir. Sürdürülebilirlik, bugünkü ihtiyaçlarımızı karşılayarak gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılayabilecek şekilde yaşama yeteneğimiz olarak tanımlanır (Emina, 2021). Bu bağlamda, üniversite öğrencileri sürdürülebilir bir gelecek inşa etmede hayati bir rol oynamaktadır. Bu grubun bilgi ve becerileriyle yeni çözümler üretme ve mevcut problemleri çözme potansiyeli yüksektir. Ayrıca, gelecekteki liderler ve karar vericiler olarak sürdürülebilirlik ilkelerini savunma ve uygulamaları için kritik bir konumdadırlar. Ancak, sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için sadece bilgi ve beceriye sahip olmak yeterli değildir. Aynı zamanda sürdürülebilir davranışlar da sergilemek gerekmektedir. Sürdürülebilir davranışlar, bireyin günlük yaşamında çevresel ve sosyal açıdan sorumlu seçimler yapması ve bu seçimler doğrultusunda hareket etmesi anlamına gelir (Gatersleben v.d., 2002).

Üniversite öğrencilerinin sürdürülebilir davranışları birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörler arasında bilgi düzeyi, tutumlar ve inançlar, çevresel bilinç, kişisel değerler, sosyo-ekonomik durum, sosyal normlar ve altyapı gibi faktörler yer almaktadır. Üniversite öğrencileri, sürdürülebilir davranışları benimseyerek ve savunarak hem içinde bulundukları topluluklarda hem de gelecekteki iş yerlerinde dönüşümün katalizörleri olarak eşsiz bir konuma sahiptirler. Yükseköğretim kurumları, resmi eğitim ve kampüs ortamı aracılığıyla öğrencilerin sürdürülebilirliğe yönelik tutum ve davranışlarını önemli ölçüde şekillendirmektedir (Rajapaksa v.d., 2018).

Sürdürülebilirliğe odaklanan eğitim girişimleri, öğrencilerde çevre dostu davranışları teşvik edebilir ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu, geleceğe yönelik bir düşünce tarzı kazandırabilir. Sürdürülebilirlik ilkelerini derslere entegre eden programlar sayesinde öğrenciler kaynakları koruma, atıkları azaltma ve ekonomik, sosyal ve çevresel sistemlerin birbirine bağımlılığı konularının önemini öğrenirler (Robertson, 2021). Bu bilgi, artan farkındalıkla birleştğinde, geri dönüşüm yapmak, toplu taşımayı kullanmak, enerji tasarrufu sağlayan uygulamalara katılmak ve çevreye duyarlı tüketici seçimleri yapmak gibi sürdürülebilir bir yaşam tarzını destekleyen davranışlara yol açabilir. Kampüsler aynı zamanda sürdürülebilirlik için yaşayan laboratuvarlar olarak hizmet vermekte ve öğrencilere sürdürülebilir uygulamaların gerçek yaşam örneklerini sunmaktadır. Birçok üniversite, karbon ayak izlerini azaltmak, atıkları yönetmek, suyu

korumak ve biyoçeşitliliği desteklemek için programlar uygulamaktadır (Rodríguez Lima, 2019). Bu girişimlere katılan öğrenciler, sürdürülebilirliğin eylemde ne anlama geldiğine dair pratik bir anlayış geliştirebilirler. Ayrıca, öğrencilerin sürdürülebilirlik odaklı kulüplerde ve yönetimde yer almaları, liderlik becerilerini ve çevre sorunlarına karşı sahiplik bilincini geliştirebilir. İster üniversite politika yapımında sürdürülebilirlik savunuculuğu yapmak, ister farkındalığı artırmak için etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek olsun, öğrencilerin kampüste değişim yaratmada aktif rol almaları hem yükseköğretim içinde hem de dışında bir sürdürülebilirlik kültürü oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir (Msengi v.d., 2019).

Üniversite öğrencilerinde sürdürülebilir davranışı etkileyen faktörleri anlamak, etkili müdahaleler geliştirmek için çok önemlidir. Araştırmalar, öğrencilerin çevresel seçimlerinde karmaşık bir faktör etkileşiminin rol oynadığını göstermektedir. Bir öğrencinin çevresel konular hakkında bilgi düzeyi, kişisel çevresel tutumları ve sürdürülebilirliğin önemi hakkındaki temel inançları, davranışlarını önemli ölçüde etkiler (Kollmuss v.d., 2002). Çalışmalar, bir öğrencinin sosyo-ekonomik geçmişinin sürdürülebilir davranışları benimseme yeteneğini etkileyebileceğini göstermektedir. Gelir düzeyi, kaynaklara erişim ve sürdürülebilir seçeneklerin maliyeti gibi faktörler seçimler üzerinde etkili olabilir (Barr, 2007). Arkadaşlar, aile ve daha geniş toplulukların etkisi, bir öğrencinin sürdürülebilirliğe bağlılığını önemli ölçüde etkileyebilir. Sürdürülebilir davranış, bir öğrencinin sosyal çevresinde norm haline gelirse, bu uygulamaları benimseme olasılıkları daha yüksektir (Sachdeva v.d., 2015). Son araştırmalar, öğrencileri sürdürülebilir davranmaya motive eden psikolojik faktörleri keşfetmektedir. Gezegene yardım etme arzusu ve çevresel sorumluluk duygusu tarafından yönlendirilen içsel motivasyon, ödüller veya baskı gibi dışsal motivasyona kıyasla sürdürülebilir davranışın daha güçlü bir belirleyicisidir (Larranaga v.d., 2022). Öz algı, çevresel kimlik ve karar verme süreçleri gibi diğer psikolojik faktörler de sürdürülebilir seçimler üzerinde etkilidir (Gifford v.d., 2011).

Üniversiteler, öğrencilerin sürdürülebilirlik konusundaki anlayışını ve bağlılığını şekillendirmede önemli bir etkiye sahiptir. Farklı disiplinlerde sürdürülebilirlik ilkelerini entegre etmek, çevre dostu davranışı teşvik edebilir. Çevresel zorlukları ele alan, sürdürülebilir çözümleri araştıran ve eleştirel düşünmeyi teşvik eden dersler çok önemlidir (Marcolini, 2017).

Üniversite eğitimi, genç beyinlerin sürdürülebilirlik bilincini şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. İklim değişikliği, kaynakların tükenmesi ve sosyal eşitsizlik gibi küresel sorunlar yoğunlaştıkça, yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilirliği temel müfredatlarına ve kampüs operasyonlarına dahil etmeleri çok önemli hale gelmiştir. Bu eğitimsel iyileştirmenin etkisi akademik alanın ötesine uzanır; öğrencileri çevresel, sosyal ve ekonomik çevrelerinin farkında olan sorumlu vatandaşlar olmaya hazırlar (Glavič, 2020).

Sürdürülebilirliğin üniversite programlarına entegre edilmesi, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmanın karmaşıklığını kavramalarını sağlar ve onlara küresel sistemler üzerindeki çeşitli eylemlerin sonuçlarını değerlendirmek için gerekli eleştirel düşünme becerilerini aşılır. Ayrıca, mezunlar arasında kapsamlı bilgi ve etik uzmanlığı teşvik etmeye yönelik uzun süredir devam eden eğitim yetkileri doğrultusunda, dünya çapında toplumları etkileyen karmaşık sorunları anlama ve ele alma kapasitelerini de geliştirir. Sürdürülebilirlik bilincine yönelik eğitim yolculuğu genellikle disiplinler arası dersler, deneyimsel öğrenme fırsatları ve aktif toplum katılımını içerir (Biltagy v.d., 2015). Sürdürülebilir tüketimi teşvik ederek, aktif vatandaşlığı özendirerek ve toplumsal ilerlemeye hizmet eden araştırmaları kolaylaştırarak üniversiteler, ortak geleceğimizin talepleriyle yüzleşmek ve bunların üstesinden gelmek için iyi donanımlı bir nesil oluşturma gücüne sahiptir (Sengupta v.d., 2020). Bu şekilde, yükseköğretim sadece bilgi aktaran değil, aynı zamanda davranış ve değerleri sürdürülebilirlik taahhüdüyle uyumlu hale getiren, dolayısıyla daha sürdürülebilir ve eşitlikçi bir dünya elde etmeye yönelik küresel çabaya önemli ölçüde katkıda bulunan dönüştürücü bir deneyim haline gelir (McCowan v.d., 2019).

Sürdürülebilirlik bilinci, bir bireyin çevresel ve sosyal sorunlara karşı duyarlı olması, bu sorunlara çözüm bulmak için sorumluluk alması ve günlük yaşamında sürdürülebilir seçimler yapması anlamına gelir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, üniversite eğitiminin öğrencilerin sürdürülebilirlik bilincini geliştirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Tözer v.d., 2014). Üniversite eğitimi, öğrencilere aşağıdakileri sağlayarak sürdürülebilirlik bilincini geliştirmelerine yardımcı olur. Birçok üniversite, enerji tasarrufu, atık yönetimi, sürdürülebilir binalar ve yeşil alanlar gibi sürdürülebilir uygulamaları benimsemektedir (Alshuwaikhat v.d., 2008). Bu uygulamalar, öğrencilere sürdürülebilir yaşam tarzının nasıl olabileceğine dair modeller sunar. Öğrenci kulüpleri

ve girişimleri, öğrencilere sürdürülebilirlik ile ilgili farkındalık yaratmak, projeler geliştirmek ve savunuculuk faaliyetlerinde bulunmak için platformlar sunar. Sürdürülebilirlik ile ilgili sivil toplum kuruluşlarında veya şirketlerde gönüllülük yapmak veya staj yapmak, öğrencilere pratik deneyimler kazandırır ve sürdürülebilirlik alanındaki kariyer imkanlarını keşfetmelerine yardımcı olur (Markley v.d., 2015).

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Sürdürülebilirlik, günümüzün en önemli küresel sorunlarından biridir ve gelecek nesiller için sağlıklı bir gezegenin korunması için kritik önem taşımaktadır. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir girişimciliğe teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak, potansiyel girişimci olarak üniversite öğrencilerinde sürdürülebilirlik bilincinin incelenmesi için bir anket araştırması metodolojisi önerilmektedir.

4.1. Araştırma Tasarımı

Bu çalışma nicel veriye dayalı olarak tasarlanmıştır ve birincil veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Anket yöntemi, büyük bir popülasyondan veri toplamak için uygun bir yöntemdir ve sürdürülebilirlik bilincine ilişkin tutum ve davranışları ölçmek için yaygın olarak kullanılmaktadır.

4.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Düzce üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönemde aktif öğrencilerin toplamı 32 bin dir. Araştırmanın örnekleme ise, bu evren içinden kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 500 üniversite öğrencisi oluşmaktadır. Araştırmaya katılmaya ve anketi doldurmaya gönüllü olan herkesin eşit bir şekilde örneklem içinde yer alması sağlanmıştır. Toplam 500 anket dağıtılmış ve bu anketleden 490 kadarı geri dönmüştür. Bu anketleden de eksik ve yanlış doldurulduğu için 17 tanesi elenmiştir ve sonuç olarak araştırma 470 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplamak amacıyla Bozkurt tarafından 2023 yılında geliştirilmiş olan “Sürdürülebilirlik Farkındalığı Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek, bilgi, davranış ve çevresel farkındalık olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, bilgi boyutunu ölçen

4 madde, davranış boyutunu ölçen 4 madde ve çevresel farkındalık boyutunu ölçen 5 maddeden oluşmaktadır. Toplam 13 maddelik bu ölçek, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasında derecelendirilmiş beşli Likert tarzında hazırlanmıştır. Bozkurt'un (2023) orijinal çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa değerleri bilgi boyutu için 0.87, davranış boyutu için 0.82 ve çevresel farkındalık boyutu için 0.85 olarak rapor edilmiştir.

Bu araştırma kapsamında, ölçüm aracıyla yüz yüze gerçekleştirilen 470 anket toplanmış ve analiz edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların demografik özelliklerini değerlendirmek amacıyla anket formuna 9 maddeden oluşan demografik sorular ve girişimcilik eğilimine yönelik 3 maddeden oluşan sorularda eklenmiştir.

4.4. Veri Analizi

Toplanan veriler SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilecektir. Verilerin tanımlayıcı ve istatistiksel analizleri yapılmıştır. Tanımlayıcı analizler, ankete katılan öğrencilerin demografik özellikleri ve sürdürülebilirlik bilincine ilişkin tutum ve davranışlarının dağılımını gösterilmiştir. İstatistiksel analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Sürdürülebilirlik, günümüzün en önemli küresel sorunlarından biridir. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayalı bir toplum inşa etmek için bireylerin, kurumların ve devletlerin ortak çabası hayati önem taşımaktadır. Bu çabaların merkezinde ise sürdürülebilir girişimcilik yer alır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalıkları incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine göre sürdürülebilirlik farkındalıkları da incelenmiştir.

Tablo 5-1. Demografik Özellikler

Değişken		Yüzde (%)	Frekans
Cinsiyet	Kadın	54,1	256
	Erkek	54,9	217
Yaş	17-20	37,6	172
	21-24	46,0	210
	25 ve üstü	16,4	75
Sınıf	1. Sınıf	27,8	131
	2. Sınıf	27,8	131
	3. Sınıf	20,1	95
	4. Sınıf ve üstü	24,4	115
Anne eğitim durumu	Resmî eğitim yok	5,9	28
	İlkokul	37,1	175
	Ortaokul	20,6	97
	Lise	22,5	106
	Üniversite	14,0	66
Anne çalışma durumu	Emekli	6,00	28
	Ev hanımı	75,1	353
	Kamu çalışanı	6,80	32
	Özel sektör çalışanı	12,1	57
Baba eğitimi	İlkokul	23,9	113
	Ortaokul	21,1	100
	Lise	35,5	168
	Üniversite	19,5	92
Baba çalışma durumu	Emekli	38,4	178
	Çalışmıyor (işsiz)	3,00	14
	Kamu çalışanı	10,8	50
	Özel sektör çalışanı	25,5	118
	Kendi işinde çalışıyor	22,2	103
Kardeş sayısı	Tek çocuk	7,20	34
	1	18,4	87
	2	27,9	132
	3 ve üstü	46,5	220
Kardeşler arasındaki sıra	İlk çocuk	41,3	195
	Ortada	30,7	145

Son çocuk	27,9	132
-----------	------	-----

Araştırmaya katılanların %54,1'i kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %46'sı 21-24 yaş aralığındadır. Anne eğitim durumuna bakıldığında ise %5,9'unun herhangi bir eğitim almadığı %37,1'inin ise ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Baba eğitim durumuna bakıldığında ise %35,5'inin lise mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların anne çalışma durumuna bakıldığında ise %75,1'i ev hanımıdır. Baba çalışma durumlarına bakıldığında ise %38,4'ü emeklidir. Kardeş sayısına bakıldığında ise araştırmaya katılanların çoğunun 3 ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Kardeşler arasındaki yaş sırasına bakıldığında ise %41,3'ü ilk çocuktur.

Tablo 5-2. Tamamlayıcı Özellikler

Değişken	Ortalama	St.Sapma	Güvenilirlik
Bilgi	3,86	,721	,803
Çevre sorunları hakkında çoğu insandan daha bilgili olduğumu düşünüyorum	3,89	,987	,789
Çevrenin yaşam üzerindeki etkisini kitle iletişim araçlarından öğrendim	3,57	1,060	,792
Çevrenin yaşam üzerindeki etkisine dair bilgi sahibiyim	4,16	,906	,781
Çevremdekilerin çevreci davranışları benide o yönde davranmaya sevk eder	3,81	1,246	,791
Çevresel Farkındalık	4,28	,653	,819
İnsanlar çevreyi ciddi şekilde kötüye kullanıyor	4,18	1,106	,799
Bir çöp bulana kadar elimdeki atıkları yanımda taşıyım	4,48	,893	,791
Bireysel çabalarımızda çevre sorunlarının çözümünü etkileyebilir	4,17	1,015	,787
Su kaynaklarının ciddi şekilde kirlendiğinin farkındayım	4,52	,890	,785
Dünyadaki kaynakları doğru kullanırsak insanlık için yeterlidir	4,06	1,167	,787
Davranış	3,42	,949	,827
Daha pahalı olsalar bile çevre dostu ürünleri satın alırım	3,39	1,174	,780
Sera gazı salımını önlemek için motorlu araç kullanımını azaltırım	3,33	1,287	,784
Bir ürünü satın almadan önce çevreye zararlı şeyler içerip içermediğini kontrol ederim	3,19	1,291	,777

Ürün alırken enerji tasarrufu sağlayanı tercih ederim	3,79	1,183	,782
---	------	-------	------

Araştırmaya katılanların sürdürülebilirlik farkındalığının bilgi boyutuyla ilgili algıları 5 üzerinden 3,86'dır. Çevresel farkındalıkla ilgili sorulara vermiş oldukları cevapların ortalaması 5 üzerinden 4,28'dir. Araştırmaya katılanların davranış boyutuyla ilgili sorulara vermiş oldukları cevapların ortalaması ise 5 üzerinden 3,42'dir. Buradan yola çıkarak araştırmaya katılanların çevresel farkındalıklarının diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu en düşük ortalama sahip boyutun da davranış boyutu olduğu görülmektedir. Araştırma verilerinin güvenilirlik değerlerine bakıldığında ise tüm değerlerin 0,70 üzerinde değer aldığı görülmüştür veri seti literatürde kabul edilen 0,70 güvenilirlik katsayısını sağlamaktadır.

Tablo 5-3. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Yaş Açısından Farklılığı

Değişkenler	Yaş	Ort.	df	Sig.	Tukey Test (Farkın kaynağı)
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	17-21	3,75	2	0,000	3>2,1
	22-24	3,85			
	25+	4,15			
Bilgi	17-21	3,75	2	0,001	3>2,1
	22-24	3,88			
	25+	4,10			
Çevresel Farkındalık	17-21	4,03	2	0,005	3>2,1
	22-24	4,14			
	25+	4,36			
Davranış	17-21	3,31	2	0,000	3>2,1
	22-24	3,38			
	25+	3,87			

Araştırmaya katılanların yaşları açısından sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,000≤,05), bilgi (sig: ,000,1≤,05), çevresel farkındalık (sig: ,005≤,05), ve davranış (sig: ,000≤,05), boyutları istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan post hoc testine göre 25 yaş ve üzeri olanların sürdürülebilirlik farkındalığı, bilgi, çevresel farkındalık ve davranış boyutundaki ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 5-4. T testi Sürdürülebilirlik Farkındalığının Cinsiyet Açısından Farklılığı

Değişkenler	Cinsiyet		t	df	Anlamlılık (sig.)
	Kadın	Erkek			
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	3,82	3,90	-1,356	454,987	,176
Bilgi	3,82	3,90	-1,262	459,064	,208
Çevresel Farkındalık	4,11	4,16	-,659	451,106	,510
Davranış	3,34	3,52	-2,041	432,569	,042

Araştırmaya katılanların sürdürülebilirlik farkındalığının (sig: ,176), bilgi (sig: ,208), çevresel farkındalık (sig: ,510), ve davranış (sig: 0,042), boyutları cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan bağımsız grup t testi sonucuna göre, davranış boyutu hariç gruplar açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Erkek katılımcıların davranış eğilimleri kadın katılımcılardan daha yüksektir. ($p<0,05$)

Tablo 5-5. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Sınıf Açısından Farklılığı

Değişkenler	Sınıf	Ort.	df	Sig.	Tukey Test (Farkın kaynağı)
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	1	3,75	3	,005	4>3,2,1
	2	3,78			
	3	3,95			
	4 ve üstü	3,98			
Bilgi	1	3,73	3	,002	4>3,2,1
	2	3,76			
	3	3,97			
	4 ve üstü	4,02			
Çevresel Farkındalık	1	4,02	3	,024	4>3,2,1
	2	4,06			
	3	4,24			
	4 ve üstü	4,26			
Davranış	1	3,25	3	,087	
	2	3,45			
	3	3,50			
	4 ve üstü	3,53			

Araştırmaya katılanların sınıfları açısından sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,000≤,05), bilgi (sig: ,000,1≤,05), çevresel farkındalık (sig: ,005≤,05), ve davranış (sig: ,000≤,05), arasında istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağı belirlemek için yapılan testlerde ve üstü sınıf olanların sürdürülebilirlik farkındalığı, bilgi ve çevresel farkındalık boyutunda ortalamalarının diğer boyutlardan daha yüksek olduğu davranış boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 5-6. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Anne Eğitimi Açısından Farklılığı

Değişkenler	Anne Eğitim Durumu	Ort.	df	Sig.	Tukey Test (Farkın kaynağı)
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Resmi Eğitimi Yok	3,71	4	,008	1<2,3,4,5
	İlkokul	3,79			
	Ortaokul	4,03			
	Lise	3,90			
	Üniversite	3,76			
Bilgi	Resmi Eğitim Yok	3,73	4	,072	
	İlkokul	3,76			
	Ortaokul	3,99			
	Lise	3,93			
	Üniversite	3,86			
Çevresel Farkındalık	Resmi Eğitim Yok	4,06	4	,574	
	İlkokul	4,13			
	Ortaokul	4,20			
	Lise	4,18			
	Üniversite	4,02			
Davranış	Resmi Eğitim Yok	3,17	4	,005	1<2,3,4,5
	İlkokul	3,33			
	Ortaokul	3,72			
	Lise	3,47			
	Üniversite	3,30			

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,000≤,05), bilgi (sig: ,000,1≤,05), çevresel farkındalık (sig: ,574), ve davranış (sig: ,000≤,05) istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaktadır. Sürdürülebilirlik farkındalığı ve davranış boyutunda resmi eğitim almamış anneye sahip olanların diğer gruplardan daha düşük ortalamaya sahip olduğu; bilgi ve çevresel farkındalık boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Tablo 5-7. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Anne Çalışma Durumu Açısından Farklılığı

	Anne çalışma durumu	Ort.	df	Sig.
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Özel Sektör Çalışanı	3,76	3	,488
	Ev Hanımı	3,77		
	Emekli	3,87		
	Kamu Çalışanı	3,88		
Bilgi	Emekli	3,87	3	,708
	Ev Hanımı	3,86		
	Kamu Çalışanı	3,95		
	Özel Sektör Çalışanı	3,77		
Çevresel Farkındalık	Emekli	4,11	3	,879
	Ev Hanımı	4,15		
	Kamu Çalışanı	4,06		
	Özel Sektör Çalışanı	4,10		
Davranış	Emekli	3,17	3	,325
	Ev Hanımı	3,46		
	Kamu Çalışanı	3,43		
	Özel Sektör Çalışanı	3,31		

Katılımcıların anne çalışma durumlarına göre sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,488), bilgi (sig: ,708), çevresel farkındalık (sig: ,879), ve davranış (sig: ,325), boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 5-8. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Baba Eğitim durumu Açısından Farklılığı

Değişkenler	Baba eğitim durumu	Ort	df	Sig.	Tukey Test (Farkın kaynağı)
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	İlkokul	3,80	3	,019	1,2<3,4
	Ortaokul	3,72			
	Lise	3,94			
	Üniversite	3,93			
Bilgi	İlkokul	4,29	3	,010	2<1,3,4
	Ortaokul	4,21			
	Lise	3,97			
	Üniversite	3,93			
Çevresel Farkındalık	İlkokul	3,34	3	,462	
	Ortaokul	3,24			
	Lise	4,33			
	Üniversite	4,30			
Davranış	İlkokul	3,34	3	,044	2>1,3,4
	Ortaokul	3,24			
	Lise	4,33			
	Üniversite	3,52			

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre sürdürülebilirlik farkındalığı, (sig: ,000≤,05), bilgi (sig: ,000,1≤,05), ve davranış (sig: ,000≤,05), boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar vardır; ancak çevresel farkındalık (sig: ,462), boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İlkokul ve ortaokul mezunu babaya sahip olanların sürdürülebilirlik farkındalığı diğer gruplardan daha düşüktür. Bilgi ve davranış boyutunda ortaokul mezunu babaya sahip olanların ortalamaları diğer gruplardan daha düşüktür.

Tablo 5-9. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Baba Çalışma Durumu Açısından Farklılığı

Değişkenler	Baba çalışma durumu	Ort	df	Sig.
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Emekli	3,93	4	,409
	Çalışmıyor	3,89		
	Kamu Çalışanı	3,99		
	Özel sektör çalışanı	3,86		
	Kendi işinde çalışıyor	3,74		
Bilgi	Emekli	3,86	4	,490
	Çalışmıyor	3,86		
	Kamu çalışanı	4,03		
	Özel sektör çalışanı	3,84		
	Kendi işinde çalışıyor	3,81		
Çevresel Farkındalık	Emekli	4,37	4	,255
	Çalışmıyor	4,32		
	Kamu çalışanı	4,66		
	Özel sektör çalışanı	4,23		
	Kendi işinde çalışıyor	4,22		
Davranış	Emekli	3,50	4	,088
	Çalışmıyor	3,46		
	Kamu çalışanı	3,51		
	Özel sektör çalışanı	3,4		
	Kendi işinde çalışıyor	3,20		

Katılımcıların baba çalışma durumlarına göre sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,409), bilgi (sig: ,490), çevresel farkındalık (sig: ,255), ve davranış (sig: ,088), boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 5-10. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Eğitim Alınan Program Türü Açısından Farklılığı

Değişkenler	Program		t	df	Anlamlılık (sig.)
	Sosyal	Teknik			
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	3,90	3,79	1,914	386,425	,050
Bilgi	3,86	3,85	,245	416,170	,806
Çevresel Farkındalık	4,36	4,17	2,950	332,881	,003
Davranış	3,47	3,35	1,361	373,934	,174

Sürdürülebilirlik farkındalığı ve alt boyutlarının eğitim alınan programa göre farklılık gösterip göstermeyeceğini test etmek için yapılan bağımsız grup t testi sonucuna göre; Sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,050), ana değişkeni ve çevresel farkındalık (sig: ,003), alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görüşmüştür. Bu boyutlarda sosyal program öğrencileri teknik program öğrencilerinden daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bilgi ve davranış boyutunda ise anlamlı farklılıklar ortaya

çıkmamıştır.

Tablo 5-11. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Kardeşler Arasındaki Sıra Açısından Farklılığı

Değişkenler		Ort.	df	Sig.	Tukey Test (Farkın kaynağı)
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Son Çocuk	3,74	2	,001	3>2,1
	İlk Çocuk	3,82			
	Orta	4,00			
Bilgi	Son Çocuk	3,79	2	,155	
	İlk Çocuk	3,84			
	Orta	3,95			
Çevresel Farkındalık	Son Çocuk	4,19	2	,003	3>2,1
	İlk Çocuk	4,24			
	Orta	4,42			
Davranış	Son Çocuk	3,24	2	,001	3<2,1
	İlk Çocuk	3,39			
	Orta	3,62			

Araştırmaya katılanların kardeş sıralaması açısından sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,000≤,05), bilgi (sig: ,155), çevresel farkındalık (sig: ,574), ve davranış (sig: ,000≤,05) boyutları istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Farkına kaynağını belirlemek için yapılan post hoc testine göre ortanca çocuk olanların sürdürülebilirlik farkındalığı ve çevresel farkındalıkları diğer gruplardan daha yüksektir. Davranış boyutunda ise tam tersine ortanca çocuk olanların ortalamaları diğer gruplardan daha düşüktür. Farkındalığa sahip olmak ile birlikte bu gruplar davranışa yönelmede düşük eğilim sergilemektedirler. Bilgi boyutunda ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 5-12. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Kardeş Sayısı Açısından Farklılığı

Değişkenler		Ort.	df	Sig.
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	1 Çocuk	3,75	3	,467
	Tek Çocuk	3,81		
	2 Çocuk	3,88		
	3 ve Üstü	3,89		
Bilgi	1 Çocuk	3,82	3	,093
	Tek Çocuk	3,80		
	2 Çocuk	3,85		

	3 ve Üstü	3,88		
	1 Çocuk	4,20		
	Tek Çocuk	4,27	3	,295
	2 Çocuk	4,27		
	3 ve Üstü	4,33		
	1 Çocuk	3,23		
	Tek Çocuk	3,35	3	,906
	2 Çocuk	3,44		
	3 ve Üstü	3,55		

Araştırmaya katılanların kardeş sayısı açısından sürdürülebilirlik farkındalığı (sig: ,467), bilgi (sig: ,000, $1 \leq 05$), çevresel farkındalık (sig: ,295), ve davranış (sig: ,906) boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5-13.Sürdürülebilirlik Farkındalığının Boyutları Arasındaki Korelasyon Tablosu

Korelasyon					
		Sürdürülebilirlik Farkındalık	Bilgi	Davranış	Çevresel farkındalık Boyutu
Sürdürülebilirlik Farkındalık	r	1			
	p				
Bilgi	r	,774**	1		
	p	,000			
Davranış	r	,814**	,393**	1	
	p	,000	,000		
Çevresel Farkındalık Boyutu	r	,700**	,431**	,378**	1
	p	,000	,000	,000	

**p≤05

Sürdürülebilirlik farkındalığının bilgi, davranış ve çevresel farkındalık boyutları arasındaki korelasyon analizi sonucuna bakıldığında sürdürülebilirlik farkındalığı ve bilgi boyutu arasında %77,4 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Sürdürülebilirlik farkındalığı ve Davranış boyutu arasında ise %81,4 düzeyinde oldukça yüksek pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Sürdürülebilirlik farkındalığı ve çevresel farkındalık boyutu arasında ise %70 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Boyutların kendi aralarındaki korelasyon analizleri sonucunda ise bilgi boyutu ve davranış boyutu arasında %39'luk, çevresel farkındalık boyutu arasında ise %43'lük oranında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Davranış boyutu ve çevresel farkındalık boyutu arasında ise %37 oranında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Sürdürülebilirlik farkındalığı ile en yüksek ilişki davranış boyutunda ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik farkındalığı arttıkça davranış eğiliminin aratacağı görülmüştür. Aynı şekilde katılımcıların davranış eğilimleri arttıkça sürdürülebilirlik farkındalığı eğilimleri de artış gösterecektir.

Tablo 5-14.Girişimcilik Eğilimine Yönelik Katılımcı Görüşleri

Değişkenler		Kişi	Yüzde (%)
Kendi İşini Kurmak İsteme Durumu	Evet	238	50,3
	Hayır	77	16,3
	Emin Değil	158	33,4
Girişimcilik Potansiyeline Sahip Olduğu Düşüncesi	Girişimcilik Potansiyelim Var	255	53,9
	Girişimcilik Potansiyelim Yok	68	14,4
	Emin Değilim	150	31,7
Girişimci Özelliklere Sahip Olma Durumu	Girişimci Özelliklere Sahibim	281	59,4
	Girişimci Özelliklere Sahip Değilim	46	9,7
	Emin Değilim	146	30,9

Araştırmaya katılanların kendi işlerini kurma ve girişimci potansiyele sahip olma konusundaki düşüncelerini ölçmeye yönelik sorulan sorulara verilen cevaplara göre; çoğunluğun kendi işini kurmayı düşündüğü ve kendinde girişimci potansiyelin olduğuna inandığı görülmüştür; ancak her iki konuda da kararsız kalanların sayısının da az olmadığı görülmüştür. Ekonomik koşulların ve belirsizliklerin katılımcı öğrencilerin net kariyer hedefleri yapmasının önünde bir engel olabileceği ve durumun sonuçlarda etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 5-15.Kendi İşini Kurmayı Düşünme Değişkenine Göre Sürdürülebilirlik Farkındalığı Farklılığı Analizi

Değişkenler		Ort.	F	df	Sig.	Tukey (Farkın kaynağı)	Test
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Evet	3,88					
	Hayır	4,00					
	Emin Değilim	3,75	4,955	470	0,007	3>2,1	
Bilgi	Evet	3,91					
	Hayır	3,98					
	Emin Değilim	3,72	4,505	470	0,066	3>2,1	
Davranış							

	Evet	3,46				
	Hayır	3,59				
	Emin Değilim	3,30	2,75	470	0,007	3>2,1
Çevresel Farkındalık	Evet	4,14				
	Hayır	4,34				
	Emin Değilim	4,03	2,726	470	0,065	3>2,1

Sürdürülebilirlik farkındalığının (sig: ,000≤,05), bilgi (sig: ,000,1≤,05), çevresel farkındalık (sig: ,000≤,05), ve davranış (sig: ,000≤,05) kendi işini kurmayı düşünüp düşünmeme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı test etmek için yapılan anova analizi sonucuna göre, istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. İşini kurmayı düşünmeyen katılımcılar diğer gruplardan daha yüksek sürdürülebilirlik farkındalığı eğilimine sahiptirler.

Tablo 5-16.Kendini Potansiyel Girişimci Olarak Değerlendirme Değişkenine Göre Sürdürülebilirlik Farkındalığı Farklılığı Analizi

Değişkenler		Ort.	F	df	Sig.	Tukey Test (Farkın kaynağı)
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Evet	3,89				
	Hayır	3,93				
	Emin Değilim	3,76	2,933	470	,054	3>2,1
Bilgi	Evet	3,91				
	Hayır	3,94				
	Emin Değilim	3,73	3,643	470	,027	3>2,1
Davranış	Evet	3,48				
	Hayır	3,49				
	Emin Değilim	3,31	1,654	470	,192	3>2,1
Çevresel Farkındalık	Evet	4,15				
	Hayır	4,25				
	Emin Değilim	4,06	1,464	470	,232	3>2,1

Sürdürülebilirlik farkındalığının kendini potansiyel girişimci olarak düşünüp düşünmeme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı test etmek için yapılan anova analizi sonucuna göre, istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Sürdürülebilirlik farkındalığının (sig: ,000≤,1), bilgi (sig: ,000,1≤,05), çevresel farkındalık (sig: ,192), ve davranış (sig:0,232) kendini potansiyel girişimci olarak görmeyen katılımcılar diğer

gruplardan daha yüksek sürdürülebilirlik farkındalığı eğilimine sahiptirler.

Tablo 5-17.Girişimci Özelliklere Sahip Olma Değişkenine Göre Sürdürülebilirlik Farkındalığı Farklılığı Analizi

Değişkenler		Ort.	F	df	Sig.	Tukey (Farkın kaynağı)	Test
Sürdürülebilirlik Farkındalığı	Fikrim yok	3,83	,567	470	,568	3>2,1	
	Sahibim	3,86					
	Sahip değilim	3,93					
Bilgi	Fikrim yok	3,79	1,551	470	,213	3>2,1	
	Sahibim	3,87					
	Sahip değilim	4,01					
Davranış	Fikrim yok	3,40	,088	470	,916	3>2,1	
	Sahibim	3,43					
	Sahip değilim	3,44					
Çevresel Farkındalık	Fikrim yok	4,12	,510	470	,601	3>2,1	
	Sahibim	4,13					
	Sahip değilim	4,24					

Sürdürülebilirlik farkındalığının kendinde girişimci özelliklere sahip olmalarını düşünüp düşünmemeye durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı test etmek için yapılan anova analizi sonucuna göre, istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Sürdürülebilirlik farkındalığının (sig: ,568), bilgi (sig: ,213), çevresel farkındalık (sig: ,916), ve davranış (sig: ,601) kendinde girişimci özelliklere sahip olmadığını düşünen katılımcılar diğer gruplardan yüksek sürdürülebilirlik farkındalığı eğilimine sahiptirler.

6. SONUÇ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalığı incelenmiş ve katılımcıların demografik özelliklerine göre sürdürülebilirlik farkındalıkları karşılaştırılmıştır. Çalışmada, demografik özellikler (cinsiyet, yaş, sınıf, anne-baba eğitim ve çalışma durumu) ile sürdürülebilirlik farkındalığının alt boyutları olan bilgi, çevresel farkındalık ve davranış arasındaki ilişkiler detaylı olarak ele alınmıştır. Bulgular, öğrencilerin sürdürülebilirlik farkındalıkları arasında bazı demografik değişkenlere bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Çalışmanın katılımcı profili, çeşitli demografik değişkenlerle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, sürdürülebilirlik farkındalığının demografik değişkenlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Literatürde benzer şekilde, sürdürülebilirlik farkındalığının cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi gibi faktörlere göre değişiklik gösterdiği belirtilmektedir. Özellikle 25 yaş ve üzeri katılımcıların sürdürülebilirlik farkındalığı, bilgi düzeyi ve çevresel farkındalık açısından daha yüksek puanlar aldığı bu çalışmada gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, Kuckertz ve Wagner (2010) gibi araştırmacılar da olgun yaştaki bireylerin çevreye dair daha fazla farkındalığa sahip olduğunu vurgulamıştır.

Çalışmada cinsiyet farklarına bakıldığında, erkek katılımcıların çevreci davranışlar boyutunda daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Ancak genel sürdürülebilirlik farkındalığı ve bilgi düzeyi açısından anlamlı farklar bulunmamıştır. Bu bulgu, Stephens ve Graham (2010) tarafından yapılan araştırmalarla paralellik göstermektedir; sürdürülebilirlik bilgisi genel olarak cinsiyete göre değişmemekle birlikte, çevresel davranışlar konusunda farklılıklar gözlemlenmektedir. Erkek katılımcıların daha fazla çevresel davranış sergilemesi, motivasyonel faktörlerle ilişkili olarak açıklanmaktadır.

Sınıf düzeyi açısından sürdürülebilirlik farkındalığına bakıldığında, dördüncü sınıf ve üzeri öğrencilerin bilgi ve çevresel farkındalık boyutlarında daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Bu durum, eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte sürdürülebilirlik farkındalığının da arttığını gösteren Aldemir ve Güneş (2019) ile uyumludur. Ancak, davranış boyutunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu da sürdürülebilirlik bilgisinin davranışa dönüşmesinin her zaman gerçekleşmediğini ortaya koyan literatürle örtüşmektedir (Hockerts ve Wüstenhagen, 2010).

Anne eğitim durumuna göre yapılan analizlerde, eğitim seviyesi düşük olan annelere

sahip katılımcıların sürdürülebilirlik farkındalığının ve çevresel davranışlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, ebeveyn eğitiminin çocukların çevre bilinci üzerindeki etkisine dikkat çeken literatürle örtüşmektedir (Lans ve ark., 2014). Anne eğitim seviyesinin artması, çocukların sürdürülebilirlik farkındalığını ve çevresel davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalığını demografik değişkenler açısından ele almış ve belirli değişkenlere bağlı olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle yaş ve eğitim düzeyi gibi faktörlerin sürdürülebilirlik farkındalığını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu sonuçlar, sürdürülebilirlik bilincinin artırılması için genç bireylere yönelik eğitim ve farkındalık programlarının önemini vurgulamaktadır. Sonuçlar aynı zamanda, çevresel farkındalığın yüksek olmasına rağmen bu farkındalığın davranışlara tam olarak yansımadığını göstermekte, bu da sürdürülebilirlik eğitimlerinde uygulamaya yönelik adımların güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Çalışmanın bulguları, üniversite öğrencilerinin girişimcilik düşüncelerinin sürdürülebilirlik farkındalıklarını ve özellikle sürdürülebilir davranışlarını etkileyebileceğini göstermektedir. Girişimcilik konusunda net bir fikre sahip olmayan öğrencilerin, sürdürülebilirlik konusunda daha az bilinçli ve davranışsal olarak daha pasif oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum, girişimcilik eğilimlerinin sadece ekonomik ve kişisel gelişim açısından değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik farkındalığı ve davranışları açısından da önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kararsız öğrenciler için girişimcilik ve sürdürülebilirlik farkındalığını artırmaya yönelik bilinçlendirme ve eğitim programlarının faydalı olabileceği öne sürülebilir. Ayrıca, çevresel farkındalığın genel olarak yüksek olması, öğrencilerin bu alanda bilgilendirildiğini ve farkında olduklarını gösterirken, davranışların sürdürülebilirlik konusunda daha fazla geliştirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu sonuçlar, gelecekteki çalışmalar için üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalığına yönelik girişimcilik eğitimlerinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca çalışmada yer alan geleceğin girişimcileri olan öğrencilerin kendi işini kurmaya yönelik düşüncesi, kendinde girişimcilik potansiyeli olduğunu düşünüp düşünmediği ve kendilerinin girişimcilik özelliklerine sahip olup, olmadıkları da değerlendirilmiştir. Kendi işini kurmayı düşünen bir öğrenci, iş dünyasında çevresel sorunlara çözüm üretebileceğini düşündüğü için çevresel farkındalığını artırabilir. Örneğin, gelecekte kuracağı işletmede su tüketimini azaltmayı veya atık yönetimini iyileştirmeyi hedefleyebilir. Ancak, girişimcilik konusunda kararsız olan bir öğrenci,

çevresel farkındalığa sahip olsa bile bu farkındalığı eyleme dökmekte zorlanabilir ya da bunun iş dünyasındaki etkilerini tam anlamıyla kavramayabilir. Bu varsayımlarla incelenen girişimcilik potansiyeli ve sürdürülebilirlik farkındalığı arasındaki ilişkilerde beklenen sonuçlara erişilememiştir. Girişimcilik potansiyelini taşıyıp taşımasından tam emin olamayan bireylerde sürdürülebilirlik farkındalığı diğer gruplardan daha yüksek çıkmıştır. Bu durum sürdürülebilirlik farkındalığına sahip olmak ile birlikte girişimcilik odağında henüz netleşmemiş düşünceler veya ekonomik koşullardan dolayı çekimser olan düşüncelerin bu sonuçta etkisi olduğu göstermektedir. Girişimcilik konusunda kararsız olan öğrenciler, sürdürülebilirlik farkındalığı ve bilgisi açısından diğer gruplara göre geride kalmaktadır. Ancak, bu farklılıklar davranış ve çevresel farkındalık düzeyine yansımamaktadır. Bu durum, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık ve bilginin artırılmasına yönelik eğitim programlarında öğrencilere odaklanmanın faydalı olabileceğini düşündürmektedir.

Bu sonuçlar, sürdürülebilirlik farkındalığını artırmak amacıyla öğrencilerin girişimcilik potansiyelini harekete geçiren eğitim yaklaşımlarının benimsenmesi gerektiğini ve sürdürülebilirlik kavramının iş dünyası ile nasıl entegre edilebileceğine dair daha fazla bilgilendirme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Girişimci özelliklere sahip olup olmamanın sürdürülebilirlik farkındalığı, bilgi, davranış ve çevresel farkındalık üzerindeki etkisi sınırlı kalmıştır. Anlamlı farklılıklar genellikle bilgi değişkeninde görülmektedir. Girişimci olmayanlar, daha yüksek sürdürülebilirlik farkındalığı ve bilgi seviyesine sahip olma eğilimindedir; ancak, girişimci olanlar bu farkındalık ve bilgiyi iş dünyasında uygulama eğiliminde olabilirler.

Girişimci özelliklere sahip olmayan bir öğrenci, çevresel farkındalığını kişisel yaşamında daha fazla uygulayabilir, geri dönüşüm yapma alışkanlıklarını sürdürüp enerji verimliliği gibi konularda daha bilinçli davranabilir. Buna karşılık, girişimci olan bir öğrenci bu farkındalığı yeni iş fikirleri geliştirirken stratejik bir avantaj olarak kullanabilir; örneğin, çevre dostu bir girişim başlatmayı hedefleyebilir. Sürdürülebilirlik farkındalığının ve bilincinin yalnızca girişimcilik özellikleriyle değil, bireylerin genel tutum ve davranışlarıyla da bağlantılı olduğunu göstermektedir. Geleceğin girişimcileri ve geleceğin yetişkin birer bireyleri olarak temelden farkındalık oluşturmak adına eğitim müfredatlarına sürdürülebilirlik derslerinin entegre edilmesi, öğrencilerin çevresel projelerde aktif rol almasını sağlayarak farkındalığın artmasına önemli katkılarda bulunacaktır. Örneğin, öğrencilerin geri dönüşüm, enerji tasarrufu ve sürdürülebilir tarım gibi konularda projeler geliştirilmesi hem teorik bilgi edinmelerine hem de pratik

deneyim kazanmalarına olanak tanıyacaktır.

Sürdürülebilirlik bilincinin artırılması için daha fazla akademik çalışma yapılması ve toplumun her kesiminde bu bilinci oluşturacak politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirliği tehlikeye sokan eylemler karşısında caydırıcı tedbirlerin alınması da büyük önem taşımaktadır. Örneğin, çevre kirliliğiyle mücadele eden yasaların güçlendirilmesi veya yerel yönetimler tarafından sürdürülebilir uygulamaların teşvik edilmesi, toplum genelinde çevresel duyarlılığı artırabilir. Sanayi kuruluşlarını bu konu üzerinde hassasiyetle çalışmaları toplum neznindedeki dikkat çekeceğinden işbirliği yapılarak ortak çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Devlet kurumlarının da ayrıca sürdürülebilirlik farkındalığı konusunda çalışmalar yapması, gerekli teşviklerin ve yönlendirilmelerin yapılması, sanayi ve toplum eğitimi açısından fark yaratacaktır. Kamu kurum ve kuruluşların sürdürülebilirlik faaliyetleri konusunda toplumu eğitici eğitimler, yönlendirici faaliyetlerde bulunması toplum bilincini arttıracığından kamu kurum ve kuruluşlarının bu konuda çalışmalar yapması, ayrıca mevcutta sürdürülebilirlik faaliyetleri içerisinde bulunan firmalara destek vererek diğer firmalarında bu konu üzerinde bilgilenmesi ve çalışmalar yapması açısından desteklenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca sürdürülebilirliğin önemine dikkat çekmek ve teşvik etmek için gerektiği takdirde firmalar, kurumlar hatta toplumun her bir bireyi için ödüllendirilme sistemi geliştirilebilir. Bu çalışma, Türkiye’de sürdürülebilirlik farkındalığı literatürüne katkı sağlamayı hedeflemiştir. İleride farklı örneklerle, özellikle mavi ve beyaz yakalı çalışanlar ve işletme sahipleri arasında bu farkındalığın derinlemesine incelenmesi önerilmektedir. Böylece, sürdürülebilirlik davranışlarının toplum genelindeki yaygınlığını artırmak için kapsamlı ve etkili stratejiler geliştirilebilir. Sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığın artması, gelecekte daha bilinçli bir toplum oluşturarak, çevresel sorunların çözümünde önemli bir rol oynayacaktır. Böylece, sürdürülebilirlik davranışlarının toplum genelindeki yaygınlığını artırmak için kapsamlı ve etkili stratejiler geliştirilebilmemize yardımcı olacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Abbasi, K. R., Hussain, K., Radulescu, M., & Ozturk, I. (2021). Does natural resources depletion and economic growth achieve the carbon neutrality target of the UK A way forward towards sustainable development. *Resources Policy*, 74, 102341. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2021.102341>
- Abramovich, A., Loria, Y., Akın, Ş., Polat, F., Yıldırım, A., Dal, T., Şahin, C., Turan, D., Gözler, A. M., Verep, B., Bozkurt, A., Çelik, K., Çetin, E., Aracı, A., Akpınar, A., Allen, W., Andrews, K. E., Tressler, K. D., Mintzes, J. J., Schaufli, M. (2009). Letters. *Conference Papers -- North American Association of Environmental Education*, 14(2).
- Abramovitz, M. (1979). Economic Growth and Its Discontents. *İçinde Economics and Human Welfare*, (ss. 3-21). Elsevier: Academic Press,
- Acs, Z. J., Desai, S., & Hessels, J. (2008). Entrepreneurship, economic development and institutions. *Small Business Economics*, 31(3), 219-234. <https://doi.org/10.1007/s11187-008-9135-9>
- Adamowicz, M. (2022). Green deal, green growth and green economy as a means of support for attaining the sustainable development goals. *Sustainability*, 14(10), 5901. <https://doi.org/10.3390/su14105901>
- Aderibigbe, S. A., Idriz, M., Alzouebi, K., AlOthman, H., Hamdi, W. B., & Companioni, A. A. (2023). Fostering tolerance and respect for diversity through the fundamentals of islamic education. *Religions*, 14(2), 212. <https://doi.org/10.3390/rel14020212>
- Aguilera, R. V., Aragón-Correa, J. A., Marano, V., & Tashman, P. A. (2021). The corporate governance of environmental sustainability: a review and proposal for more integrated research. *Journal of Management*, 47(6), 1468-1497. <https://doi.org/10.1177/0149206321991212>
- Agustin B., Desi S.i, Rahmi Z., Deviana S. (2021). The influence of capital, independence, and education on women's entrepreneurial motivation in indonesia. *Husnayain Business Review*, 1(1). <https://doi.org/10.54099/hbr.v1i1.24>
- Ahmed, F., & Belkacem, L. (2021). Networks around potential and nascent entrepreneurs:

- examining the mediating role of risk-taking and self-confidence. *Journal of Enterprising Culture*, 29(04), 325-354. <https://doi.org/10.1142/S0218495821500199>
- Ahmetaj, B., Kruja, A. D., & Hysa, E. (2023). Women entrepreneurship: challenges and perspectives of an emerging economy. *Administrative Sciences*, 13(4), 111. <https://doi.org/10.3390/admsci13040111>
- Akalın, H. (2020). Sosyal girişimciliğin sosyal hizmet alanındaki temsili: yades projesi örneği. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(1), 27-44.
- Akalın, M. (2015). Sosyal sürdürülebilirliğin kentsel dönüşüm projeleri içerisindeki yeri: Adana belediye evleri mahallesi örneği. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 55-80.
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir kalkınma: uygulamalı antropolojinin eylem alanı sustainable development: (24), 133-164.
- Aksoy, Ö. B., & Demir, M. (2022). Kafkas üniversitesi merkez kampüsünde yer alan donatı elemanları üzerine bir araştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 73-80. <https://doi.org/10.25308/aduziraat.1024938>
- Ali Ö. (2014). Girişimcilik. 161. Ankara. Türkiye, Baskı, Gece Kitaplığı Yayın evi.
- Ali, M., Mustapha, I., Osman, S., & Hassan, U. (2021). University social responsibility: a review of conceptual evolution and its thematic analysis. *Journal of Cleaner Production*, 286, 124931. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124931>
- Alptekin, C., & Can, İ. (2021). Entegre raporlamanın sürdürülebilir kalkınma ve işletmeler üzerindeki etkisine ilişkin kavramsal çerçeve. *Cankiri Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.1007561> 11(2), 781-803.
- Alshebami, A. S. (2022). Psychological features and entrepreneurial intention among saudi small entrepreneurs during adverse times. *Sustainability*, 14(13), 7604. <https://doi.org/10.3390/su14137604>
- Alshuwaikhat, H. M., & Abubakar, I. (2008). An integrated approach to achieving campus sustainability: assessment of the current campus environmental management practices. *Journal of Cleaner Production*, 16(16), 1777-1785. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2007.12.002>

- Altenburg, T. (2009). Building inclusive innovation systems in developing countries: challenges for is research. *Handbook Of Innovation Systems And Developing Countries*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781849803427.00008>
- Aman, J., Abbas, J., Shi, G., Ain, N. U., & Gu, L. (2022). Community wellbeing under china-pakistan economic corridor: role of social, economic, cultural, and educational factors in improving residents' quality of life. *Frontiers in Psychology*, 12,:816592. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.816592>.
- Amankwah-Anthony, J., Khan, Z., Ifere, S. E., Nyuur, R. B., & Khan, H. (2022). Entrepreneurs' learning from business failures: an emerging market perspective. *British Journal of Management*, 33(4), 1735-1756. <https://doi.org/10.1111/1467-8551.12557>
- Amo, B. W. (2010). Corporate entrepreneurship and intrapreneurship related to innovation behaviour among employees. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 2(2), 144. <https://doi.org/10.1504/IJEV.2010.034819>
- Ana M. and Anthea L. On sustainability: an economic approach. (Eco 13). Australian Government, Australia, 2013. <https://www.pc.gov.au/research/supporting/sustainability>.
- Anthony A., Kofi K., Edmund K. & Rexford K. A. (2023). Sustaining protected forests and forest resources in ghana: an empirical evidence. *Journal of Sustainable Forestry*, 42(10), 967-985.
- Arnould, E. J., Plastina, A., & Ball, D. (2009). Does fair trade deliver on its core value proposition? effects on income, educational attainment, and health in three countries. *Journal of Public Policy & Marketing*, 28(2), 186-201. <https://doi.org/10.1509/jppm.28.2.186>
- Arslan, H. (2023). Yenilenebilir enerji yatırımlarının finansman modelleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 833-846.
- Arslan, H. M., Khan, I., Latif, M. I., Komal, B., & Chen, S. (2022). Understanding the dynamics of natural resources rents, environmental sustainability, and sustainable economic growth: new insights from China. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(39), 58746-58761. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-19952-y>
- Arslan, N., & Özmodanlı, Y. (2020). Teknoloji geliştirme bölgeleri ve akademisyen girişimciliği, *Verimlilik Dergisi*, 3. 91-114.
- Aytekin, H., & Ateş, E. (2020). Küreselleşen dünyada çokkültürlülük ve yabancı dil

- eğitimi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 1-1. 15(26), 4563-4579. <https://doi.org/10.26466/opus.651385>.
- Baena-Morales, S., Ferriz-Valero, A., Campillo-Sánchez, J., & González-Villora, S. (2021). Sustainability awareness of in-service physical education teachers. *Education Sciences*, 11(12), 798. <https://doi.org/10.3390/educsci11120798>
- Baghi, I., Rubaltelli, E., & Tedeschi, M. (2009). A strategy to communicate corporate social responsibility: cause related marketing and its dark side. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(1), 15-26. <https://doi.org/10.1002/csr.174>
- Ballı, A. (2019). Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir girişimcilik ve türkiye’de sürdürülebilir girişimcilik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(29), 464-483. <https://doi.org/10.20875/makusobed.586555>
- Ballı, A. (2022). Türkiye’de dijital dönüşüm ve girişimcilik. 3. *Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(1), 251–279. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.22.02.1697>
- Bals, L., & Tate, W. L. (2018). Sustainable supply chain design in social businesses: advancing the theory of supply chain. *Journal of Business Logistics*, 39(1), 57-79. <https://doi.org/10.1111/jbl.12172>
- Bamberg, S. (2003). How does environmental concern influence specific environmentally related behaviors? A new answer to an old question. *Journal of Environmental Psychology*, 23(1), 21-32. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00078-6](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00078-6)
- Baron, D. P. (2021). Dynamic positioning, product innovation, and entry in a vertically differentiated market. *Journal of Economics & Management Strategy*, 30(2), 287-307. <https://doi.org/10.1111/jems.12412>
- Barr, S. (2007). Factors influencing environmental attitudes and behaviors. *Environment and Behavior*, 39(4), 435-473. <https://doi.org/10.1177/0013916505283421>
- Başer, U., Kılıç, O., & Aydın E., (2022). Tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeylerini etkileyen faktörler: Samsun ili örneği, Türkiye. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 239-244. <https://doi.org/10.19159/tutad.1102254>
- Batool, S. N., Razzaq, K., & Imam, H. (2023). How does action-oriented personality traits impact on entrepreneurial career choices? a trait-factor theory perspective. *Kybernetes*, 52(11), 5068-5086. <https://doi.org/10.1108/K-04-2022-0498>

- Bay, M. (2017). Liderlik tarzları ve girişimcilik özellikleri üzerine bir uygulama. *Journal of International Social Research*, 10(52), 964-973. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1950>
- Ben Amara, D., Chen, H., & Hafeez, M. (2020). Role of entrepreneurial opportunity identification factors in the eco-innovation of agribusiness. *Business Strategy & Development*, 3(4), 435-448. <https://doi.org/10.1002/bsd2.107>
- Benson, G. S., McIntosh, C. K., Salazar, M., & Vaziri, H. (2020). Cultural values and definitions of career success. *Human Resource Management Journal*, 30(3), 392-421. <https://doi.org/10.1111/1748-8583.12266>
- Biggart, N. W. (Ed.). (2002). *Readings in Economic Sociology*. Massachusetts, USA, Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470755679>
- Biltagy, M. (2015). Education for sustainability: vision and action of higher education for sustainable consumption. *International Journal of Economics and Finance*, 7(12), 282. <https://doi.org/10.5539/ijef.v7n12p282>
- Bingöl Schrijer, B. (2023). Hukuk ve kalkınma ilişkisi açısından araçsallaştırılmış yasama faaliyeti. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(1), 23-65. <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1276247>
- Bocken, N. (2021). Sustainable Business Models. İçinde: Decent Work and Economic Growth. Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95867-5_48
- Boldureanu, G., Ionescu, A. M., Bercu, A.-M., Bedrule-Grigoruță, M. V., & Boldureanu, D. (2020). Entrepreneurship education through successful entrepreneurial models in higher education institutions. *Sustainability*, 12(3), 1267. <https://doi.org/10.3390/su12031267>
- Boohene, R., Gyimah, R. A., & Osei, M. B. (2019). Social capital and SME performance: the moderating role of emotional intelligence. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 12(1), 79-99. <https://doi.org/10.1108/JEEE-10-2018-0103>
- Bozkurt, H., Şahin, S., & Zoroğlu, S. (2016). İnternet bağımlılığı: güncel bir gözden geçirme. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(3), 235-247. <https://doi.org/10.16899/ctd.66303>

- Bozkurt, Ö. (2023). Yeşil işlerde çalışan mavi yakalı işgörenlerin sürdürülebilirlik farkındalıklarının incelenmesi. *Yeni Fikir Dergisi*, 15(30), 24-38. <https://doi.org/10.57205/yenifikirjournal.1309232>
- Bridoux, F., & Stoelhorst, J. W. (2022). Stakeholder governance: solving the collective action problems in joint value creation. *Academy of Management Review*, 47(2), 214-236. <https://doi.org/10.5465/amr.2019.0441>
- Brown, R., & Mason, C. (2017). Looking inside the spiky bits: a critical review and conceptualisation of entrepreneurial ecosystems. *Small Business Economics*, 49(1), 11-30. <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9865-7>
- Buekens, W. (2014). Fostering intrapreneurship: the challenge for a new game leadership. *Procedia Economics and Finance*, 16, 580-586. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00843-0](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00843-0)
- Buerke, A., Straatmann, T., Lin-Hi, N. et al. (2017). Consumer awareness and sustainability-focused value orientation as motivating factors of responsible consumer behavior. *Rev Manag Sci*, 11, 959–991. <https://doi.org/10.1007/s11846-016-0211-2>
- Canöz, N. (2017). Türkiye’deki havayolu işletmelerinin hizmet anlayışlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(2), 192-205. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.349602>
- Carayannis, E. G., Grigoroudis, E., Sindakis, S., & Walter, C. (2014). Business model innovation as antecedent of sustainable enterprise excellence and resilience. *Journal of the Knowledge Economy*, 5(3), 440-463. <https://doi.org/10.1007/s13132-014-0206-7>
- Carlsson, B., & Fridh, A.-C. (2002). Technology transfer in United States universities. *Journal of Evolutionary Economics*, 12(1-2), 199-232. <https://doi.org/10.1007/s00191-002-0105-0>
- Cater, J. J., Young, M., Al-Shammari, M., & James, K. (2022). Re-exploring entrepreneurial intentions and personality attributes during a pandemic. *Journal of International Education in Business*, 15(2), 311-330. <https://doi.org/10.1108/JIEB-04-2021-0050>
- Cemal S. (2013). Girişimcilik kariyerine yönelim nedenleri ve girişimcilik dersinin etkisi üzerine bir içerik analizi: ktmü örneği. *MANAS Journal of Social Studies*, 2(4), 63-

- Cerisola, S., & Panzera, E. (2021). Cultural and creative cities and regional economic efficiency: context conditions as catalyzers of cultural vibrancy and creative economy. *Sustainability*, 13(13), 7150. <https://doi.org/10.3390/su13137150>
- Chakraborty, T., Ganguly, M., & Mishra, N. (2021). Social entrepreneurs' venture launch intention: exploring the role of cognitive determinants. *International Journal of Business and Globalisation*, 28(4), 403. <https://doi.org/10.1504/IJBG.2021.117349>
- Cullet, P. (2022). Confronting inequality beyond sustainable development: The case for eco-human rights and differentiation. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 31(1), 7-15. <https://doi.org/10.1111/reel.12439>
- Cusack, C. (2019). Sustainable development and quality of life. Multidimensional Approach to *Quality of Life Issues* (ss. 43-58). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-6958-2_3
- Çağırın Kendirli, H., & Şenöz, A. (2019). Hizmet sektöründe kadın girişimciler: Çorum araştırması. *Journal of International Scientific Researches*, 4(1), 93-118. <https://doi.org/10.21733/ibad.507223>
- Çiftçi, E. Y., & Karaman, A. C. (2024). Neoliberal common sense and Erasmus student mobility: how do prospective English language teachers construct their experiences? *Language and Intercultural Communication*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/14708477.2024.2365335>
- Çöğürçü, İ. (2016). İktisadi doktrinlerde geçmişten günümüze girişimciliğin önemi. *The Journal of Selcuk University Social Sciences Institute*, 35, 65-80.
- Dabbous, A., Barakat, K. A., & Kraus, S. (2023). The impact of digitalization on entrepreneurial activity and sustainable competitiveness: A panel data analysis. *Technology in Society*, 73, 102224. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2023.102224>
- Dağıstan, M. T., Mısırlı, İ., & Tanrıseven Yiğit, C. (2019). Turizm öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin demografik özelliklerine göre farklılıkları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 2145-2162. <https://doi.org/10.33206/mjss.505180>
- Dalgıç T., Özen, T., & Albayrak, R. S. (2018). Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, stratejik önemi ve sürdürülebilirlik performansı ölçümü. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 17-36. <https://doi.org/10.18354/esam.304155>

- Demirdag, I., & Eraydin, A. (2023). Distinctive role of region-specific institutions in regional entrepreneurship patterns: evidence from Turkish regions. *European Planning Studies*, 31(6), 1095-1118. <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2061308>
- Demiry rek K. (2021). *Dijital Girişimcilik, Yenilik ilik ve Ar-Ge  alışmalar*. İstanbul. Türkiye: Efe Akademi Yayınları.
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development*, 19(5), 289-300. <https://doi.org/10.1002/sd.417>
- DesJardine, M. R., Zhang, M., & Shi, W. (2023). How shareholders impact stakeholder interests: a review and map for future research. *Journal of Management*, 49(1), 400-429. <https://doi.org/10.1177/01492063221126707>
- Dilek E. (2007). *Girişimcilik Eğitimi*. 1. baskı. Ankara, Türkiye: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Dişli, G. (2022). Kültürel miras ve koruma olgusunun döngüsel ekonomi ve sürdürülebilirliğe katkısı: Türkiye  rnekleminde bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 26(3), 441-451. <https://doi.org/10.19113/sdufenbed.1084899>
- Dmytriiev, S. D., Freeman, R. E., & H rlich, J. (2021). The relationship between stakeholder theory and corporate social responsibility: differences, similarities, and implications for social issues in management. *Journal of Management Studies*, 58(6), 1441-1470. <https://doi.org/10.1111/joms.12684>
- Do Pa o, A., Laurett, R. (2019). Environmental behaviour and sustainable development. *Encyclopedia of Sustainability in Higher Education*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11352-0_14
- Do, D.-N.-M., Hoang, L.-K., Le, C.-M., & Tran, T. (2020). A human rights-based approach in implementing sustainable development goal 4 (quality education) for ethnic minorities in vietnam. *Sustainability*, 12(10), 4179. <https://doi.org/10.3390/su12104179>
- Dunning, J. H. (2014). *The Globalization of Business (Routledge Revivals)*. Taylor & Francis Ltd, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315743691>

- Dursun, H., & Dağcı, A. (2021). Kayıt dışı ekonomiye karşı halkın bilinçlendirilmesi bağlamında alınması gereken önlemler. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 35-48. <https://doi.org/10.52791/aksarayiibd.889049>
- Dursun, İ., & Belit, M. (2017). Bir sosyal pazarlama hedefi olarak enerji tasarrufu: tasarruf yöntemleri kullanımına yönelik bir ölçek önerisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 130-153. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.301050>
- Duyan, Ç. G., Acar, H., Acar, B. Y., & Karataş, K. (2007). Boşanmış kadınların yaşam öyküleri ve yoksullukla baş etme biçimleri. *Kriz Dergisi*, 15(1), 25-38. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000257
- Dyer, J. H., Gregersen, H. B., & Christensen, C. (2008). Entrepreneur behaviors, opportunity recognition, and the origins of innovative ventures. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 2(4), 317-338. <https://doi.org/10.1002/sej.59>
- Ebru G. (2015). Sosyal girişimcilik olgusunun kavramsal analizi ve turizmde sosyal girişimcilik. *Journal of Social Sciences and Humanities Researches*, 35, 23-42.
- Eche S. O., Zamathula Q. S. N., Aniekan A. U., Preye W.B., Bartholomew O. O., & Michael S. (2024). Civil engineering and disaster resilience: A review of innovations in building safe and sustainable communities. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(1), 639-650. <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.11.1.0107>
- Elegbede, I., Sanni, R., Mekuleyi, G., Afolabi, S. (2023). Environment and ethics in sustainability. *Encyclopedia of Sustainable Management*. Springer, Cham.
- Elia, G., Margherita, A., & Passiante, G. (2020). Digital entrepreneurship ecosystem: How digital technologies and collective intelligence are reshaping the entrepreneurial process. *Technological Forecasting and Social Change*, 150, 119791. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119791>
- Elleuch, B., Bouhamed, F., Elloussaief, M. et al., (2018). Environmental sustainability and pollution prevention. *Environ Sci Pollut Res*, 25, 18223–18225. <https://doi.org/10.1007/s11356-017-0619-5>
- Elliott, J. (2012). *An Introduction to Sustainable Development*. 4. Baskı, Illustrations, USA, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203844175>

- Emina, K. A. (2021). Sustainable development and the future generations. *Social Sciences, Humanities and Education Journal (SHE Journal)*, 2(1), 57. <https://doi.org/10.25273/she.v2i1.8611>
- Emine Serap KURT. (2019). What Is Integrated Thinking? *TIDE Academia Research*, 1(1), 109-129.
- Engin, Ş., & Sevim, Y. (2022). The relationship between knowledge and behaviors on sustainable nutrition with food choices of undergraduate students: a single centre study. *European Journal of Science and Technology*. (38), 259-269. <https://doi.org/10.31590/ejosat.1109521>
- Epstein, M.J. (2008). *Making sustainability work: Best practices in managing and measuring corporate social, environmental and economic impacts* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351280129>
- Ercan, T., & Biçer, D. F. (2019). Tüketicilerin akılcı ilaç kullanımına yönelik bilgi düzeyleri ve davranışlarını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Sivas ili örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(2), 998-1021. <https://doi.org/10.15295/bmij.v7i2.1133>
- Erdoğan, S., Çakar, N. D., Ulucak, R., Danish, & Kassouri, Y. (2021). The role of natural resources abundance and dependence in achieving environmental sustainability: Evidence from resource-based economies. *Sustainable Development*, 29(1), 143-154. <https://doi.org/10.1002/sd.2137>
- Ergülen, A., & Büyükkeklik, A. (2008). Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik ve çevre boyutları açısından atık yönetimi ve e-atıklar. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 19.
- Erkal Şükran, Şafak Canan, & Yertutan, S. (2014). Sosyo ekonomi sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü. *Sosyoekonomi*, 14(14). <https://doi.org/10.17233/se.58341>
- Ertan E., İ. (2017). Öğrencilerin çevre duyarlılığının eko-girişimcilik eğilimleri üzerine etkisi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 63(63), 526-538. <https://doi.org/10.16992/ASOS.13156>
- Esen Şahin. (2009). Kadın girişimcilik ve konya ilinde kadın girişimcilik profili üzerine bir uygulama. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17, 286-309.
- Etemad, H. (2020). Managing uncertain consequences of a global crisis: SMEs

- encountering adversities, losses, and new opportunities. *Journal of International Entrepreneurship*, 18(2), 125-144. <https://doi.org/10.1007/s10843-020-00279-z>
- Etzkowitz, H. (2004). The evolution of the entrepreneurial university. *International Journal of Technology and Globalisation*, 1(1), 64. <https://doi.org/10.1504/IJTG.2004.004551>
- Evans, T. L. (2019). Competencies and pedagogies for sustainability education: a roadmap for sustainability studies program development in colleges and universities. *Sustainability*, 11(19), 5526. <https://doi.org/10.3390/su11195526>
- Evli, S., Lisans, Y., Çalışma, T., & Dalı, İ. A. (2018). Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fallah S., N., Mohabbati-Kalejahi, N., Alavi, S., & Zahed, M. A. (2022). Sustainable development goals (sdgs) as a framework for corporate social responsibility (CSR). *Sustainability*, 14(3), 1222. <https://doi.org/10.3390/su14031222>
- Fatma İ. B., (2011). Girişimciliğe ekolojik yaklaşım: eko-girişimcilik teorik çerçeve. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1), 187-206.
- Favour O. Us., Azeez J. K., Chidera V. I., Akinola E.E., Valentine I. I., & Oluwaseun P. O. (2024). Entrepreneurial innovations and trends: A global review: Examining emerging trends, challenges, and opportunities in the field of entrepreneurship, with a focus on how technology and globalization are shaping new business ventures. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(1), 552-569. <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.11.1.0079>
- Ferrer-Balas, D., Adachi, J., Banas, S., Davidson, C. I., Hoshikoshi, A., Mishra, A., Motodoa, Y., Onga, M., & Ostwald, M. (2008). An international comparative analysis of sustainability transformation across seven universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 9(3), 295-316. <https://doi.org/10.1108/14676370810885907>
- Fleck, E., & Asmuth, J. (2021). Building capacity for creativity: rediscovering the inner “superhero” as a mechanism for developing a creative mindset for entrepreneurial problem-solving. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*, 4(1), 82-95. <https://doi.org/10.1177/2515127420912503>
- Fowler, A. (2000). Ngdos as a moment in history: beyond aid to social entrepreneurship or civic innovation? *Third World Quarterly*, 21(4), 637-654. <https://doi.org/10.1080/713701063>

- Frakes, M. D., & Wasserman, M. F. (2021). Knowledge spillovers, peer effects, and telecommuting: evidence from the u.s. patent office. *Journal of Public Economics*, 198, 104425. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104425>
- Fraser, J. (2021). Mining companies and communities: Collaborative approaches to reduce social risk and advance sustainable development. *Resources Policy*, 74, 101144. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2018.02.003>
- Gatersleben, B., Murtagh, N., & Abrahamse, W. (2014). Values, identity and pro-environmental behaviour. *Contemporary Social Science*, 9(4), 374-392. <https://doi.org/10.1080/21582041.2012.682086>
- Gatersleben, B., Steg, L., & Vlek, C. (2002). Measurement and determinants of environmentally significant consumer behavior. *Environment and Behavior*, 34(3), 335-362. <https://doi.org/10.1177/0013916502034003004>
- Gehring, T. (2020). Corporate foundations as partnership brokers in supporting the united nations' sustainable development goals (sdgs). *Sustainability*, 12(18), 7820. <https://doi.org/10.3390/su12187820>
- Genovese, E. (2022). University student perception of sustainability and environmental issues. *AIMS Geosciences*, 8(4), 645-657. <https://doi.org/10.3934/geosci.2022035>
- Gifford P. III. (t.y.). *Intrapreneuring* (1st Edition). Harper & Row.
- Gifford, R., Kormos, C., & McIntyre, A. (2011). Behavioral dimensions of climate change: drivers, responses, barriers, and interventions. *WIREs Climate Change*, 2(6), 801-827. <https://doi.org/10.1002/wcc.143>
- Glavič, P. (2020). Identifying key issues of education for sustainable development. *Sustainability*, 12(16), 6500. <https://doi.org/10.3390/su12166500>
- Grabel, I. (2003), 'Currency Transaction Taxes: A Brief Assessment of Opportunities and Limitations', paper presented at a Conference on New Rules for Global Finance Coalition, Washington, DC, November.
- Graff, G., Heiman, A., & Zilberman, D. (2002). University research and offices of technology transfer. *California Management Review*, 45(1), 88-115. <https://doi.org/10.2307/41166155>
- Graves, C.; Roelich, K. (2021). Psychological barriers to pro-environmental behaviour

- change: a review of meat consumption behaviours. *Sustainability*, 13, 11582. <https://doi.org/10.3390/su132111582>.
- Grebel, T., Pyka, A., & Hanusch, H. (2003). An evolutionary approach to the theory of entrepreneurship. *Industry and Innovation*, 10(4), 493-514. <https://doi.org/10.1080/1366271032000163702>
- Grimsgaard, W. (2022). *Design and Strategy: A Step-by-Step Guide* (1st ed.). Routledge 171-336. <https://doi.org/10.4324/9781003223955>
- Guerra, J. B. S. O. A., Hoffmann, M., Bianchet, R. T., Medeiros, P., Provin, A. P., & Iunskovski, R. (2022). Sustainable development goals and ethics: building “the future we want”. *Environment, Development and Sustainability*, 24(7), 9407-9428. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01831-0>
- Güler, H., Şahinkaya, Y., & Şahinkaya, H. (2017). İnternet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması: fırsatlar ve sınırlılıklar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 186-207. <https://doi.org/10.31834/kilissbd.341511>
- Haberl, H., Fischer-Kowalski, M., Krausmann, F., Weisz, H., & Winiwarter, V. (2004). Progress towards sustainability? What the conceptual framework of material and energy flow accounting (MEFA) can offer. *Land Use Policy*, 21(3), 199-213. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2003.10.013>
- Haessler, P. (2020). Strategic decisions between short-term profit and sustainability. *Administrative Sciences*, 10(3), 63. <https://doi.org/10.3390/admsci10030063>
- Hajian, M., & Jangchi Kashani, S. (2021). Evolution of the concept of sustainability. From brundtland report to sustainable development goals. *Sustainable Resource Management* (1-24). <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-824342-8.00018-3>
- Hamzah, M. I., & Othman, A. K. (2023). How do locus of control influence business and personal success? The mediating effects of entrepreneurial competency. *Frontiers in Psychology*, 13, 958911. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.958911>
- Haque, A. N. M. A., Sultana, N., Sayem, A. S. M., & Smriti, S. A. (2022). Sustainable adsorbents from plant-derived agricultural wastes for anionic dye removal: A review. *Sustainability*, 14(17), 11098.
- Hasan G., Adem K. (2011). İstihdamın artırılmasında girişimciliğin önemi: girişimcilik destekleme modeli olarak işgem’ler. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 2(1), 42-65.

- Hasan H. T., Hasan T. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.
- Hasan M., & Nisa Nipa,. (2024). Exploring the gender dimension in entrepreneurship development: a systematic literature review in the context of bangladesh. *Westcliff International Journal of Applied Research*, 8(1), 34-49. <https://doi.org/10.47670/wuwijar202481mhemnn>
- Hawkins, D. E. (2006). Corporate social responsibility. Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9780230625815>
- Head, B.W. (2022). Managing environmental and sustainability challenges. in: wicked problems in public policy. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-94580-0_5
- Hinton, E. D., & Goodman, M. K. (2010). Sustainable consumption: developments, considerations and new directions. İçinde *The International Handbook Of Environmental Sociology*, Second Edition. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781849805520.00027>
- Hisrich, R. D., & Peters, M. (2001). *Entrepreneurship*. (5th Edition). McGraw- Hill Higher.
- Hockerts, K. & Wüstenhagen, R. (2010). Greening goliaths versus emerging dauids: theorizing about the role of incumbents and new entrants in sustainable entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 481-492.
- Hodgetts, M. (1998). A topographical index of hiding-places, II. *British Catholic History*, 24(1), 1-54. <https://doi.org/10.1017/S0034193200005835>
- Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4(1), 1-23. <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>
- Huang, L., Clarke, A., Heldsinger, N. et al. (2019). The communication role of social media in social marketing: a study of the community sustainability knowledge dissemination on LinkedIn and Twitter. *J Market Anal*, 7, 64-75. <https://doi.org/10.1057/s41270-019-00053-8>
- Hutchins, M. J., Richter, J. S., Henry, M. L., & Sutherland, J. W. (2019). Development of indicators for the social dimension of sustainability in a U.S. business context. *Journal of Cleaner Production*, 212, 687-697. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.11.199>

- Hysa, E., Kruja, A., Rehman, N. U., & Laurenti, R. (2020). Circular economy innovation and environmental sustainability impact on economic growth: an integrated model for sustainable development. *Sustainability*, 12(12), 4831. <https://doi.org/10.3390/su12124831>
- Hyttinen, A. (2021). Shared problem solving and design thinking in entrepreneurship research. *Journal of Business Venturing Insights*, 16, 100254. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2021.e00254>
- Ikpesu, F., Vincent, O., & Dakare, O. (2020). Financial distress overview, determinants, and sustainable remedial measures (ss. 102-113). <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-9607-3.ch006>
- Imperatives S., (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*. Brundtland Komisyonu, Oxford University Press.
- Indrawati, H., Caska, & Suarman. (2020). Barriers to technological innovations of smes: how to solve them?. *International Journal of Innovation Science*, 12(5), 545-564. <https://doi.org/10.1108/IJIS-04-2020-0049>
- İlhan, S., & Oruçlu, F. (2023). Diyarbakırlı kadın girişimciler üzerine bir araştırma. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 4(2), 119-133. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.4.2.2>
- İlter B., & Derya S. K.. (2006). Girişimcinin özellikleri ve ekonomideki önemi. *Düzce University Faculty of Forestry Journal of Forestry*, 2(2), 116-124.
- Jack, S., Dodd, S. D., & Anderson, A. R. (2008). Change and the development of entrepreneurial networks over time: a processual perspective. *Entrepreneurship & Regional Development*, 20(2), 125-159. <https://doi.org/10.1080/08985620701645027>
- Jänicke, M. (2012). “Green growth”: From a growing eco-industry to economic sustainability. *Energy Policy*, 48, 13-21. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.04.045>
- Jardim, J., Bártolo, A., & Pinho, A. (2021). Towards a Global Entrepreneurial Culture: A Systematic Review of the Effectiveness of Entrepreneurship Education Programs. *Education Sciences*, 11(8), 398. <https://doi.org/10.3390/educsci11080398>

- Jennings, S., & Marshall, S. (1995). Seeking sustainability in the Seychelles. *Biologist*, 42(5), 197-202.
- Journeault, M., Perron, A., & Vallières, L. (2021). The collaborative roles of stakeholders in supporting the adoption of sustainability in SMEs. *Journal of Environmental Management*, 287, 112349. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.112349>
- Juliana, N. O., Hui, H. J., Clement, M., Solomon, E. N., & Elvis, O. K. (2021). The impact of creativity and innovation on entrepreneurship development: evidence from nigerian. *Open Journal of Business and Management*, 09(04), 1743-1770. <https://doi.org/10.4236/ojbm.2021.94095>
- Julius Tumba, N., A. Onodugo, V., Etim Akpan, E., & Festus Babarinde, G. (2022). Financial literacy and business performance among female micro-entrepreneurs. *Investment Management and Financial Innovations*, 19(1), 156-167. [https://doi.org/10.21511/imfi.19\(1\).2022.12](https://doi.org/10.21511/imfi.19(1).2022.12)
- Kagawa, F. (2007). Dissonance in students' perceptions of sustainable development and sustainability. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 8(3), 317-338. <https://doi.org/10.1108/14676370710817174>
- Kahupi, I., Eiríkur Hull, C., Okorie, O., & Millette, S. (2021). Building competitive advantage with sustainable products – A case study perspective of stakeholders. *Journal of Cleaner Production*, 289, 125699. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.125699>
- Kamaç, H., & Zülfıkar Aytac, K. (2020). The history and development of Turkish entrepreneurship. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 129-148.
- Karakurt Tosun, E. (2009). Sürdürülebilirlik olgusu ve kentsel yapıya etkileri. *Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 5(2).
- Karalar, R., Özalp, İ., Maviş, F., Geylan, R., Tenekecioğlu, B., Şahin, M., Çömlekçi, F., & Aydın, N. (2006). *Genel İşletme* (6.Baskı). Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kerimoğlu, E., & Güven Güney, B. (2018). İstanbul'da yaratıcı işgücünün eğitimi ve endüstri pratikleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyoekonomi*, 26(37), 57-80. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2018.03.03>
- Kesen, M. (2016). İşletme yönetiminde sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin yeri ve

- önemi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 554. <https://doi.org/10.15869/itobiad.24110>
- Keser Yavuz. (2014). Türkiye’de illerin sürdürülebilirlik boyutları açısından değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(3), 511-541. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002322
- Keskin, S. (2016). Yeşil girişimcilik. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 285-294.
- Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Grishnova, O., & Dzwigol, H. (2020). Social safety of society for developing countries to meet sustainable development standards: indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*, 12(21), 8953. <https://doi.org/10.3390/su12218953>
- Kim, A. A., Sadatsafavi, H., Medal, L., & Ostergren, M. J. (2018). Impact of communication sources for achieving campus sustainability. *Resources, Conservation and Recycling*, 139, 366-376. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.08.024>
- Kobia, M., & Sikalieh, D. (2010). Towards a search for the meaning of entrepreneurship. *Journal of European Industrial Training*, 34(2), 110-127. <https://doi.org/10.1108/03090591011023970>
- Kolk, A. (2016). The social responsibility of international business: From ethics and the environment to CSR and sustainable development. *Journal of World Business*, 51(1), 23-34. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2015.08.010>
- Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>
- Kuckertz, A. & Wagner, M. (2010). The influence of sustainability orientation on entrepreneurial intentions: investigating the role of business experience. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 524-539.
- Kuhlman, T., & Farrington, J. (2010). What is sustainability? *Sustainability*, 2(11), 3436-3448. <https://doi.org/10.3390/su2113436>
- Kuratko, D. F., & Audretsch, D. B. (2009). Strategic entrepreneurship: exploring different perspectives of an emerging concept. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(1), 1-17. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2008.00278.x>

- Kuşat, N. (2015). Liberal foreign trade in the sustainability of economic development: the case of the post-1980 Turkey. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(24224), 39-64. <https://doi.org/10.21547/jss.256777>
- Küçükçankurtaran, S. (2024). Üniversite öğrencilerinde sürdürülebilir ve sağlıklı yeme davranışları ile fiziksel aktivite durumlarının değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 14(1), 39-45. <https://doi.org/10.33631/sabd.1229188>
- Lange, E. A. (2019). Transformative learning for sustainability. *Encyclopedia of Sustainability in Higher Education* (ss. 1954-1966). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11352-0_104
- Lans, T., Blok, V., & Wesselink, R. (2014). Learning apart and together: towards an integrated competence framework for sustainable entrepreneurship in higher education. *Journal of Cleaner Production*, 62, 37-47.
- Larranaga, A., & Valor, C. (2022). Consumers' categorization of eco-friendly consumer goods: An integrative review and research agenda. *Sustainable Production and Consumption*, 34, 518-527. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2022.10.005>
- Lazaric, N., Le Guel, F., Belin, J. (2020). Determinants of sustainable consumption in France: the importance of social influence and environmental values. *J Evol Econ*, 30, 1337–1366. <https://doi.org/10.1007/s00191-019-00654-7>
- Leal F., W., Tripathi, S. K., Andrade G., J. B. S. O. D., Giné-G., R., Orlovic L., V., & Willats, J. (2019). Using the sustainable development goals towards a better understanding of sustainability challenges. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 26(2), 179-190. <https://doi.org/10.1080/13504509.2018.1505674>
- Leal Filho, W., Vargas, V. R., Salvia, A. L., Brandli, L. L., Pallant, E., Klavins, M., Ray, S., Moggi, S., Maruna, M., Conticelli, E., Ayanore, M. A., Radovic, V., Gupta, B., Sen, S., Paço, A., Michalopoulou, E., Saikim, F. H., Koh, H. L., Frankenberger, F., Vaccari, M. (2019b). The role of higher education institutions in sustainability initiatives at the local level. *Journal of Cleaner Production*, 233, 1004-1015. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.06.059>
- Leitão, J., & Capucho, J. (2021). Institutional, economic, and socio-economic determinants of the entrepreneurial activity of nations. *Administrative Sciences*, 11(1), 26. <https://doi.org/10.3390/admsci11010026>

- Lélé, S., & Norgaard, R. B. (1996). Sustainability and the scientist's burden. *Conservation Biology*, 10(2), 354-365. <https://doi.org/10.1046/j.1523-1739.1996.10020354.x>
- Li, Y., Dai, J., & Cui, L. (2020). The impact of digital technologies on economic and environmental performance in the context of industry 4.0: A moderated mediation model. *International Journal of Production Economics*, 229, 107777. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2020.107777>
- Liang, X., Lu, Y., & Martin, J. (2021). A review of the role of social media for the cultural heritage sustainability. *Sustainability*, 13(3), 1055. <https://doi.org/10.3390/su13031055>
- Liu, Y. (2020). The micro-foundations of global business incubation: Stakeholder engagement and strategic entrepreneurial partnerships. *Technological Forecasting and Social Change*, 161, 120294. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120294>
- Liu, Y., Gupta, H., Springer, E., & Wagener, T. (2008). Linking science with environmental decision making: Experiences from an integrated modeling approach to supporting sustainable water resources management. *Environmental Modelling & Software*, 23(7), 846-858. <https://doi.org/10.1016/j.envsoft.2007.10.007>
- Lozano, R., Lozano, F. J., Mulder, K., Huisingh, D., & Waas, T. (2013). Advancing higher education for sustainable development: international insights and critical reflections. *Journal of Cleaner Production*, 48, 3-9. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.03.034>
- Lu, J., Liang, M., Zhang, C., Rong, D., Guan, H., Mazeikaite, K., & Streimikis, J. (2021). Assessment of corporate social responsibility by addressing sustainable development goals. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(2), 686-703. <https://doi.org/10.1002/csr.2081>
- Lundström, A., & Stevenson, L. (2005). Entrepreneurship policy: Theory and practice. *İçinde Entrepreneurship Policy Typologies*, (Vol. 9). New York, Springer.
- Mahmut Tekin. (2016). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği. 1. Baskı, Konya, Türkiye, Günay Ofset.
- Makhloufi, L., Zhou, J., & Siddik, A. B. (2023). Why green absorptive capacity and managerial environmental concerns matter for corporate environmental entrepreneurship? *Environmental Science and Pollution Research*, 30(46), 102295-102312. <https://doi.org/10.1007/s11356-023-29583-6>

- Marcolini, J. P. (2017). Curricula for sustainability in higher education. *Journal Of Ethnic And Cultural Studies*, 4(2), 102-104. <https://doi.org/10.29333/ejecs/86>
- Marcon Nora, G. A., Alberton, A., & Ayala, D. H. F. (2023). Stakeholder theory and actor-network theory: The stakeholder engagement in energy transitions. *Business Strategy and the Environment*, 32(1), 673-685. <https://doi.org/10.1002/bse.3168>
- Markley R., M., & Koernig, S. K. (2015). Values-based education for sustainability marketers. *Journal of Marketing Education*, 37(1), 5-24. <https://doi.org/10.1177/0273475314559513>
- Martin, A., Armijos, M. T., Coolsaet, B., Dawson, N., A. S. Edwards, G., Few, R., Gross-Camp, N., Rodriguez, I., Schroeder, H., G. L. Tebboth, M., & White, C. S. (2020). Environmental justice and transformations to sustainability. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 62(6), 19-30. <https://doi.org/10.1080/00139157.2020.1820294>
- Mazla, M. I. S. Bin, Jabor, M. K. Bin, Tufail, K., Yakim, A. F. N., & Zainal, H. (2020). The roles of creativity and innovation in entrepreneurship. *Proceedings of the International Conference on Student and Disable Student Development (ICoSD 2019)*. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200921.035>
- McClelland, K. (2020). Social structure and control: Perceptual control theory and the science of sociology. İçinde *The interdisciplinary handbook of perceptual control theory* (pp. 229-297): Academic Press.
- McCowan, T. (2019). Higher education for and beyond the sustainable development goals. Springer International Publishing. 305-320. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-19597-7>
- Mendoza, G., Llopis, J., Gasco, J., & Gonzalez, R. (2021). Entrepreneurship as seen by entrepreneurs in a developing country. *Journal of Business Research*, 123, 547-556. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.10.038>
- Menteşe, S. (2017). Çevresel sürdürülebilirlik açısından toprak, su ve hava kirliliği: teorik bir inceleme. *Journal of International Social Research*, 10(53), 381-389. <https://doi.org/10.17719/jisr.20175334127>
- Meseguer-Sánchez, V., Abad-Segura, E., Belmonte-Ureña, L. J., & Molina-Moreno, V. (2020). Examining the research evolution on the socio-economic and environmental dimensions on university social responsibility. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(13), 4729.

<https://doi.org/10.3390/ijerph17134729>

- Mevlüt K., Y., & Burcu Ö., M. (2015). Sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal temelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 44-49.
- Miceli, A., Hagen, B., Riccardi, M. P., Sotti, F., & Settembre-Blundo, D. (2021). Thriving, not just surviving in changing times: How sustainability, agility and digitalization intertwine with organizational resilience. *Sustainability*, 13(4), 2052.
- Michael A. Hitt, R. Duane I., David G. S., & Cheryl A. T. (2005). Strategic entrepreneurship: creating value for individuals, *Organizations, and Society*. 25(2):57-75
- Mies, A., & Gold, S. (2021). Mapping the social dimension of the circular economy. *Journal of Cleaner Production*, 321, 128960. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.128960>
- Miller, D., Tang, Z., Xu, X. (2022). Are socially responsible firms associated with socially responsible citizens? a study of social distancing during the covid-19 pandemic. *J Bus Ethics*, 179, 387–410. <https://doi.org/10.1007/s10551-021-04858-5>
- Mine A., Kağnıcı, M. E. & Tezer E. (2003). Üniversite yaşamı ölçeği: ölçek geliştirme ve yapı geçerliliği üzerine bir çalışma. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(20), 41-47. <https://doi.org/10.17066/pdrd.93131>
- Mitchell, J. R., Israelsen, T. L., Mitchell, R. K., & Lim, D. S. K. (2021). Stakeholder identification as entrepreneurial action: The social process of stakeholder enrollment in new venture emergence. *Journal of Business Venturing*, 36(6), 106146. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2021.106146>
- Mitchell, J. R., Mitchell, R. K., Hunt, R. A., Townsend, D. M., & Lee, J. H. (2022). Stakeholder engagement, knowledge problems and ethical challenges. *Journal of Business Ethics*, 175(1), 75-94. <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04550-0>
- Moldan, B., Janoušková, S., & Hák, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets. *Ecological Indicators*, 17, 4-13. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2011.04.033>
- Mondal, S., & Palit, D. (2022). Challenges in natural resource management for ecological sustainability. *Natural Resources Conservation and Advances for Sustainability* (29-59). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-822976-7.00004-1>

- Montiel, I., Delgado-Ceballos, J., Ortiz-de-Mandojana, N. (2020). New ways of teaching: using technology and mobile apps to educate on societal grand challenges. *J Bus Ethics*, 161, 243–251. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04184-x>
- Moon, C. J. (2018). Contributions to the SDGs through social and eco entrepreneurship: New mindsets for sustainable solutions. *Entrepreneurship and the sustainable development goals*, (47-68). <https://doi.org/10.1108/S2040-724620180000008008>.
- Msengi, I., Doe, R., Wilson, T., Fowler, D., Wigginton, C., Olorunyomi, S., Banks, I., & Morel, R. (2019). Assessment of knowledge and awareness of “sustainability” initiatives among college students. *Renewable Energy and Environmental Sustainability*, 4, 6. <https://doi.org/10.1051/rees/2019003>
- Murat K., Savaş Y. (2017). Uluslararası göç sonrası ortaya çıkan girişimcilik türleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 55-62.
- Naktiyok, A.; (2004). İç Girişimcilik. 1. Baskı, İstanbul, Türkiye, Beta Yayınları.
- Nessa W., (2021). Sustainable community development: Integrating social and environmental sustainability for sustainable housing and communities. *Sustainable Development*, 30:191–202. <https://doi.org/10.1002/sd.2238>
- Nihat I., Efe C.K., & Bayram I., (2015). Girişimcilik ve inovasyon ilişkisi: teorik bir değerlendirme. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(2), 57-90.
- Nurdan, O. K., Akin, G., & Gör, S. A. (2020). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ile sınav kaygısı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2(2), 150-169.
- O’Connor, A. (2013). A conceptual framework for entrepreneurship education policy: Meeting government and economic purposes. *Journal of Business Venturing*, 28(4), 546-563. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2012.07.003>
- O’Connor, G. C., & Veryzer, R. W. (2001). The nature of market visioning for technology-based radical innovation. *Journal of Product Innovation Management*, 18(4), 231-246. <https://doi.org/10.1111/1540-5885.1840231>
- Ovais, D. (2023). Students’ sustainability consciousness with the three dimensions of sustainability: Does the locus of control play a role?. *Regional Sustainability*, 4(1), 13-27.

- Ömer A., & Süleyman İ., (2007). Girişimcilik ve girişimcikültür: sosyolojik bir perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 101-120.
- Örmeci G. (2023). Üniversite öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalıklarının demografik özelliklerine göre farklılıkları. *Fiscaoeconomia*, 7(1), 911-937. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1212669>
- Özbey, M. D., & Yıldız, A. (2022). Sürdürülebilir kırsal kalkınmada mikro kredinin kadın girişimciliğine etkisi: İzmir örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 121-142. <https://doi.org/10.47130/bitlissos.1094559>
- Özdemir, N. (2018). Geleneksel bilgi ve kültür ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 1-28.
- Özkul, G., & Ali D., M. (2007). Kişisel gelişimin girişimci tipleri üzerine etkisi: Antalya-Isparta illerinde bir inceleme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), 67-92.
- Özlem Ç. B., & Ali M. A. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: girişimci ve öğrenci görüşleri. *Journal of Entrepreneurship and Development*, 8, 1-11.
- Öznur B., Armağan E., & İrfan Y. (2018). Bireysel değerler ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi: düzce üniversitesi örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma*, 13(1), 43-55.
- Pandey, N., & Sahay, A. (2022). Social Entrepreneurship in India. In: Pandey, A., Budhwar, P., Bhawuk, D.P.S. (eds) *Indigenous Indian Management*. Palgrave Studies in Indian Management. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-87906-8_11
- Papazoglou, M. P., & Heuvel, W.-J. Van Den. (2006). Service-oriented design and development methodology. *International Journal of Web Engineering and Technology*, 2(4), 412. <https://doi.org/10.1504/IJWET.2006.010423>
- Park, S. H., Kim, J.-N., & Krishna, A. (2014). Bottom-up building of an innovative organization. *Management Communication Quarterly*, 28(4), 531-560. <https://doi.org/10.1177/0893318914541667>
- Park, S.-C. (2018). The Fourth Industrial Revolution and implications for innovative cluster policies. *AI & SOCIETY*, 33(3), 433-445. <https://doi.org/10.1007/s00146-017-0777-5>
- Parrish, B. D., & Foxon, T. J. (2006). Sustainability entrepreneurship and equitable transitions to a low-carbon economy. *Greener Management International*, (55), 47-

- PCC. (2021). Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.
- Pfeffer, J. (2010). Building sustainable organizations: the human factor. *Academy of Management Perspectives*, 24(1), 34-45. <https://doi.org/10.5465/amp.24.1.34>
- Phillips, W., Lee, H., Ghobadian, A., O'Regan, N., & James, P. (2015). Social innovation and social entrepreneurship. *Group & Organization Management*, 40(3), 428-461. <https://doi.org/10.1177/1059601114560063>
- Phipps, M., Ozanne, L. K., Luchs, M. G., Subrahmanyam, S., Kapitan, S., Catlin, J. R., Gau, R., Naylor, R. W., Rose, R. L., Simpson, B., & Weaver, T. (2013). Understanding the inherent complexity of sustainable consumption: a social cognitive framework. *Journal of Business Research*, 66(8), 1227-1234. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2012.08.016>
- Pierce, J. T. (1999). Making communities the strong link in sustainable development. Communities, development, and sustainability across Canada. J. Pierce and A. Dale (editors). Ubc Press, Vancouver, BC, 277-290.
- Projeksi, T. Ö. (t.y.). Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Tematik Paneli Vizyon ve Öngörü Raporu 2003, Ankara. <https://tubitak.geoperformans.com/tr/kurumsal/politikalar/vizyon-2023>
- Puerta Gómez, J. R., Aceituno-Aceituno, P., Burgos García, C., & González-Ortiz-de-Zárate, A. (2024). The role of higher education in shaping essential personality traits for achieving success in entrepreneurship in Spain. *Behavioral Sciences*, 14(3), 151. <https://doi.org/10.3390/bs14030151>
- Rachapaettayakom, P., Wiriyaipinit, M., Cooharajanane, N., Tanthanongsakkun, S., & Charoenruk, N. (2020). The need for financial knowledge acquisition tools and technology by small business entrepreneurs. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 9(1), 25. <https://doi.org/10.1186/s13731-020-00136-2>
- Raimi, L., Panait, M., Gigauri, I., & Apostu, S. (2023). Thematic review of motivational factors, types of uncertainty, and entrepreneurship strategies of transitional entrepreneurship among ethnic minorities, immigrants, and women entrepreneurs. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(2), 83. <https://doi.org/10.3390/jrfm16020083>
- Rajapaksa, D., Islam, M., & Managi, S. (2018). Pro-environmental behavior: the role of

- public perception in infrastructure and the social factors for sustainable development. *Sustainability*, 10(4), 937. <https://doi.org/10.3390/su10040937>
- Rashid, L. (2019). Entrepreneurship education and sustainable development goals: a literature review and a closer look at fragile states and technology-enabled approaches. *Sustainability*, 11(19), 5343. <https://doi.org/10.3390/su11195343>
- Rawat, U. S., & Agarwal, N. K. (2015). Biodiversity: Concept, threats and conservation. *Environment Conservation Journal*, 16(3), 19-28. <https://doi.org/10.36953/ECJ.2015.16303>
- Rebecca L. H. C. (2003). Social sustainability, sustainable development and housing development: the experience of Hong Kong.1. Baskı. Housing and Social Change.
- Reid, S. E., & Crawford, C. B. (2022). Understanding Entrepreneurial Vision. In: Entrepreneurial Vision. Classroom Companion: Business. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-77803-3_2
- Rhodes, P., & Dunk, J. (2023). Eco-psychology: a critical paradigm in the climate emergency. *Australian Psychologist*, 58(3), 154-160. <https://doi.org/10.1080/00050067.2022.2157240>
- Richardson, K., Steffen, W., Lucht, W., Bendtsen, J., Cornell, S. E., Donges, J. F., Drüke, M., Fetzer, I., Bala, G., von Bloh, W., Feulner, G., Fiedler, S., Gerten, D., Gleeson, T., Hofmann, M., Huiskamp, W., Kummu, M., Mohan, C., Nogués-Bravo, D., Rockström, J. (2023). Earth beyond six of nine planetary boundaries. *Science Advances*, 9(37). <https://doi.org/10.1126/sciadv.adh2458>
- Robertson, M. (2021). Sustainability principles and practice. 3. Baskı, London, England, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429346668>
- Rodríguez Lima, R.M. (2019). Campus Greening and Sustainable Development. In: Leal Filho, W. (eds) Encyclopedia of Sustainability in Higher Education. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11352-0_69
- Rosca, E., Arnold, M., & Bendul, J. C. (2017). Business models for sustainable innovation – an empirical analysis of frugal products and services. *Journal of Cleaner Production*, 162, 133-S145. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.02.050>
- Ruggerio, C. A. (2021). Sustainability and sustainable development: A review of principles and definitions. *Science of The Total Environment*, 786, 147481. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.147481>

- Sacchetti, S., & Borzaga, C. (2021). The foundations of the “public organisation”: governance failure and the problem of external effects. *Journal of Management and Governance*, 25(3), 731-758. <https://doi.org/10.1007/s10997-020-09525-x>
- Sachdeva, S., Jordan, J., & Mazar, N. (2015). Green consumerism: moral motivations to a sustainable future. *Current Opinion in Psychology*, 6, 60-65. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.03.029>
- Saleh, H. M., & Hassan, A. I. (2022). Sustainability. Risk, reliability and sustainable remediation in the field of civil and environmental engineering (437-448). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-85698-0.00020-4>
- Salmony, F. U., & Kanbach, D. K. (2022). Personality trait differences across types of entrepreneurs: a systematic literature review. *Review of Managerial Science*, 16(3), 713-749. <https://doi.org/10.1007/s11846-021-00466-9>
- Sampene, A. K., Li, C., Agyeman, F. O., & Robert, B., N. L., M. S., & S. A. A. (t.y.). A critical assessment of the role of entrepreneurship development in the 21st century. *European Journal of Business and Innovation Research*, 9(5), 1-26.
- Sancar, G. A. (2013). Kurumsal sürdürülebilirlik bağlamında kurumsal yönetim: kavramın doğuşu, gelişimi ve değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 8(1), 71-84.
- Sapapthai, S., Leelawat, N., Tang, J., Kodaka, A., Chintanapakdee, C., Ino, E., & Watanabe, K. (2020). A stakeholder analysis approach for area business continuity management: a systematic review. *Journal of Disaster Research*, 15(5), 588-598. <https://doi.org/10.20965/jdr.2020.p0588>
- Sariningsih, Y., Albert, W. K. G., & Mariane, I. (2023). Strategy to improve kpm’s start-up business creativity in the context of social entrepreneurship program. *International Journal of Professional Business Review*, 8(4), e0590. <https://doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i4.590>
- Sarkar, M. (2006). Reinvention, innovation, and intrapreneurship. *Vikalpa: The Journal for Decision Makers*, 31(1), 165-180. <https://doi.org/10.1177/0256090920060116>
- Schaltegger, S. (2002). A framework for ecopreneurship. *Greener Management International*, 2002(38), 45-58. <https://doi.org/10.9774/GLEAF.3062.2002.su.00006>
- Schaltegger, S., Lüdeke-Freund, F., & Hansen, E. G. (2016). *Business Models for Sustainability. Organization & Environment*, 29(3), 264-289.

<https://doi.org/10.1177/1086026616633272>

Schaper, M. (2002). Understanding the green entrepreneurship. *Greener Management International*, 38, 3-12.

Seelos, C., & Mair, J. (2005). Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor. *Business Horizons*, 48(3), 241-246.
<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2004.11.006>

Seghezze, L. (2009). The five dimensions of sustainability. *Environmental politics*, 18(4), 539-556.

Semra A. (2004). Girişimcilik. 4. Baskı, Ankara, Türkiye, Siyasal Kitabevi.

Sengupta, E., Blessinger, P., & Mahoney, C. (2020). Introduction to civil society and social responsibility in higher education: *International Perspectives on University–Community Partnerships* (ss. 3-14). <https://doi.org/10.1108/S2055-364120200000023001>

Sevta K. (2018). Girişimcilik ve inovasyon arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 186-193.

Seyhan, N. (2022). Türkiye’de biyoteknoloji girişimciliği önündeki engellerin swara yöntemi ile ağırlıklandırılması. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (43), 136-141.
<https://doi.org/10.31590/ejosat.1218377>

Shahzad, M. F., Khan, K. I., Saleem, S., & Rashid, T. (2021). What factors affect the entrepreneurial intention to start-ups? the role of entrepreneurial skills, propensity to take risks, and innovativeness in open business models. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(3), 173.
<https://doi.org/10.3390/joitmc7030173>

Sharma, H. B., Vanapalli, K. R., Samal, B., Cheela, V. R. S., Dubey, B. K., & Bhattacharya, J. (2021). Circular economy approach in solid waste management system to achieve UN-SDGs: Solutions for post-COVID recovery. *Science of The Total Environment*, 800, 149605. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.149605>

Sidiropoulos, E. (2022). The influence of higher education on student learning and agency for sustainability transition. *Sustainability*, 14(5), 3098.
<https://doi.org/10.3390/su14053098>

Sipahi, E. B. (2010). Küresel Çevre Sorunlarına Kolektif Çözüm Arayışları ve

Yönetişim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (24), 331-344.

- Siyanbola, W. O., Aderemi, H. O., Egbetokun, A. A., & Sanni, M. (2011). Framework for technological entrepreneurship development: key issues and policy directions. *American Journal of Industrial and Business Management*, 01(01), 10-19. <https://doi.org/10.4236/ajibm.2011.11002>
- Slavica S., Daniel M., & José E. A. (2020). Global Entrepreneurship Monitor 2014 Global Report. Global Reports. England. https://www.researchgate.net/publication/281290871_Global_Entrepreneurship_Monitor_2014_Global_Report
- Smith, K. T., & Brower, T. R. (2012). Longitudinal study of green marketing strategies that influence millennials. *Journal of Strategic Marketing*, 20(6), 535-551. <https://doi.org/10.1080/0965254X.2012.711345>
- Sogut, O., Çelebi, B., (2020). Daha temiz analizler: yeşil kimya. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8, 160-175. <https://doi.org/10.29130/dubited.579987>
- Soleas, E. (2021). Environmental factors impacting the motivation to innovate: a systematic review. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 10(1), 17. <https://doi.org/10.1186/s13731-021-00153-9>
- Solomon, L., Daminabo, V., & Uzor, C. A. (2016). A synoptic review on ecological toxicology and environmental sustainability. *Researcher*, 8(12), 6-10. <https://doi.org/10.7537/marsrj081216.02>
- Souto, J. E. (2022). Organizational creativity and sustainability-oriented innovation as drivers of sustainable development: overcoming firms' economic, environmental and social sustainability challenges. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 33(4), 805-826. <https://doi.org/10.1108/JMTM-01-2021-0018>
- Sönmez, T., & Asuman, A. (2014). Türkiye’de girişimcilik ve türk girişimci profili üzerine bir analiz. Yönetim ve ekonomi: *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2). <https://doi.org/10.18657/yecbu.26416>
- Spash, C. L. (2021). ‘The economy’ as if people mattered: revisiting critiques of economic growth in a time of crisis. *Globalizations*, 18(7), 1087-1104. <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1761612>
- Stefan B., Martin F. Q. (2009). What is sustainability economics? University of Lüneburg. *Ecological Economics* 69(3):445-450.

- Şafak K. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 19-33. www.kmu.edu.tr
- Şeker, A. (2018). Teknoloji transferinin teknolojik gelişim, üretim ve yüksek teknoloji ürünlerinin ihracatı üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 6(3), 583-603. <https://doi.org/10.15295/bmij.v6i3.303>
- Şen, M. B. (2022). Sürdürülebilir yaşam ve sürdürülebilir tüketim odaklı grafik tasarım örnekleri. *Art-e Sanat Dergisi*, 15(29), 392-415. <https://doi.org/10.21602/sduarte.1080125>
- Tàbara, J. D., & Chabay, I. (2013). Coupling Human Information and Knowledge Systems with social–ecological systems change: Reframing research, education, and policy for sustainability. *Environmental Science & Policy*, 28, 71-81. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2012.11.005>
- Temel, A. (2006). Alan ve meslek seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlar. *Milli Eğitim Dergisi*. 1, 1-11.
- Thomsen, B., Thomsen, J. (2021). Multispecies livelihoods: partnering for sustainable development and biodiversity conservation. *Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Springer, Cham. 758–768. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95963-4_99
- Todeschini, B. V., Cortimiglia, M. N., Callegaro-de-Menezes, D., & Ghezzi, A. (2017). Innovative and sustainable business models in the fashion industry: Entrepreneurial drivers, opportunities, and challenges. *Business Horizons*, 60(6), 759-770. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.07.003>
- Toklu, İ. T. (2019). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetini ne etkiler? doğu karadeniz bölgesinde bir araştırma. *Business & Management Studies: An International Journal*, 6(4), 1081-1100. <https://doi.org/10.15295/bmij.v6i4.320>
- Tomomi Y., Shinji K., (2021). Is the younger generation a driving force toward achieving the sustainable development goals? Survey experiments, *Journal of Cleaner Production*, 292, 125932, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.125932>.
- Tözer, A., & Baraz, A. B. (2014). Kibbutzim: Is this system an alternative to the status quo?. *Social Business*, 4(2), 121-13

- Tseng, M.-L., Chiu, (Anthony) Shun F., Tan, R. R., & Siriban-Manalang, A. B. (2013). Sustainable consumption and production for Asia: sustainability through green design and practice. *Journal of Cleaner Production*, 40, 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.07.015>
- Tuğrul, K., & Veysel, A. (2008). Entrepreneurship-financial performance relationship in family firms: a research in Afyonkarahisar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 204-206.
- Tunio, M. N., Jariko, M. A., Børsen, T., Shaikh, S., Mushtaque, T., & Brahmi, M. (2021). How entrepreneurship sustains barriers in the entrepreneurial process—a lesson from a developing nation. *Sustainability*, 13(20), 11419. <https://doi.org/10.3390/su132011419>
- Turan, S. (2022). Türkiye'de katılım bankacılığının sosyal finans ve etik bankacılık açısından değerlendirilmesi.
- Ulucak, R., Danish, & Ozcan, B. (2020). Relationship between energy consumption and environmental sustainability in OECD countries: The role of natural resources rents. *Resources Policy*, 69, 101803. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2020.101803>
- Upadhyay, N., Upadhyay, S., Al-Debei, M. M., Baabdullah, A. M., & Dwivedi, Y. K. (2023). The influence of digital entrepreneurship and entrepreneurial orientation on intention of family businesses to adopt artificial intelligence: examining the mediating role of business innovativeness. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 29(1), 80-115. <https://doi.org/10.1108/IJEBR-02-2022-0154>
- Upton, J. W., & Green, K. M. (2020). Boxing or golfing: a view of small business competition. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 32(5), 477-500. <https://doi.org/10.1080/08276331.2019.1691324>
- Uysal, Ş. K., Karadağ, H., Tuncer, B., & Şahin, F. (2022). Locus of control, need for achievement, and entrepreneurial intention: A moderated mediation model. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 100560. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100560>
- Ülgen H., & Mirze, S. K. (2007). İşletmelerde Stratejik Yönetim.1 Baskı, Ankara, Türkiye, Beta Basım Yayım.
- Ünal, I. (1980). İşgücü piyasalarında eğitimsel niteliklerin rolü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 001-021. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000692

- Vafa D. & Catalina T. (2023) Place (un)making through soft urban densification: exploring local experiences of density and place attachment in Tehran. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 15(1), 63-79. <https://doi.org/10.1080/09644010903063669>
- Veysel Ağca, & Durmuş Yörük. (2006). Bağımsız girişimcilik ve iç girişimcilik arasındaki farklar: kavramsal bir çerçeve. *Afyon Kocatepe University Journal of Economics and Administrative Sciences*, 8(2), 155-173.
- Villalba-Ríos, P., Barroso-Castro, C., Vecino-Gravel, J. D., & Villegas-Periñan, M. D. M. (2023). Boards of directors and environmental sustainability: Finding the synergies that yield results. *Business Strategy and the Environment*, 32(6), 3861-3886.
- Von Heimburg, D., & Ness, O. (2021). Relational welfare: a socially just response to co-creating health and wellbeing for all. *Scandinavian Journal of Public Health*, 49(6), 639-652. <https://doi.org/10.1177/1403494820970815>
- Wach, D., Stephan, U., Gorgievski, M. J., & Wegge, J. (2020). Entrepreneurs' achieved success: developing a multi-faceted measure. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(3), 1123-1151. <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0532-5>
- Wanzenböck, I., Wesseling, J. H., Frenken, K., Hekkert, M. P., & Weber, K. M. (2020). A framework for mission-oriented innovation policy: alternative pathways through the problem-solution space. *Science and public policy*. <https://doi.org/10.1093/scipol/scaa027>
- Weerasekara, S., Lu, Z., Ozek, B., Isaacs, J., & Kamarthi, S. (2022). Trends in adopting industry 4.0 for asset life cycle management for sustainability: a keyword co-occurrence network review and analysis. *Sustainability*, 14(19), 12233.
- Wennekers, S., & Thurik, R. (1999). Entrepreneurship and economic growth. *Small Business Economics*, 13(1), 27-56. <https://doi.org/10.1023/A:1008063200484>
- Wheeler, S. (2013). Planning for Sustainability. 2. Baskı, Newcastle University, UK. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203134559>
- Wong, P. K., Ho, Y. P., & Autio, E. (2005). Entrepreneurship, innovation and economic growth: evidence from gem data. *Small Business Economics*, 24(3), 335-350. <https://doi.org/10.1007/s11187-005-2000-1>
- Yakupoğlu, S. Girişimcilerin başarısızlık nedenleri ile ilgili bir çalışma: Kars ili örneği Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2018.

- Yalçıntaş, M. (2014). Üniversite- sanayi- devlet iş birliğinin ülke ekonomilerine etkileri: teknopark istanbul örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(10). <https://doi.org/10.14784/JFRS.2014104501>
- Yavuz D. (2021). Girişimcilik Türleri. İçinde Girişimcilik Teoriden Pratiğe. 1 Baskı, Ankara, Türkiye, Nobel Yayıncılık.
- Yılmaz, A., Erbir, M. (2023). Lisansüstü öğrencilerinin sosyal destek algıları ile akademik erteleme eğilimleri arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 77-82. <https://doi.org/10.47542/sauied.1311363>
- Yılmaz, C., Urdaietova, A., Özdil, T., & Gülçiçek Tulun, B. (2018). Girişimcilik dersinin kırgızistan ve türkiye'deki üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerine etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(3), 655-675. <https://doi.org/10.18657/yonveek.418161>
- Yu, Y., Zhang, J. Z., Cao, Y., Kazancoglu, Y. (2021). Intelligent transformation of the manufacturing industry for Industry 4.0: Seizing financial benefits from supply chain relationship capital through enterprise green management. *Technological Forecasting and Social Change*, 172, 120999.
- Yunus Taş, Mahmut Küçükoğlu, & Mehmet Demirdöğmez. (2021). *Girişimcilik ve KOBİ Araştırmaları*. İçinde Girişimcilik Çeşitleri, Girişimci Olma Nedenleri ve Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler. 1.Baskı, Ankara, Türkiye, Ekin Basım Yayın.
- Yvonne Allsop, Arianna Black, Shantanu Tilak & Eric M. Anderman. (2024) Saying gay: young adolescents' reported benefits of lgbtq+ inclusive sexual health education. *RMLE Online* 47(5), 1-14. <https://doi.org/10.1080/19404476.2024.23400054>
- Zabelina, E., Tsiring, D., & Artemeva, V. (2021). Entrepreneurs' time perspective: attitude to adversities, opportunities and self-confidence. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 43(1), 84. <https://doi.org/10.1504/IJESB.2021.115317>
- Zhakupov, Y. K., Berzhanova, A. M., Mukhanova, G. K., Baimbetova, A. B., & Mamutova, K. K. (2023). The impact of entrepreneurship on the socio-economic development of regions. *Business Strategy & Development*, 6(1), 13-19. <https://doi.org/10.1002/bsd2.219>
- Zhao, B., Jin, W., Del Ser, J., & Yang, G. (2023). ChatAgri: Exploring potentials of

ChatGPT on cross-linguistic agricultural text classification. *Neurocomputing*, 557, 126708. <https://doi.org/10.1016/j.neucom.2023.126708>

Zia, S., Rahman, M. ur, Noor, M. H., Khan, M. K., Bibi, M., Godil, D. I., Quddoos, M. U., & Anser, M. K. (2021). Striving towards environmental sustainability: how natural resources, human capital, financial development, and economic growth interact with ecological footprint in China. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(37), 52499-52513. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-14342-2>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : HÜLYA ELİK DEMİRCİ

Yabancı Dili : İNGİLİZCE

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Girişimcilik	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Çocuk Gelişim	İstanbul Üniversitesi	Devam Ediyor
Lisans	İşletme /İşletmecilik	Anadolu Üniversitesi	2015
Ön Lisans	İşletme	Bülent Ecevit Üniversitesi	2010
Lise	Muhasebe/Muhasebe ve Finansman	Yunus Emre Ticaret ve Meslek Lisesi	2005

YAYINLAR

Elik Demirci, H. ve Bozkurt, Ö. (2024). Sustainability awareness among university students. 4th International Sustainable Tourism Congress, Aksaray-Türkiye October 3-4, pp.212-224